

การออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยใช้แนวคิดจากการศึกษาลักษณะของโขน

โดย

นายจารึก วิมลนิตย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบภายใน ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยใช้แนวคิดจากการศึกษาลักษณะของโซน

โดย

นายจารึก วิมลนิตย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบภายใน ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**A STUDY ON THE CHARACTERISTIC OF KHONE FOR DESIGNING OF
THAI EXPORT MART**

By

Jaruek Vimolnitaya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Interior Design

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การออกแบบภายใน
ศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยใช้แนวคิดจากการศึกษาลักษณะของโชน” เสนอโดย นายจารึก
วิมลนิตย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ออกแบบภายใน

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุร โมสิกรัตน์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ไพบุลย์ จิรประเสริฐกุล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ อินพันทัง)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ปัญญา ดีเจริญโชติ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เทิดศักดิ์ เหล็กดี)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุร โมสิกรัตน์)

...../...../.....

50154301 : สาขาวิชาการออกแบบภายใน

คำสำคัญ : การเคลื่อนไหวกับธุรกิจ

จารึก วิมลนิตย : การออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยใช้แนวคิดจากการศึกษาลักษณะของโขน. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.พยุร โมสิกรัตน์. 117 หน้า.

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการแสดงโขนที่เริ่มต้นจากการฝึกหัดขั้นพื้นฐานตั้งแต่อายุ 8-12 ปี จนมาถึงขั้นตอนการแยกประเภทของตัวละครตามลักษณะของร่างกาย เพื่อฝึกหัดเฉพาะทางตามลักษณะของตัวพระ ตัวยักษ์ ตัวลิง และตัวนาง ศึกษาลักษณะประกอบอื่นๆ คือลักษณะของศิราภรณ์ พัสตราภรณ์ ถนิมพิมพาภรณ์ ตลอดจนศึกษาเนื้อหาความหมายของตอน “จองถนน” แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อแปรรูปไปสู่การออกแบบภายใน

การศึกษาส่วนที่ 2 คือ ศึกษาข้อมูลของสินค้า ที่จัดทำโดยกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ถึงการแปรประเภทสินค้าออกเป็น 5 ประเภท กลุ่มเป้าหมายของตลาดส่งออก คือตลาดหลักและตลาดรอง การวางแผนส่งเสริมการขาย โดยจัดหาสถานที่ที่จัดแสดงสินค้าเพื่อเป็นศูนย์การแสดงสินค้าให้ผู้แทนการค้าจากกลุ่มประเทศเป้าหมายได้เดินทางมาดูและเลือกซื้อสินค้าพบผู้ผลิต หรือผู้แทนจำหน่ายได้ในสถานที่เดียวกัน จึงได้นำนโยบายนี้ของกระทรวงพาณิชย์มาเป็นตัวกำหนดพื้นที่ และใช้ลักษณะของโขน มาเป็นหลักในการออกแบบตกแต่งภายใน เพื่อให้ผู้แทนการค้าที่มาชมสินค้าได้เข้าใจถึงคุณภาพของสินค้าไทยที่มีคุณค่าเทียบได้กับเอกลักษณ์เฉพาะของไทย เหมือนกับที่โขนได้รับการยกย่องและยอมรับว่าเป็นเอกลักษณ์ชั้นสูงของไทย

ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

50154301 : MAJOR : INTERIOR DESIGN

KEY WORDS : MOVING BUSINESS

JARUEK VIMOLNITAYA : A STUDY ON THE CHARACTERISTIC OF KHONE
FOR DESIGNING OF THAI EXPORT MART. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. PHAYUN
MOSIKARAT. 117 pp.

The objective of the research is for studying Khon performance, which start of basic training at the age of 8-12 years and sort of character by body manner for technical training following the personality of men, giant, monkeys, women. Studying the other objects such as masks, clothes and jewelry. Learning the meaning of the "Jongthanon". The data were analyzed in order to transform to the interior design.

The second study is a study of the products, which conducted by the Department of Export Promotion Ministry of Commerce. The transformation of the trade-off is the fifth type of target export markets, the primary market and secondary market. The promotional plan by providing a place to exhibit to the Exhibition Center and Trade Representative of the target country to visiting view and order the products with the manufacturer or distributor in the same place. We have adopted this policy of the Ministry of Commerce. To determine the location and nature of the dance. Used mainly in interior design. To trade the products to understand the quality of the products that are comparable to values. Unique to Thailand. Khon was regarded as unique and as high as in Thailand.

Department of Interior Design Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานวิจัยของข้าพเจ้าครั้งนี้ ที่ประสบความสำเร็จได้ก็เพราะได้รับความกรุณาจากบุคคลหลายๆ ท่าน ที่ข้าพเจ้าจะขอขอบพระคุณ ได้แก่ คณะอาจารย์ผู้สอน รองศาสตราจารย์ปัญญาดิเรญโชติ รองศาสตราจารย์เอกชาติ จันอุไรรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แพ่งเกษร อาจารย์ไพบุลย์ จิระประเสริฐกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์เทิดศักดิ์ เหล็กดี

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุร โมสิกรัตน์ เป็นอย่างมากที่ได้ให้เวลาในการตรวจและให้คำแนะนำในการทำวิจัย ซึ่งในบางครั้งก็ต้องใช้เวลาทำงานในการสอนแต่ละวัน และอาจารย์เอกพงษ์ ตรีตรง หัวหน้าภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน ที่ได้สละเวลามาช่วยตรวจและให้คำแนะนำในการออกแบบถึง 8 สัปดาห์ ถึงแม้ว่าในช่วงนั้นกรุงเทพมหานครกำลังเจอปัญหาน้ำท่วมอย่างรุนแรง

ขอขอบคุณนักวิชาการที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผอ.ปณิธิ อุทัยรัตน์ Director (Office of Service Trade Promotion) ผอ.ชาลิต โรจนประภายนต์ Director (Office of Efficiency Enhancement and Trade Innovation Competition) คุณธราดล ทองเรือง Counselor (Commercial) (Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy, INDIA) ผู้อำนวยการฝ่ายอาคารและเจ้าหน้าที่ของอาคารแสดงสินค้า กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ที่อนุญาตและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล ถ่ายภาพพื้นที่ภายในอาคารแสดงสินค้า

ขอบคุณ คุณกมลวรรณ ศีลาภิรัตน์ คุณดวงกมล รัตนอุบล ที่กรุณาแปลข้อมูลจากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทย และคุณพิมพ์ใจ คงวิวัฒน์ ที่ช่วยเขียนแบบ AUTOCAD ตลอดจนนักศึกษาปริญญาโทรุ่นที่ 4 ทุกคนที่ได้ช่วยสอนการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมต่างๆ แก่ข้าพเจ้า จนสามารถใช้โปรแกรมต่างๆ เป็นและนำไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้าย ขอขอบคุณครอบครัวของข้าพเจ้าที่ช่วยในการจัดเรียงข้อมูล แปลศัพท์ ตัดแปะลงสี ในผลงานต่างๆ ตลอด ตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบงานวิทยานิพนธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
ขอบเขตการศึกษา	3
ขั้นตอนการศึกษา.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
ข้อจำกัดของการศึกษา.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการค้นคว้า.....	6
ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับโขน.....	6
รามเกียรติ์ตอนพระรามจองถนน	25
ข้อมูลของสินค้าส่งออกจากกระทรวงพาณิชย์	32
หลักการออกแบบพื้นที่แสดงสินค้า	36
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดแสดงสินค้า.....	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย	47
วิธีการศึกษาข้อมูล.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การศึกษาจากการสำรวจเก็บข้อมูล.....	48
กลุ่มประชากรเป้าหมาย.....	49
วิธีดำเนินการศึกษา.....	49
ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา	50

บทที่	หน้า
งบประมาณการทำวิจัย	50
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของตอน “จองถนน”	51
การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์	51
การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม	53
วิธีการศึกษาข้อมูลในส่วนของการแสดงโขน	54
การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของศูนย์แสดงสินค้า	65
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของโขนกับศูนย์แสดงสินค้า	66
วิธีและขั้นตอนการออกแบบ	67
สรุปการฝึกโขนกับการออกแบบ	68
4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ	71
การวิเคราะห์ท่ารำ	72
การแปรรูปลักษณะของตัวละคร	75
ผลิตภัณฑ์คิดสรร	79
การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ	82
5 แนวความคิดในการออกแบบศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก	85
การวิเคราะห์สถานที่ตั้งโครงการ	85
แนวคำเนนการของศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก	85
การกำหนดพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ	86
แนวความคิดในการออกแบบศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก	88
รูปแบบที่ได้จากการศึกษาลักษณะการแสดงโขน สู่งานออกแบบภายใน ศูนย์แสดงสินค้า เพื่อการส่งออก	100
6 สรุปผลของการศึกษา และข้อเสนอแนะ	113
สรุปผลการศึกษา	113
ข้อเสนอแนะ	114
บรรณานุกรม	115
ประวัติผู้วิจัย	117

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ประวัติความเป็นมาของโขน	7
2	ประวัติของโขนในประเทศไทย.....	11
3	คตินิยมของรามเกียรติ์	12
4	การแสดงโขนกลางแปลง.....	13
5	โขนนั่งราว	14
6	โขนฉาก	15
7	โขนชักกรอก	16
8	ตัวพระ	16
9	ตัวนาง	17
10	ตัวยักษ์	17
11	ตัวลิง	18
12	ภาษาท่าทางของโขน.....	19
13	ศิราภรณ์.....	20
14	พัสดราภรณ์.....	21
15	ถนิมพิมพาภรณ์.....	21
16	ศิราภรณ์ของฝ่ายพลับพลา	22
17	ศิราภรณ์ฝ่ายกรุงลงกา	23
18	ลักษณะของปากแบบต่างๆ	23
19	การเก็บรักษาหัวโขน.....	24
20	แผนภูมิของพระรามจองถนน	26
21	ทศกัณฐ์	27
22	พระราม.....	28
23	พระลักษมณ์	28
24	ชามพูวราช	29
25	สุกรีพิ	30
26	หนุมาน	30
27	นิลพัท	31

ภาพที่		หน้า
28	นางสุพรรณมัจฉา.....	32
29	หน้าที่ของศูนย์แสดงสินค้า	37
30	แผนผังการจัดการพื้นที่ของศูนย์แสดงสินค้า	40
31	สถานที่ตั้งโครงการ	44
32	อาคารแสดงสินค้า.....	44
33	โถงทางเข้าโครงการ.....	45
34	สภาพพื้นที่ภายในโครงการ	45
35	การจัดซื้อต่อในท่าเรือต่างๆ	54
36	ลักษณะของรูปร่างคน	55
37	ตัวอย่างงานศิลปะไทย.....	60
38	เส้นโค้งในศิลปะไทย.....	61
39	การจัดตำแหน่งตัวละครของโขน.....	62
40	การวิเคราะห์การจัดตำแหน่งตัวละครของโขน	62
41	พัสดราภรณ์ของทศกัณฐ์.....	63
42	การแสดงทิวภาวะในโขน	64
43	ประเภทของหัวโขน.....	65
44	ลักษณะของผู้มาใช้บริการ.....	66
45	การเปรียบเทียบการแสดงโขนกับศูนย์แสดงสินค้าส่งออก.....	66
46	ความสัมพันธ์ของการแสดงสินค้า การแสดงโขน และการออกแบบพื้นที่ การจัดแสดงสินค้า.....	68
47	การเปรียบเทียบการแสดงโขนกับงานศิลปะและการออกแบบ	69
48	ข้อมูลที่จะนำไปสู่การออกแบบ	69
49	ภาพรวมทั้งหมดของโครงการ.....	70
50	การเปรียบเทียบขนาดทางกายวิภาคของตัวละคร	71
51	ตัวอย่างท่าเรือ.....	72
52	การรำเกี่ยวพาราสี.....	73
53	การกำหนดรูปแบบของการเคลื่อนไหว	73
54	การมองเห็นภายนอกเมื่อสวมหัวโขน	74

ภาพที่		หน้า
55	ฉากใหญ่ที่ต้องอาศัยความพร้อมเพียง	74
56	ลายเส้นลักษณะของแต่ละตัวละคร	75
57	การแปรรูปพระราม	75
58	การแปรรูปทศกัณฐ์	76
59	Model ทำร้ายของสุพรรณมัจฉา	76
60	การแปรรูปของสุพรรณมัจฉา	77
61	การแปรรูปของ หนุมาน, นิลพัท	77
62	การแปรรูปของสุกรีพ	78
63	การแปรรูปของชามพูราษ	78
64	การเปรียบเทียบขนาดของตัวละครเมื่อแปรรูปแล้ว	79
65	ความสัมพันธ์กันของสินค้าส่งออกกับตัวละคร	80
66	การจัดวางหัวโขนที่ถูกต้อง	81
67	จัดวางตามการตั้งหัวโขน	82
68	การสร้างพื้นที่โครงการภายในอาคารเดิม	83
69	ผังการบริหารงาน	84
70	แสดงห้องบริเวณโดยรวม (Master Plan)	87
71	แบบตัวอักษรที่ใช้ในโครงการฯ	88
72	logo ของตัวละครต่างๆ	88
73	logo ของตัวละครต่างๆ	89
74	การตัดข้อต่อต่างๆ ของร่างกาย	89
75	เอกลักษณ์เฉพาะของตัวละคร	90
76	สีประจำกายของตัวละคร	90
77	ถนิมพิมพ์ารณ์แบบต่างๆ	91
78	การวางตำแหน่งให้จุดกึ่งกลางเป็นจุดสนใจ	91
79	ชั้นวางสินค้า	92
80	มานั่งพักคอยกลุ่มสินค้า Lifestyle	93
81	ลักษณะของ Built-In Furniture	93
82	ชั้นแสดงสินค้าประเภทเครื่องหนัง กระเป๋า สิ่งทอและ อัญมณี	94
83	ชั้นแสดงสินค้าประเภทเครื่องประดับ	94

ภาพที่		หน้า
84	รูปแบบ Furniture ของสุกรีพ	95
85	รูปแบบ Furniture ของชามพูวราช	95
86	รูปแบบ Furniture.....	96
87	วัสดุปูพื้นชั้นล่าง	96
88	วัสดุกรุผนัง	97
89	ตัวอย่างหลอดไฟ.....	98
90	ตัวอย่างโคมไฟเพดาน	98
91	ตัวอย่างโคมไฟติดเพดาน	98
92	ตัวอย่างโคมไฟห้อยจากเพดาน	99
93	แปลนพื้นบริเวณโถงทางเข้า	100
94	แปลนเพดานบริเวณโถงทางเข้า	100
95	ทัศนียภาพบริเวณโถงทางเข้า.....	101
96	ทัศนียภาพบริเวณ Register Counter.....	101
97	แปลนพื้น	101
98	แปลนไฟฟ้าและเพดาน	102
99	ทัศนียภาพ	102
100	ทัศนียภาพ	102
101	ทัศนียภาพ	103
102	แปลนพื้น	103
103	แปลนไฟฟ้าและเพดาน	103
104	ทัศนียภาพ	104
105	ทัศนียภาพ	104
106	ทัศนียภาพ	104
107	แปลนพื้น	105
108	แปลนไฟฟ้าและเพดาน	105
109	ทัศนียภาพ	105
110	ทัศนียภาพ	106
111	ทัศนียภาพ	106
112	แปลนพื้น	106

ภาพที่		หน้า
113	แปลนไฟฟ้าและเพดาน	107
114	ทัศนียภาพ	107
115	ทัศนียภาพ	107
116	ทัศนียภาพ	108
117	แปลนพื้น	108
118	แปลนไฟฟ้าและเพดาน	109
119	ทัศนียภาพ	109
120	ทัศนียภาพ	109
121	ทัศนียภาพ	110
122	แปลนพื้น	110
123	แปลนไฟฟ้าและเพดาน	110
124	ทัศนียภาพ	111
125	ทัศนียภาพ	111
126	ทัศนียภาพ	111
127	แปลนพื้น	112
128	ทัศนียภาพ	112
129	ทัศนียภาพ	112

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งออกของไทยไปยังประเทศต่างๆ นั้น มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่นำเงินตราเข้าประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศไทยให้ชาวโลกรู้จักอีกด้วย

กระทรวงพาณิชย์คาดว่าในปี 2551 การส่งออกจะยังขยายตัวต่อเนื่องจากปี 2550 แต่อัตราการขยายตัวอาจจะลดลงจากปี 2550 เนื่องจากสถานการณ์เศรษฐกิจของโลกในปี 2552 ได้ตกต่ำลง แต่ถึงกระนั้นการส่งออกสินค้าสำคัญคาดว่าจะเพิ่มขึ้นในทุกหมวด

จากกลยุทธ์และแผนการส่งเสริมการส่งออกปี 2551-2552 ของกระทรวงพาณิชย์ที่จะเพิ่มการดำเนินการในเรื่องของการเจรจาการค้า การส่งเสริมการส่งออก เพื่อรักษาตลาดหลัก (ร้อยละ 55) และขยายตลาดใหม่ (ร้อยละ 45) โดยการจัดการแสดงสินค้าและนำนักธุรกิจจากกลุ่มประเทศที่คาดว่าจะเป็กลุ่มตลาดใหม่เดินทางเข้ามาเจรจาและชมสินค้าไทย เพื่อหาช่องทางขยายตลาดร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนารูปแบบและคุณภาพเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าไทย รวมถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์และการใช้ตราสัญลักษณ์สินค้าไทย เป็นต้น

นาฏศิลป์ไทยโขน (Khon Drama)

โขนเป็นการแสดงชั้นสูงของไทยและถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงความเป็นไทยโดยใช้ความงดงามของท่าทางและสีสันทนของเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะตัวและยังเป็นมรดกชั้นสูงที่ใช้แสดงในงานสำคัญๆ มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เชื่อกันว่าโขนมีมาตั้งแต่สมัยโบราณประมาณก่อนพุทธศตวรรษที่ 16 โดยสันนิษฐานว่า “โขน” ได้พัฒนามาจากการแสดง 3 ประเภท คือ

1. การแสดงชกนาคศึกคำบรพ
2. การแสดงกระบี่กระบอง
3. การแสดงหนังใหญ่

ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวถึงโขนไว้ว่า “การแสดงโขนเชื่อว่ามีมาแต่โบราณประมาณกันว่า ไทยมีการแสดงโขนมาก่อนพุทธศตวรรษที่ 16” ทั้งนี้ได้อาศัยหลักฐานจากการสันนิษฐานลายแกะสลักเรื่อง “รามายณะ” จากแหล่งโบราณคดีหลายแหล่ง

ต่อมาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีได้ทรงพยายามฟื้นฟูบ้านเมืองรวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสูญหายถูกทำลายจากภัยสงครามให้กลับคืนอยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุดโดยพระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ และโปรดฯ ให้แสดงโขนในงานฉลองพระแก้วมรกต

ในสมัยรัชกาลที่ 2 ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทพากย์รามเกียรติ์ 3 ตอนคือ ตอนนางลอย นาคบาศ และพรหมมาตร

สมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้ยกเลิกโขนของหลวงและไม่โปรดให้เล่นโขนละครหลวงตลอดรัชกาล

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอนุญาตให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการมีคณะละครผู้หญิงได้ ยุคนี้ละครจึงเจริญรุ่งเรืองเป็นผลให้ผู้ที่มีการแสดงโขนอยู่ก็หันไปหัดละครผู้หญิงกันมาก โขนในอุปการะของเจ้านายขุนนางและเอกชนจึงเสื่อมลงจะเหลือก็เพียงโขนหลวงในพระราชูปถัมภ์เท่านั้น

ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นสมัยที่โขนมีวิวัฒนาการอย่างสำคัญ เนื่องจากมีการริเริ่มเล่นละครดึกดำบรรพ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศนานุวัดติวงศ์ได้ทรงพระนิพนธ์บทละครดึกดำบรรพ์ซึ่งมีลักษณะแบบโขนปนละคร โดยแสดงเรื่องสั้นๆ ดำเนินเรื่องรวดเร็วมีบทร้องและเจรจาน้อยได้แก่ เรื่อง กรุงพณชมเทวี และอุณรุท

สมัยรัชกาลที่ 6 โขนเป็นนาฏศิลป์ที่เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอุปถัมภ์และทรงสนับสนุนโขนเป็นมหรสพของราชการหรือเป็นของหลวง ทรงโอนกรมโขนและพิณพาทย์มหาดเล็ก ซึ่งอยู่ในความปกครองของเจ้าพระยาเทเวศร์มารวมอยู่ด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว ศิลปะทางโขนรวมทั้งละครก็ตกต่ำทันที ปรากฏมีการปรับปรุงส่วนราชการโดยโอนกรมมหรสพจากกระทรวงวังไปรวมกับการช่างกองวังนอกและสังกัดกรมศิลปากร จึงได้รวบรวมครูโขน ละคร คนตรี และจัดตั้ง โรงเรียนนาฏศิลป์ โขนจึงได้รับการฟื้นฟูมีการเล่นตามแบบแผนของโขนในสมัยรัชกาลที่ 6 สืบต่อกันมาตราบเท่าทุกวันนี้

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้อธิบายไว้ว่า

โขน หมายถึง การเล่นอย่างหนึ่งคล้ายละครรำ แต่เล่นเฉพาะในเรื่องรามเกียรติ์ โดยผู้แสดงสวมหัวจำลองต่างๆ ที่เรียกว่า “หัวโขน”

โดยที่โขนนั้นมีความแตกต่างจากการแสดงประเภทอื่นๆ คือ

1. ผู้แสดงจะต้องฝึกหัดตั้งแต่อายุประมาณ 8-12 ขวบ และจะฝึกหัดในบทของคนตามลักษณะของร่างกาย คือ ผู้ที่มีร่างกายสูงใหญ่ท่าทางสง่างามก็ต้องฝึกฝนให้เป็นฝ่ายยักษ์ ผู้ที่มีรูปร่างเล็กก็ฝึกทางฝ่ายลิง และผู้ที่มีร่างกายสันทัดหน้าตาหล่อเหลาก็จะฝึกหัดเป็นฝ่ายมนุษย์หรือเทวดา
2. โขนเป็นการแสดงที่ผู้แสดงไม่ต้องพูด แต่จะใช้บทบาทและดนตรีประกอบกับท่าทางของร่างกายในการสื่อความหมายกับผู้ชม เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ
3. เครื่องแต่งกายที่สวยงามและมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป

จากลักษณะเฉพาะของโขนและคุณค่าของความอันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทย จึงทำให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจที่เห็นความสอดคล้องกับลักษณะสินค้าส่งออกของไทย ที่มีทั้งคุณภาพและความสวยงามเป็นที่ต้องการของชาวต่างชาติ ซึ่งถ้านำเอกลักษณ์ของโขนมาแปรรูปเพื่อตกแต่งภายในศูนย์แสดงสินค้าไทยเพื่อการส่งออก ก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าส่งออกของไทยและยังสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้าต่างชาติที่เดินทางมาที่ศูนย์แห่งนี้ให้ได้รับรู้ถึงเอกลักษณ์อันงดงามของศิลปะไทยด้วย

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการแสดงโขนที่มีทั้งความงดงามของการแสดงและเครื่องแต่งกาย ตลอดจนความหมายของเนื้อหาเพื่อใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบ
2. เพื่อศึกษาข้อมูลของสินค้าส่งออกของไทยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบ
3. เพื่อศึกษาอาคารแสดงสินค้า 1 ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการออกแบบ
4. เพื่อออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าส่งออก โดยใช้ลักษณะของโขนได้อย่างถูกต้อง

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาถึงลักษณะของการแสดงโขน ตอน จองถนน
2. ศึกษาพื้นที่ของอาคารแสดงสินค้า สินค้าส่งออก เพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบ
3. ศึกษาและออกแบบศูนย์แสดงสินค้าส่งออก

ขั้นตอนการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 รวบรวมข้อมูลและลักษณะของโชนที่มีบันทึกไว้ในเอกสารต่างๆ ตรงตามข้อเท็จจริงโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้
 - 1.1.1 ศึกษาจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว
 - 1.1.2 ศึกษาจากกระบวนการแปรรูปลักษณะของโชน เพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษา
 - 1.2 รวบรวมข้อมูลของสินค้าส่งออกจากหนังสือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 1.3 รวบรวมข้อมูลของอาคารแสดงสินค้า โดยศึกษาจากสถานที่จริง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
 - 2.1 การสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานที่จริงโดยการบันทึกข้อมูลต่างๆ ด้วยภาพถ่าย
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลของการจัดแสดงสินค้าส่งออกเพื่อการออกแบบว่าควรมีรูปแบบอย่างไร
4. การออกแบบ นำข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ได้มาหาความเชื่อมโยงในการออกแบบ
5. การสรุปผลการศึกษา สอบถามความคิดเห็นถึงผลงานการออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าส่งออก

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษานี้เป็นการออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าส่งออกโดยใช้ลักษณะของโชน
2. การศึกษานี้เป็นการออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าส่งออกโดยจะต้องเป็นสินค้าที่ขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าส่งออกกับกรมส่งเสริมการส่งออก

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. การคลี่คลายสู่งานออกแบบนี้เป็นการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงที่มีอยู่โดยผู้ศึกษาเอง
2. การศึกษานี้ศึกษาเฉพาะ ตอน “จองถนน”

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

1. โจน หมายถึง การแสดงชั้นสูงของไทย
2. สินค้าส่งออก
3. ศูนย์แสดงสินค้า หมายถึง พื้นที่จัดแสดงสินค้าที่มีการจัดหมวดหมู่และเปิดให้ผู้สนใจเข้าชม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. สามารถเข้าใจลักษณะของโจน และสามารถรวบรวมเป็นข้อมูลในการออกแบบได้อย่างถูกต้อง
2. สามารถเข้าใจการจัดแสดงสินค้า ประเภทของสินค้าส่งออก และสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการออกแบบได้อย่างถูกต้อง
3. สามารถออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าส่งออกโดยใช้ลักษณะของโจนได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการค้นคว้า

1. ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับโจน

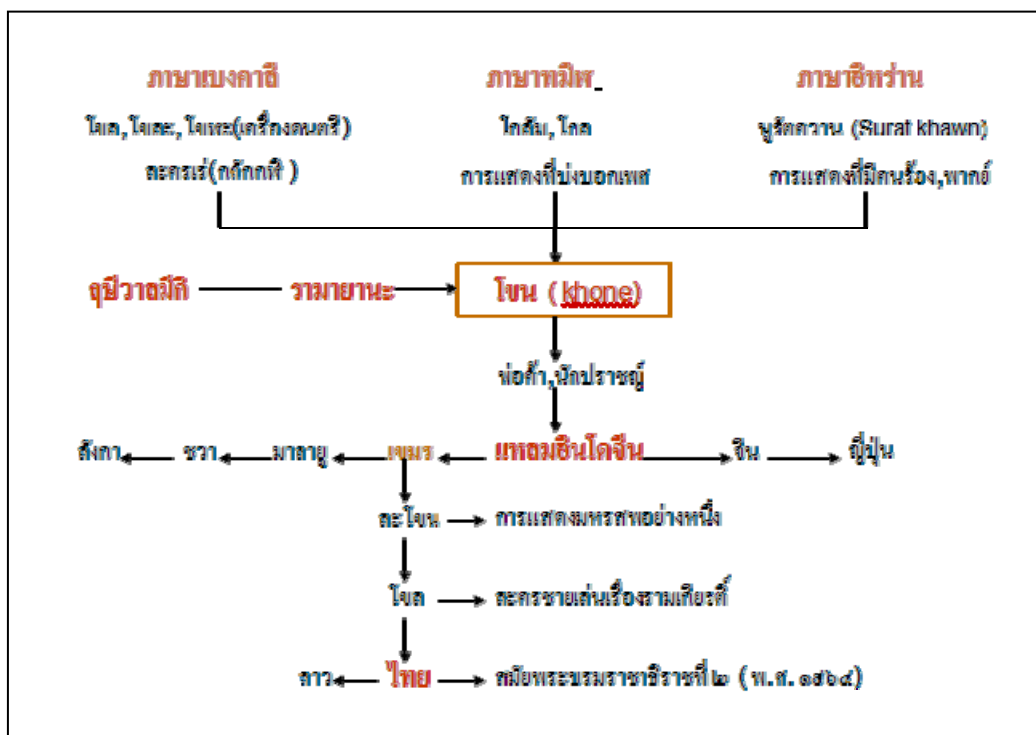
1.1 ประวัติความเป็นมาของโจน

โจน มีกำเนิดในประเทศอินเดียแล้วจึงเผยแพร่สู่ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์รวมถึงไทยด้วย ซึ่ง ฐนิต อยู่โพธิ์ (2508) อคิตอริบติกรรมศิลปากรได้เขียนไว้ในหนังสือ “โจน” ดังนี้

...เป็นอันว่าเราได้พบคำว่า โขล ของเบงกาลี โกลหรือโกลัมของทมิฬและมูรัต ความของอิหร่าน อันมีความหมายคล้ายคำว่า โจน ซึ่งเป็นนาฏกรรมของไทย โดยอย่างน้อยก็มีความหมาย เป็น 3 ทาง คือ

1. จากคำว่า โขล ของเบงกาลี แปลว่า เครื่องดนตรีชนิดหนึ่งซึ่งด้วยหนังและใช้ตีรูปร่างเหมือนตะโพน
2. จากคำว่า โกล หรือโกลัม ของทมิฬ หมายถึง การตกแต่งประดับประดาร่างกาย แสดงตัวให้รู้ถึงเพศ
3. จากคำว่า ความ หรือ โจน ของอิหร่าน หมายถึง ผู้อ่านหรือขับร้องแทนตัวตุ๊กตาหรือหุ่น...

ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ถ้าที่มาของโจนซึ่งถือเป็นมหานาฏกรรมของไทยได้สืบเนื่องมาจากคำในภาษาเบงกาลี ภาษาทมิฬและภาษาอิหร่านทั้ง 3 นั้น ก็ดูจะมีความหมายใกล้เคียงกับรูปศัพท์เดิมอยู่บ้าง ซึ่งหากจะพิจารณาจากหลักฐานที่นำมาเสนอไว้นี้ก็แสดงว่าโจนมีกำเนิดมาจากอินเดีย

ภาพที่ 1 ประวัติความเป็นมาของโจน

ที่มา : ธนิต อยู่โพธิ์, โจน (พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2508), 23.

เมื่อโจนได้เข้ามาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ในตอนแรกนั้นได้เข้ามาที่เขมรก่อน ซึ่งในหนังสือ “โจน” เขียนโดยอาจารย์นายธนิต อยู่โพธิ์ ท่านได้หาที่มาของคำว่าโจนและพบที่ใกล้เคียงที่สุดคือ คำว่า “ละโจน” ในภาษาเขมรโดยในพจนานุกรมภาษาเขมรมีคำว่า “ละคร” แต่เขียนเป็นอักษรว่า “ละโจน” ซึ่งหมายถึงมหรสพอย่างหนึ่งเล่นเรื่องต่างๆ กับมีคำว่า “โจล” อธิบายไว้ในพจนานุกรมเขมรว่า “โจล หมายถึง ละครขายเล่นเรื่องรามเกียรติ์”

ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของท่านอาจารย์คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่าภาษาเพลงพื้นฐานของโจน เช่น “เพลงเสมอ” คำว่า “เสมอ” ก็มาจากภาษาเขมรว่า “ทะ- เมอ” ที่แปลว่า “เดิน”

ถ้าหากข้อสันนิษฐานต่างๆ ยังมีอาจสรุปได้แน่นอนว่า “โจน” เป็นคำมาจากภาษาใดนั้น พจนานุกรมลब्ยราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อธิบายว่า “โจน” หมายถึง การเล่นอย่างหนึ่งคล้ายละครว่า แต่เล่นเฉพาะในเรื่องรามเกียรติ์ โดยผู้แสดงสวมหัวจำลองต่างๆ ที่เรียกว่า “หัวโจน”

1.2 ประวัติและกำเนิดของโจนในประเทศไทย

เริ่มจากโจนสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงราชูปถัมภ์ได้พระนิพนธ์ไว้ว่า “การแสดงโจนเชื่อว่ามีมาแต่โบราณประมาณกันว่าไทยมีการแสดงโจนมาก่อนพุทธศตวรรษที่ 16” ทั้งนี้ได้อาศัยหลักฐานจากการสันนิษฐานลายแกะสลักเรื่อง “รามายณะ” จากแหล่งโบราณคดี

หลายแหล่งและจากตำนานการแสดงโขนในกรุงเทพมหานครครั้งกรุงศรีอยุธยา ต่อมาภายหลังความนิยมโขนก็เริ่มเสื่อมลง

นอกจากนี้ ยังมีบันทึกในจดหมายเหตุของบาทหลวงลาลูแบร์ กล่าวไว้ว่า

...มีการเล่นโขนในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งชาวสยามมีมหรสพสำหรับเล่นในโรง 3 อย่างเรียกว่า โขน คือเป็นรูปคนเดินรำตามจังหวะพิณพาทย์ ตัวผู้เดินรำนั้นสวมหน้าโขนและถือศัตราวุธเป็นตัวแทนทหารออกมาต่อสู้มากกว่าเป็นตัวละครและมาตรว่าตัวโขนทุกๆ ตัว โลดเต้นเล่นโขนอย่างแข็งแรงและออกท่าทางพิลึกพิลั่นเกินจริงและต้องเป็นไปจะพูดอะไรไม่ได้ด้วยหน้าโขนปิดปากบนเสียและตัวโขนเหล่านั้นสมมุติเป็นตัวสัตว์ร้ายบ้าง ภูตผีบ้าง โขนสมัยอยุธยามีแบบแผนการเล่นเริ่มด้วยการโหมโรงแล้วขึ้นเพลงตระเป็นการไหว้ครู หลังจากนั้นเล่นเบิกโรงจับลิงจนหัวคำฤๅณีนอกใช้เพลงหน้าพาทย์เสมอแล้วลา...

การกำเนิดโขนในประเทศไทย

กระทรวงวัฒนธรรมได้กล่าวถึงการกำเนิดโขนในประเทศไทยไว้ว่า โขนเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงอย่างหนึ่งของไทยมีกำเนิดมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 นั้นได้ปรับปรุงจากการเล่น 3 ประเภท คือ หนังใหญ่ ชกนาคดึกดำบรรพ์ และกระบี่กระบอง โดยได้แก้ไขปรับปรุงให้ประณีตตามลำดับ แต่เดิมนั้นผู้แสดงโขนจะต้องสวมหัวโขนปิดหน้าทั้งหมด จึงต้องมีผู้พูดแทนเรียกว่าผู้พากย์ - เจระ ต่อมาได้ปรับปรุงให้ผู้แสดงซึ่งเป็นตัวเทพบุตร เทพธิดา และมนุษย์ชาย หญิง สวมแต่เครื่องประดับศีรษะไม่ต้องปิดหน้าทั้งหมด

เครื่องประดับศีรษะนี้ได้แก่ ชฎา มงกุฎ รัตเกล้า กระบังหน้า ซึ่งมีศัพท์ เรียกว่า “ศิราภรณ์” แต่ผู้แสดงโขนที่สวมศิราภรณ์เหล่านี้ก็ยังรักษาประเพณีเดิมไว้ คือ ไม่พูดเองต้องมีผู้พากย์เเจระ แทน เว้นแต่ผู้แสดงเป็นตัวตลกและฤๅณีนางองค์จึงจะเเจระเอง ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของผู้แสดงโขนที่เป็นตัวตลก

และที่กล่าวว่าโขนปรับปรุงมาจากการเล่นหนังใหญ่ ชกนาคดึกดำบรรพ์ และการเล่นกระบี่กระบองนั้นก็ยังมีข้อมูลที่สอดคล้องของ ธนิต อยู่โพธิ์ (2508) ซึ่งอธิบายว่า “แต่เดิมการเล่นหนังใหญ่เป็นมหรสพมีมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ดังที่กล่าวไว้ในหนังสืออนุโนวาทคำฉันท์ของพระมหานาค วัดท่าทราย ซึ่งแต่งขึ้นในราว พ.ศ. 2294-2301 ในปลายรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ”

ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงมหรสพที่แสดงฉลองพระพุทธรูปในตอนกลางคืนว่า มีการละเล่นหนังใหญ่อยู่ด้วย การละเล่นหนังใหญ่นั้นเขานำแผ่นหนังวัว (บางท่านก็ว่ามีหนังควายด้วย) มาฉลุสลักเป็น รูปตัวอักษร ถึง พระ นาง ตามเรื่องรามเกียรติ์การเล่นหนังใหญ่ นอกจากจะมีตัวหนังแล้วยังต้องมีคนเชิดหนัง คนเชิดหนังคือคนที่นำตัวหนังออกมาเชิดและยกขาเดินเป็นจังหวะ

ผู้ที่คิดจะออกไปแสดงแทนตัวหนังใหญ่ จึงเอาเครื่องแต่งกายของผู้ที่เล่นชักนาคดึกดำบรรพ์มาแต่งในการเล่นโขนและเครื่องแต่งกายก็วิวัฒนาการตามลำดับจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

แต่เครื่องประดับศีรษะหรือที่เรียกกันต่อมาว่าหัวโขนที่ทำเป็นหน้ายักษ์ ถึง เทวดา และมนุษย์ผู้ชายนั้น ในสมัยที่ได้แบบอย่างเครื่องแต่งตัวจากการเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์คงไม่ใช่เป็นแบบหัวโขนที่สวมปิดหน้าทั้งหมดเช่นในปัจจุบัน สมัยนั้นคงเป็นแบบหน้ากากสวมปิดเพียงใบหน้าให้เห็นเป็นรูปยักษ์ ถึง หรือเทวดามากกว่า ส่วนศีรษะก็จะสวมเครื่องสวมหัวแบบเดียวกันทุกคน

ครั้นต่อมาจึงปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทำเป็นหัวโขนครอบทั้งศีรษะเช่นในปัจจุบันนี้ โดยหัวโขนที่สวมครอบทั้งศีรษะคงจะมีมาตั้งแต่ในสมัยกรุงธนบุรีหรือไม่ก็ต้นกรุงรัตนโกสินทร์

เมื่อมีเครื่องแต่งกายแล้วก็นำเอาลีลาท่าทางการเดินยกขาขึ้นลงตามแบบท่าเชิดหนังใหญ่มาเป็นการแสดงที่คิดขึ้นใหม่และนำเรื่องรามเกียรติ์ที่เคยแสดงหนังใหญ่มาเป็นเรื่องสำหรับแสดงโดยมีการพากย์เจรจาตามแบบที่เคยแสดงหนังใหญ่ นอกจากทำเดินแล้วยังจะต้องมีท่ารำอีกด้วย ซึ่งในสมัยโบราณคนไทยเราเคยเห็นการเล่นกระบี่กระบองมาจนจินดา การเล่นกระบี่กระบองนั้นก่อนที่จะต่อสู้จะทำการต่อสู้กันอย่างจริงจังจะต้องรำไหว้ครูด้วยลีลาท่ารำตามแบบแม่ท่าเสียก่อน ผู้ที่คิดจะใช้คนออกไปแสดงแทนตัวหนังใหญ่จึงนำเอาท่ารำของกระบี่กระบองมาเป็นท่ารำของตน โดยประดิษฐ์และดัดแปลงขึ้นใหม่บ้าง เช่น ท่าเทพนม ท่าปฐุม เป็นต้น

นอกจากลีลาท่ารำแล้วยังเอาท่าทางและการต่อสู้กันของกระบี่กระบองมาเป็นท่าทางในการรบบกันของการแสดงด้วย การแสดงที่ปรับปรุงมาจากการเล่นทั้ง 3 ประเภtdังกล่าวมานี้ต่อมาได้ชื่อว่า “โขน”

1.3 โขนในยุคกรุงรัตนโกสินทร์

เมื่อมาถึงยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ธนิต อยู่โพธิ์ (2508) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “โขน” ว่าโขนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ

ยุคที่ 1 เป็นโขนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ยุคที่ 2 เป็นโขนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ยุคที่ 3 เป็นโขนในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง

โขนยุคที่ 1 เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีและเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติแล้ว ทรงฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมทุกด้านสำหรับการแสดงโขนนั้นพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เจ้านายและขุนนางผู้ใหญ่หัดโขนได้โดยไม่ทรงห้ามปราม เพราะฉะนั้นเจ้านายและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จึงได้ฝึกหัดโขนเพื่อประดับเกียรติของตน ทำให้การแสดงโขนแพร่หลายกว้างขวางขึ้น

นอกจากนี้ยังโปรดให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตช่วยกันแต่งบทละครเรื่องรามเกียรติ์สำหรับใช้เป็นบทแสดงโขนละคร โดยพระองค์ทรงตรวจตราแก้ไขด้วยพระองค์เอง ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 2 ก็ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ขึ้นอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งมีเรื่องราวและคำกลอนกระชับขึ้นเหมาะในการใช้บทสำหรับแสดงโขนละคร

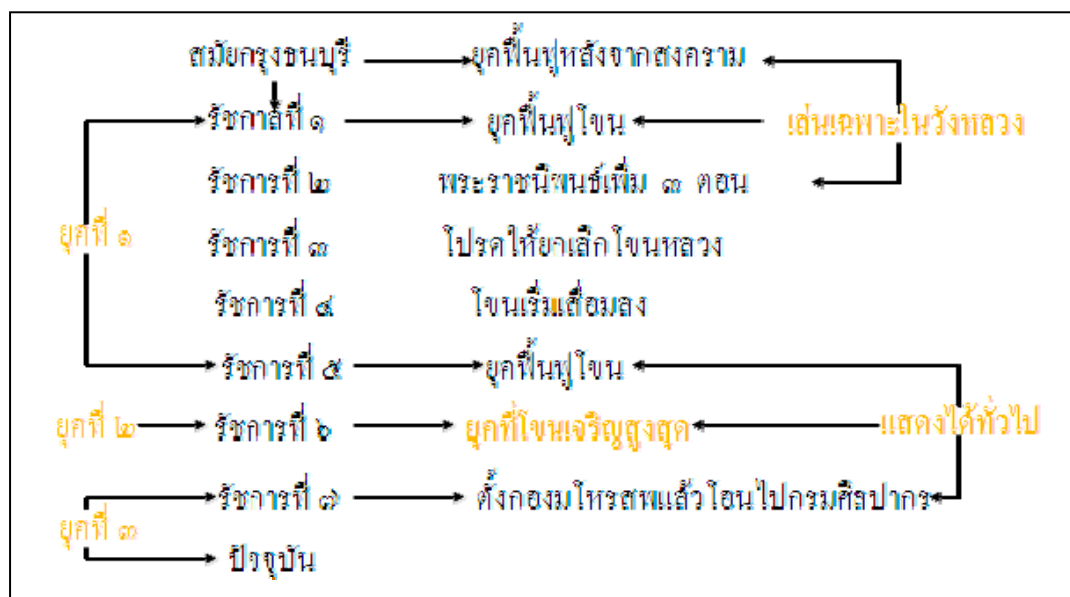
โขนในยุคต้นรัตนโกสินทร์เจริญรุ่งเรืองมากเพราะเจ้านายหลายองค์และขุนนางหลายท่านได้ให้การสนับสนุน โดยให้มีการหัดโขนอยู่ในสำนักของตน เช่น โขนของกรมพระพิทักษ์เทเวศร์ (ต้นสกุลกัญชร) โขนของกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) โขนของพระเจ้าพระยาบดินทร์เดชา และโขนของเจ้าพระนคร (น้อย) เป็นต้น

โขนยุคที่ 2 เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติแล้วจึงโปรดให้ตั้งกรมมหรสพขึ้นและปรับปรุงกรมกองตลอดจนการบริหารงานต่างๆ เกี่ยวกับการมหรสพให้ดีขึ้น ทรงทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปะและฐานะของศิลปินให้เจริญก้าวหน้าถึงขีดสุด ทรงพระราชทานบรรดาศักดิ์แก่ศิลปินโขนผู้มีฝีมือ แม้แต่เจ้าหน้าที่ผู้รักษาเครื่องโขนก็โปรดให้มีบรรดาศักดิ์ด้วย นอกจากนี้ยังโปรดให้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดศิลปะการแสดงโขน ละคร ดนตรีปี่พาทย์ขึ้นในกรมมหรสพเรียกว่า “โรงเรียนพรานหลวง” โขนยุคที่ 2 ของกรุงรัตนโกสินทร์นับเป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดทั้งศิลปะและฐานะของศิลปิน

โขนยุคที่ 3 นับเป็นยุคที่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยเริ่มตั้งแต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตแล้วโขนก็ตกต่ำลงทันที รัชกาลที่ 7 โปรดให้ยุบกรมมหรสพเพราะทรงเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลืองพระราชทรัพย์จำนวนมาก มีการปลดข้าราชการออกจากราชการรวมทั้งข้าราชการกรมมหรสพด้วย แต่ในเวลาต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดให้ข้าราชการกรมมหรสพที่มีความสามารถรวมกลุ่มกันขึ้นแล้วตั้งเป็นกอง เรียกว่า “กองมหรสพ” สังกัดกระทรวงวัง มีการฝึกหัดโขนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โขนหลวงกระทรวงวังสามารถออกโรงแสดงต้อนรับแขกเมืองในงานสำคัญๆ หลายงาน

สรุปได้ว่า การแสดงโขนของเราในทุกวันนี้ก็วิวัฒนาการให้เหมาะกับสมัยที่ผู้ชมต้องการชมเรื่องอย่างรวดเร็วทันใจ ดังนั้น จึงมีการปรับปรุงบทสำหรับแสดงโขนให้รัดกุมตัดทอน

เรื่องให้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วไม่อืดอาดล่าช้าอย่างสมัยก่อน แต่การปรับปรุงก็มิได้ทำให้เสียศิลปะแต่อย่างใด นอกจากนี้ ผู้ชมโขนยังได้ความรู้เกี่ยวกับตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์เป็นตัวๆ ไปอีกด้วย

ภาพที่ 2 ประวัติของโขนในประเทศไทย

ที่มา : ธนิต อยู่โพธิ์, โขน (พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2508), 35.

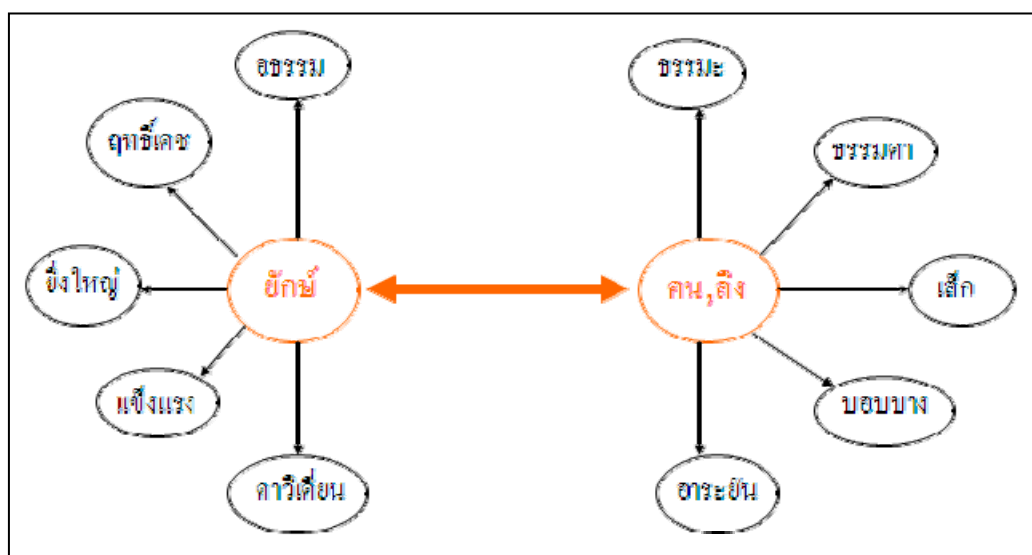
1.4 วรรณคดีที่ใช้ในการแสดงโขน

การแสดงโขนในปัจจุบันมีการแสดงเพียงเรื่องเดียวคือ “รามเกียรติ์ (Ramakian)” ซึ่งเรื่องรามเกียรติ์นั้นเป็นวรรณคดีสำคัญเรื่องหนึ่งของไทยโดยมีต้นเค้าจากวรรณคดีอินเดียคือ “มหากาพย์รามายณะ” ที่ฤๅษีวาลมิกิชาวอินเดียแต่งขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต เมื่อประมาณ 2,400 ปีเศษ เชื่อว่าน่าจะเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณโดยจากอิทธิพลของลัทธิพราหมณ์อื่นๆ

สำหรับเรื่องรามเกียรติ์ของไทยนั้นมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้พระราชนิพนธ์บทสำหรับให้ละครหลวงเล่นแต่ในปัจจุบันมีอยู่ไม่ครบ

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 ได้พระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งมีมาแต่เดิมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ และเมื่อมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์เพื่อให้ละครหลวงเล่น โดยได้ทรงเลือกมาเป็นตอนๆ จนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์โดยใช้ฉบับของอินเดีย (รามายณะ) มาพระราชนิพนธ์โดยใช้ชื่อว่า “บ่อเกิดรามเกียรติ์”

สรุปได้ว่ารามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่สำคัญของไทย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เนื้อเรื่องและสำนวนกลอนในเรื่องรามเกียรติ์มีความไพเราะมีคติและแง่คิดในด้านต่างๆ อยู่เป็นอันมากสอดคล้องเอาไว้อย่างดีทั้งเรื่อง ตามหลักนิยมของอินเดียในเรื่องและหลักนิยมของไทยในสำนวนกลอน

ภาพที่ 3 คติธรรมของรามเกียรติ์

1.5 วิวัฒนาการและประเภทของโขนในประเทศไทย

ในตอนแรกคงจะแสดงกันกลางสนามกว้างๆ เช่นเดียวกับการเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ในพระราชพิธีอินทราภิเษกและต่อมาก็มีการปลูกโรงให้แสดง จนกระทั่งมีฉากประกอบตามท้องเรื่องโดยมีวิวัฒนาการมาตามลำดับดังนี้

1.5.1 โขนกลางแปลง

คือการแสดงโขนบนพื้นดินกลางสนามหญ้าไม่ต้องปลูกโรงให้เล่น ปัจจุบันหาได้ยาก กรมศิลปากรเคยจัดแสดงโขนกลางแปลง ณ พระราชอุทยานรัชกาลที่ 2 จังหวัดสมุทรสงครามในโอกาสพิเศษวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย การแสดงโขนกลางแปลงนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาจะมีหลายครั้งเพราะในสมัยกรุงศรีอยุธยาเพิ่งจะเริ่มเกิดมีการแสดงโขนและโขนกลางแปลงก็จะเป็นแบบแรกที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 4 การแสดงโขนกลางแปลง

ที่มา : วิมาษประ แคนเทวนฤมิตร ๑ โขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก http://www.oknation.net/blog/home/blog_data/813/35813/images/0000X-ZZ-000-LA-945/A030.JPG

1.5.2 โขนนั่งราวหรือโขนโรงนอก

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการเกี่ยวกับโขนนั่งราวว่า “มีการแสดงโขนในงานมหรสพหลวงอย่างที่เคยมีในงานพระเมรุหรืองานฉลองวัด โขนนั่งราวนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า โขนโรงนอก เป็นการแสดงโขนที่วิวัฒนาการมาจากโขนกลางแปลง ซึ่งแสดงบนพื้นดินกลางสนามหญ้ามีต้นไม้และใบไม้เป็นฉากธรรมชาติ”

เมื่อการแสดงโขนกลางแปลงวิวัฒนาการมาเป็นโขนนั่งราวหรือโขนโรงนอก ก็มีการปลูกโรงให้เล่นเป็นแบบเวทียกพื้น มีความกว้างยาวแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีหลังคาถันแฉกกันฝนด้วย ตรงด้านหลังของเวทีระหว่างที่พักผู้แสดงกับเวทีแสดงจะมีฉากกัน ฉากกันนี้ทำเป็นภาพปูนปั้น รูปภูเขา สองข้างเจาะช่องทำเป็นประตูเข้าออกของตัวโขน

โขนนั่งราวหรือโขนโรงนอกยังมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “โขนนอนโรง” เหตุที่เรียกว่าโขนนอนโรงก็เพราะว่าตามประเพณีการแสดงโขนนั่งราวนี้ไม่สามารถแสดงให้จบได้ในวันเดียว ผู้แสดงโขนทุกคนต้องนอนเฝ้าโรงโขนคืนหนึ่ง (นี่เองที่เป็นเหตุให้โขนนั่งราวต้องมีหลังคาถันแฉกกันฝน) วันรุ่งขึ้นจึงแสดงโขนตามชุดที่ได้กำหนดไว้ต่อไป การที่ผู้แสดงโขนต้องนอนเฝ้าโรงโขนตลอดคืน จึงเป็นเหตุให้มีผู้เรียกการแสดงโขนนั่งราวหรือโขนโรงนอกเพิ่มขึ้นมาอีกชื่อหนึ่งว่า “โขนนอนโรง”

ภาพที่ 5 โขนนั่งราว

ที่มา : ยอ ยักษ์ เขียวใหญ่ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://img63.imageshack.us/img63/2227/khon00141.gif>

1.5.3 โขนหน้าจอ

ในช่วงระยะเวลาที่เป็นลักษณะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการแสดงหนังใหญ่จะเปลี่ยนมาเป็นการแสดงโขนนั้น ได้มีการแสดง “หนังดึกตัวโขน” เกิดขึ้น คือเป็นการแสดงโขนแทรกเข้าไปในการแสดงหนังใหญ่เป็นบางตอนเลือกเอาเฉพาะตอนที่สำคัญๆ เพื่อการแสดงลีลากระบวนท่ารำที่สวยงาม เช่น ตอนทศกัณฐ์ลงสวน

ต่อมาภายหลังกรมศิลปากรได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้วงปี่พาทย์มาตั้งอยู่ทางด้านหลังจอผู้บรรเลงหันหน้าออกมาทางหน้าโรง การที่เปลี่ยนให้วงปี่พาทย์มาตั้งอยู่ทางด้านหลังจอนี้มีประโยชน์หลายประการเช่น นักดนตรีที่นั่งบรรเลงอยู่ไม่บังสายตากันดู การติดต่อระหว่างผู้กำกับการแสดงและผู้บรรเลงปี่พาทย์ก็สะดวกสบายขึ้น

1.5.4 โขนโรงใน

ในเวลาที่มีการแสดงโขนหน้าจอขึ้น ในพระราชวังก็มีการแสดงละครในอยู่ก่อนแล้ว และเมื่อราษฎรสามารถแสดงละครในได้โขนจึงรับเอาศิลปะการแสดงแบบละครในเข้ามาแสดงในโขนด้วยเช่น โดยนำการขับร้องเพลงตามแบบละครในมาขับร้องแทรกไปกับการพากย์เจรจา นอกจากนี้ยังมีการแสดงแบบจับระบำรำฟ้อนเช่นเดียวกับละครใน เมื่อโขนหน้าจอรับเอาศิลปะการแสดงแบบละครในเข้ามาผสมด้วยเช่นนี้จึงเรียกว่า “โขนโรงใน” ส่วนโขนนั่งราวที่มีมาแต่เดิมก็กำหนดชื่อใหม่ว่า “โขนโรงนอก” โขนโรงในตามแบบแผนการแสดงที่แท้จริงจะต้องมีโรงสำหรับแสดงและมีฉากหลังเป็นม่านอย่างละครใน

1.5.5 โขนฉาก

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 โขนโรงในจึงได้วิวัฒนาการมาเป็นโขนฉากโดยมีผู้คิดสร้างฉากประกอบการแสดงโขนบนเวทีเช่นเดียวกับละครดึกดำบรรพ์ ผู้ให้กำเนิดโขนฉากคือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ผู้ทรงให้กำเนิดละครดึกดำบรรพ์

ศิลปะการแสดงโขนฉากก็เช่นเดียวกับโขนโรงในทุกประการ แต่โขนฉากจะต้องมีบทสำหรับแสดงที่แต่งขึ้นไว้ โดยตัดตอนให้เรื่องกระชับขึ้นเพื่อให้พอเหมาะกับฉากที่สร้างประกอบการแสดงตามท้องเรื่อง นักพากย์เจรจาและนักร้องจะพากย์และขับร้องตามตัวโขนซึ่งแต่เดิมตัวละครที่เป็นนางใช้คนพากย์ผู้ชายเป็นผู้พากย์เจรจา ซึ่งเสียงผู้ชายใหญ่และห้าวเมื่อพากย์เจรจากับตัวนางจึงไม่เหมาะสม ท่านก็กำหนดให้นักร้องหญิงที่พากย์เจรจาโขนได้พากย์และเจรจากับตัวนางจึงไม่เหมาะสม ท่านก็กำหนดให้นักร้องหญิงที่พากย์เจรจาโขนได้พากย์และเจรจากับตัวนางจึงไม่เหมาะสม ท่านก็กำหนดให้นักร้องหญิงที่พากย์เจรจาโขนได้พากย์และเจรจากับตัวนางจึงไม่เหมาะสม

ภาพที่ 6 โขนฉาก

ที่มา : [ชมความงามของโขน \[ออนไลน์\], เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก http://webboard.sanook.com/forum/?action=dlattach;topic=3482248.0;attach=1080698;image](http://webboard.sanook.com/forum/?action=dlattach;topic=3482248.0;attach=1080698;image)

1.5.6 โขนชักรอก

โขนชักรอกคือ การแสดงโขนที่ชักรอกตัวโขนให้ลอยขึ้นไปจากพื้นเวที มีทั้งแบบโขนฉากและโขนหน้าจอ โขนชักรอกที่แสดงแบบโขนฉากมีกำเนิดตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชอาคันตุกะเข้ามาเมืองไทยอยู่เนืองๆ จึงทรงจัดให้มีการแสดงโขนรับรองพระราชอาคันตุกะเหล่านั้นและทรงมีพระราชดำริว่า “โขนชักรอกเหมาะที่จะนำมารับแขกเมืองเพราะตัวแสดงในเรื่องรามเกียรติ์มีบทบาทต้องเหาะเหินเดินอากาศ การแสดงโขนชักรอกจะทำให้ตัวโขนลอยขึ้นไปจากพื้นเวทีเหมือนเหาะได้จริงๆ” รัชกาลที่ 6 จึงโปรดให้แสดงโขนชักรอกชุดศึกพรหมาสตร์หรือหักคอช้างเอราวัณ โดยผู้ชมก็จะรู้สึกเหมือนกับได้ชมตัวละครต่างๆ เหาะขึ้นลงไปได้

ภาพที่ 7 โขนจักรอก

ที่มา : สายสุนีย์ สิงห์ทนต์, โขนจักรอก สมบัติศิลป์ที่เกือบจะสูญสิ้น [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.siamganesh.com/osotho/osotho5/1.jpg>

1.6 ตัวละครในการแสดงโขน

ตัวละคร แบ่งออกได้ 4 ประเภท ได้แก่

1.6.1 ตัวพระ ผู้แสดงที่เป็นมนุษย์ทั้งผู้หญิง ผู้ชายและเทวดาซึ่งได้แก่ พระราม พระลักษมณ์ พระพรต พระสัตรุต พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม ในปัจจุบันนี้มักสวมเพียงชุดา ไม่ได้สวมหัวโขนปิดหน้าดังสมัยโบราณ เพียงแต่ชุดาของเทพเจ้าต่างๆ นั้นจะสามารถสังเกตได้จากลักษณะของชฎานั้นๆ เช่น พระพรหมจะสวมชฎาที่มีพระพักตร์อยู่ 4 ด้าน พระอินทร์จะสวมชฎา ยอดเดินหน เป็นต้น

ภาพที่ 8 ตัวพระ

ที่มา : ศุภชัย จันทรสุวรรณ, ความแตกต่างระหว่างการรำตามแบบแผนของโขนตัวพระกับละครตัวพระ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก http://fda.bpi.ac.th/fda.2008/pk/Pra-khon1_clip_image008.jpg

1.6.2 ตัวนาง ตัวละครตัวนางในเรื่องรามเกียรติ์นั้นมีทั้งที่เป็นมนุษย์ ปลา แต่ละตัวจะบอกชาติกำเนิดด้วยการสวมศีรษะและหางเป็นสัญลักษณ์ ตัวนางในโจนและละครรำนั้นมี 2 ประเภทคือนางกษัตริย์ซึ่งมีลีลาและอิริยาบถแสดงถึงความนุ่มนวลแลดูเป็นผู้ดี กับนางตลาดซึ่งจะมีบทบาทท่าทางกระฉับกระเฉง ว่องไว สะบัดสะบิ้ง ผู้ที่จะรับบทนางตลาดได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์มากกว่าผู้ที่แสดงเป็นนางกษัตริย์

ภาพที่ 9 ตัวนาง

ที่มา : ภาพถ่ายการแสดงโจน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/abird/picture/1229337562.jpg>

1.6.3 ตัวยักษ์ ผู้แสดงตัวยักษ์ต้องมีลักษณะสูง วงเหล็ยมตลอดจนการทรงตัวต้องแข็งแรง บึกบึน ลีลาท่าทางมีสง่า ซึ่งต้องได้รับการฝึกหัดมาอย่างดีเพราะถือกันว่าหัดยากกว่าตัวอื่นๆ

ภาพที่ 10 ตัวยักษ์

ที่มา : ภาพถ่ายการแสดงโจน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/abird/picture/1229441096.jpg>

1.6.4 ตัวลิง ผู้แสดงเป็นตัวลิงจะต้องมีท่าทางลูกลี้ลูกกลนกระโดดโลดเต้นตามลักษณะธรรมชาติของลิง โดยเฉพาะตัวหนุมานทหารเอกซึ่งจะต้องได้รับการฝึกมาเป็นอย่างดี

ภาพที่ 11 ตัวลิง

ที่มา : หนุมานเสียดี..นางสุพรรณมัจฉา [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/yesido/picture/1160563574.jpg>

โดยจะสามารถแบ่งตัวละครออกได้เป็น 2 ฝ่าย ตัวละครหลักที่ปรากฏในเรื่องมีดังนี้
ฝ่ายพระราม มีตัวละครที่สำคัญ คือ พระราม พระลักษมณ์ พระพรต พระสัตรุด นางสีดา หนุมาน พาลี สุกรีพ ชมพูพาน องคต มัจฉานุ พิเภก

ฝ่ายทศกัณฐ์และพันธมิตร มีตัวละครที่สำคัญคือ ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ ไมยราพณ์ อินทรชิต รามสูร ท้าวลัสเตียน ทรพา ทรพี นางมณโฑ นางสามนักษา นางเบญกาย นางสุพรรณมัจฉา

1.7 ประเพณีความเชื่อในการเตรียมการแสดงโขน

โขนเป็นนาฏศิลป์ที่มีธรรมเนียมการปฏิบัติในการแสดงหลายอย่าง บางอย่างก็ยังคงใช้กันอยู่ บางอย่างก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การออกโรงแสดงก็ต้องตั้งเครื่องให้ครบ ในพิธีต้องมีสิริชะโขนตั้งประดิษฐานเป็นเครื่องสักการะก่อนแต่งตัว ต้องมีการไหว้ครูเมื่อแต่งเสร็จก่อนจะสวมหัวโขนหรือชฎาก็ต้องไหว้ครู

การปลุกโรงโขนต้องมีพิธีเช่นบวงสรวงบอกเจ้าที่เจ้าทางให้รับทราบเพื่อเปิดเสนียดรังควาน ด้วยถือว่าการแสดงหลายอย่างที่แข่งขันหรือประชันกัน มักมีการใช้ไสยศาสตร์กลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้ามให้เสียเปรียบ จึงต้องมีพิธีถอนอาถรรพ์กันก่อน เมื่อเลิกการแสดงแล้วผู้แสดงทุกคนจะต้องไหว้เคารพครูอีกครั้ง แล้วเข้าหลังโรงขอขมาลาโทษซึ่งกันและกันไปตามอาวุโส เพราะอาจมีการละเมิดล่วงเกินพลาดพลั้งไปในระหว่างการแสดง

นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามสำคัญอีกหลายประการ เช่น ห้ามนำอาวุธที่ใช้ในการแสดงมาเล่นนอกเวลาแสดง ห้ามเดินข้ามอาวุธ ห้ามเล่นไม้ตะขบ (หมายเหตุ : ไม้ที่ดีเพื่อให้เกิดเสียงดังด้วยการตีเพียงเบาๆ มักใช้ในการแสดงของตัวตลก) การเก็บหรือวางเครื่องโขนทั้งเวลาแสดง และเวลาเก็บต้องแบ่งเป็นสัดส่วน อาวุธต่างๆ ต้องเก็บในที่อันเหมาะสม

1.8 การชมการแสดงโขน

โขนเป็นละครใบ้โดยเฉพาะโขนกลางแปลง ผู้ดูจึงต้องดูการแสดงท่าทางซึ่งจะบอกความหมาย ความรู้สึก ความคิด ความประสงค์ต่างๆ ได้ทุกอย่าง ท่าทางที่โขนแสดงออกย่อมสัมพันธ์กับดนตรี ฉะนั้นเพลงหน้าพาทย์ต่างๆ ที่ใช้ในการแสดงโขนจึงมีความสำคัญมาก เช่น เพลงกราวนอก กราวใน ที่ใช้ในเวลาจัดทัพแสดงให้เห็นความเข้มแข็งคึกคักของทหารท่าทางของผู้แสดงก็แสดงให้เห็นความเข้มแข็งคึกคัก กระหึ่ม องอาจ กล้าหาญ ความพร้อมเพรียงของกองทัพหรือเพลงเชิดและท่ารบ ก็แสดงให้เห็นการรุกไล่หลบหลีก ปิดป้อง หลอกล่อต่างๆ

1.9 การสื่อความหมายในการแสดงโขน

จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1.9.1 ท่าซึ่งใช้แทนคำพูด เช่น ตอบรับ ปฏิเสธ
- 1.9.2 ท่าซึ่งใช้เป็นอิริยาบถ และกิริยาอาการ เช่น เดิน ไหว้ ยิ้ม ร้องไห้
- 1.9.3 ท่าซึ่งแสดงถึงอารมณ์ภายใน เช่น รัก โกรธ ดีใจ เสียใจ

ภาพที่ 12 ภาษาท่าทางของโขน

ที่มา : นาฏกรรมโขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/145733>

1.10 โอกาสของการแสดงโขน

1.10.1 แสดงเป็นมหรสพบูชา เช่น ในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพหรือพระศพพระบรมอัฐิหรืออัฐิเจ้านายตลอดจนศพขุนนาง หรือผู้ใหญ่เป็นที่เคารพนับถือทั่วไป

1.10.2 แสดงเป็นมหรสพสมโภช เช่น ในงานฉลองปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ พระพุทธรูป พระแก้วมรกต พระอารามหรือสมโภชเจ้านายทรงบรรพชา สมโภชในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมโภชในงานเฉลิมพระชนม์พรรษา สมโภชวันประสูติเจ้านายที่สูงศักดิ์ เป็นต้น

1.10.3 แสดงเป็นมหรสพเพื่อความบันเทิงในโอกาสทั่วไป

1.11 เครื่องแต่งกายของการแสดงโขน

เครื่องโขนเครื่องละครมักถูกเรียกโดยรวมว่า “ชุดยืนเครื่องบ้าง แต่งยืนเครื่องบ้าง” จัดหมวดหมู่คร่าวๆ ได้ 4 ประเภท คือ ฝ่ายพระ ฝ่ายนาง ฝ่ายยักษ์และฝ่ายลิง นอกจากนี้แล้วตัวละครอื่นๆ จะแต่งกายตามลักษณะนั้นๆ เช่น ฤๅษี กา ช้าง ควาย ฯลฯ

นอกจากนี้ ผู้แสดงโขนจะต้องสวมหน้ากากที่เรียกว่า “หัวโขน” ซึ่งศิลปินไทยได้กำหนดลักษณะและสีไว้อย่างเป็นแบบแผนและกำหนดให้ใช้เฉพาะกับตัวละคร เช่น พระรามสีกายเขียว พระลักษณ์สีกายเหลือง ทศกัณฐ์สีกายเขียวแล้วนั้น เครื่องแต่งกายของโขนยังได้เลียนแบบอย่างเครื่องแต่งกายของพระมหากษัตริย์ โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.11.1 ศิราภรณ์ คือ เครื่องประดับศีรษะ เช่น ชฎา มงกุฎ ปิ่นจุเร็จหรือหมั้นกระทั้งหัวโขนก็จัดเป็นเครื่องศิราภรณ์ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 13 ศิราภรณ์

ที่มา : หัวโขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaitripdd.com/webboard/index.php?topic=499.0>

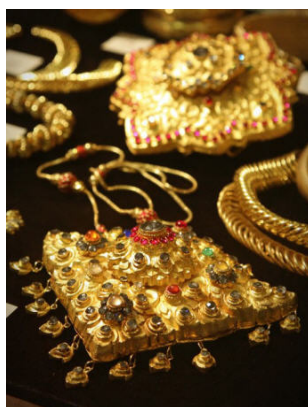
1.11.2 พัสตราภรณ์ คือ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เช่น นล่ององค์ (เสื้อ) สนับเพลลา (กางเกง) ห้อยหน้า (ชายไหว) ห้อยข้าง (ชายแครง) พระภุษา (ผ้าถุง) รัตนา ผ้าทิพย์ เฝ้ายระบาศ สไบ เป็นต้น

ภาพที่ 14 พัสตราภรณ์

ที่มา : ชมรมนาฏศิลป์พันธ์, ข่าว ศิลปวัฒนธรรม (ตัวละคร) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก http://www.nattasampun.com/sara/photo/20100812_213231.jpg

1.11.3 ถนิมพิมพากรณ์ คือ เครื่องประดับต่างๆ เช่น ปิ่นเกล้า (เข็มขัด) สักวาล ตาบนหน้า ตาบทิส ตาบทหลัง อินทรธนู ชำมรงค์ แหวนรอบ ปะวะหล่ำ ทองกร กรองคอ สะอึ่ง พาหุ รัต กำไลเท้า เป็นต้น

ภาพที่ 15 ถนิมพิมพากรณ์

ที่มา : นิทรรศการ...โขนพราหมณ์...ตอน ๑ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก http://www.oknation.net/blog/home/blog_data/325/32325/images/IMG_0729_P.jpg

1.12 ลักษณะของหัวโขนและการจำแนกพวก

ตัวโขนที่ออกแสดงมักมีเป็นจำนวนมากและต้องสวมใส่หัวโขนต่างๆ กันซึ่งสามารถจำแนกใบหน้าได้ 4 จำพวก คือ หน้ามนุษย์ เทวดา อมนุษย์ ลิงและสัตว์ต่างๆ สิ่งที่สำคัญถึงหนึ่งที่ยังบอกถึงฐานะของตัวโขนแต่ละตัว คือ “เครื่องประดับ”

หัวโขนหรือลักษณะของสิราภรณ์ซึ่งลดหลั่นกันตามฐานะและความสำคัญของตัวโขน โดยเอาแบบอย่างมาจากเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ เช่น

ฝ่ายพลับพลา จะมีลักษณะของหัวโขน คือ

1. มงกุฎยอดบัว เช่น พาลี สุกรีพ
2. มงกุฎยอดชัย เช่น ชมพูพาน ชมพูราช
3. มงกุฎยอดสามกลีบ เช่น องคต (เฉพาะตัวเดียว)
4. พวกไม่มีมงกุฎ แต่เป็นพญาวานร เช่น หนุมาน นิลพัท นิลนนท์
5. พวกไม่มีมงกุฎแต่เรียกมงกุฎ คือ พวกวานรสิบแปดมงกุฎ พวกเดียวเพชรและ

จิ้งเกีย เช่น เดียวเพชรหัวลิงเขนและหัวตลกฝ่ายลิง ฯลฯ

ภาพที่ 16 สิราภรณ์ของฝ่ายพลับพลา

ที่มา : สุพิมล นาคผจญ, ตัวเอกของโขน “หัวโขน” [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2553.
เข้าถึงได้จาก http://statics.atcloud.com/files/comments/112/1128594/images/1_original.jpg

ฝ่ายกรุงลงกาหรือพวกยักษ์ ก็มีแตกต่างกันร่อยกว่าหัว จึงต้องบัญญัติและประดิษฐ์หัวโขนให้มีลักษณะแตกต่างกันเป็นพวกๆ โดยแบ่งประเภทออกได้ตามชนิดของหัวโขนซึ่งมีรูปลักษณะต่างๆ กัน เช่น

1. มงกุฎยอดกระหนกสำหรับ พญา-พูนธ์ มัยราพนธ์
2. มงกุฎยอดจีบ สำหรับ พญาขร สัทธาสูร
3. มงกุฎยอดหางไก่ สำหรับ วิรุณ จำบัง บรรลัยจักร
4. มงกุฎยอดน้ำเต้า สำหรับ พิเภก ชิวหา เป็นต้น

ภาพที่ 17 สิริภรณ์ฝ่ายกรุงลงกา

ที่มา : สุพิมล นาคผจญ, ตัวเอกของโขน “หัวโขน” [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2553.

เข้าถึงได้จาก http://statics.atcloud.com/files/comments/112/1128595/images/1_original.jpg

1.13 การจำแนกตามลักษณะใบหน้า

นอกจากนี้ยังมีการเขียนระบายพื้นหน้าและหัวโขนให้มีสีต่างกัน เพื่อให้ผู้ชมจะจดจำตัวโขนได้ง่ายขึ้น แม้จะได้บัญญัติและประดิษฐ์หัวโขนให้มีลักษณะแตกต่างกันดังนี้แล้วก็ยังมีการซ้ำกันอีก จึงบัญญัติและประดิษฐ์หน้าโขนโดยทำปากและตาให้แตกต่างกันออกไปอีก เช่น

1. ปากและนัยน์ตาของยักษ์โดยทำเป็นปากแสยะ ตาโพลงเช่น ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ
2. ปากขบ ตากระเข้ เช่น มัยราพนธ์ ตรีเมฆ มังกรกัณฐ์
3. ปากขบ ตาโพลง เช่น อินทรชิต รามสูรสุริยเทพ
4. ปากแสยะ ตากระเข้ เช่น พิเภก พiraพ

ส่วนวาทที่มีใบหน้าที่พ้องกัน ช่างได้แก้ไขด้วยวิธีทำให้อ้าปากและหุบปาก เช่น พวกที่เขียนระบายใบหน้าที่สีขาว ได้แก่ หนุมาน สัตพลี โดยสัตพลีทำเป็นลิ้นหุบปาก ส่วนหนุมาน อ้าปาก เป็นต้น

ภาพที่ 18 ลักษณะของปากแบบต่างๆ

ที่มา : หัวโขน หัวคน หัวไกร และหัวใจ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก

<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=654579>

1.14 การเก็บรักษาหัวโขน

ห้ามไม่ให้นำหัวโขนตลอดจนเครื่องแต่งตัวโขนมาเก็บรักษาไว้ที่บ้านต้องนำไปฝากไว้ที่วัด เพราะถือว่าเป็นของรื้อน ห้ามแม้กระทั่งรูปวาดของตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ไม่ให้นำมาไว้ในที่บ้าน แต่ปัจจุบันข้อห้ามเหล่านี้แทบไม่หลงเหลืออยู่แล้วเพราะทั้งช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนก็สร้างหัวโขนเก็บไว้ที่บ้าน การทำจำหน่ายก็แพร่หลาย นักแสดงต่างๆ ก็นิยมเก็บเครื่องแต่งกายไว้ที่บ้านเพื่อความสะดวก ฉะนั้นการเก็บหัวโขนไว้ที่บ้าน ถ้าผู้เก็บรู้จักที่จะเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมและผู้ที่เป็นเจ้าของรู้จักปฏิบัติให้ดีก็ให้คุณค่ามากกว่าโทษ

ภาพที่ 19 การเก็บรักษาหัวโขน

ที่มา : ครูโขนละครทั้ง 9 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://board.postjung.com/data/534/534830-topic-ix-13.jpg>

1.15 ขั้นตอนการฝึกหัดโขน

ธรรมจักร พรหมพวย (2554) ได้เขียนไว้ในการฝึกหัดนาฏศิลป์ไทยว่า “นาฏยศิลป์ไทยเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ เช่น ท่ารำ จังหวะ การใช้พื้นที่ การใช้อารมณ์ เป็นต้น ซึ่งผู้เรียนรู้และฝึกหัดจำเป็นต้องทำความเข้าใจและพยายามปฏิบัติตามแบบหรือขนบธรรมเนียมที่ยึดถือเป็นแบบแผนสืบกันมา”

และที่สอดคล้องกับที่ ครูเฉลย สุขะวณิช ได้กล่าวไว้ว่า “เราจะต้องสังเกตเวลาครูจับท่าให้ว่าท่านั้นท่านี้อยู่ในระดับใด เราจะต้องจำและถ้ามีเวลว่างก็นำมาฝึกหัด นอกจากนี้ก็ดูจากจุดบกพร่องของเพื่อนแต่ละคนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตนเองเพื่อให้ท่าร่ายสวยงามยิ่งขึ้น”

นาฏยศิลป์ไทยเมื่อจะเริ่มเรียนนั้นจำเป็นที่เราจะต้องรู้ว่าสรีระของเรานั้นเหมาะสมที่จะเรียนในบทบาทใด เช่น พระ นาง ชกษหรือลิง โดยมากแล้วครูจะเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนโดยครูจะตรวจดูลักษณะใบหน้า ความสูง รูปร่าง หากผู้ที่มีความสูงโปร่งใบหน้านายาว เมื่อแต่งหน้าแล้วมีความงามพอใช้ก็จะถูกให้ฝึกฝนในบทตัวพระ ส่วนตัวนางก็จะเลือกผู้ที่มีใบหน้ากลม ใบหน้าสวยงามเหมาะกับที่จะใส่มงกุฎ รัดเกล้า หรือกระบังหน้า

เมื่อครูพิจารณาสรีระตามแต่บุคคลแล้วก็จะแยกตามบทบาทเป็นหมวดเพื่อเตรียมความพร้อมทางร่างกาย เพื่อให้ได้สัดส่วนการรำที่งดงามโดยบังคับกล้ามเนื้อหรือกระดูกบางส่วนให้ผิดรูปไป รวมทั้งเป็นการบริหารเพื่อให้การเคลื่อนไหวเมื่อรำรำให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีพลังโดย เริ่มจาก

- 1.15.1 คัดมือ
- 1.15.2 คัดแขน
- 1.15.3 ถองสะเอว
- 1.15.4 เต็นเสา
- 1.15.5 ย่ำเชิดฉิ่ง มี 2 แบบ คือ
 - 1.15.5.1 การย่ำเท้าคู่
 - 1.15.5.2 การย่ำเท้าไขว้
- 1.15.6 ถีบเหลี่ยม

2. รามเกียรติ์ตอนพระรามจองถนน

2.1 เนื้อเรื่อง

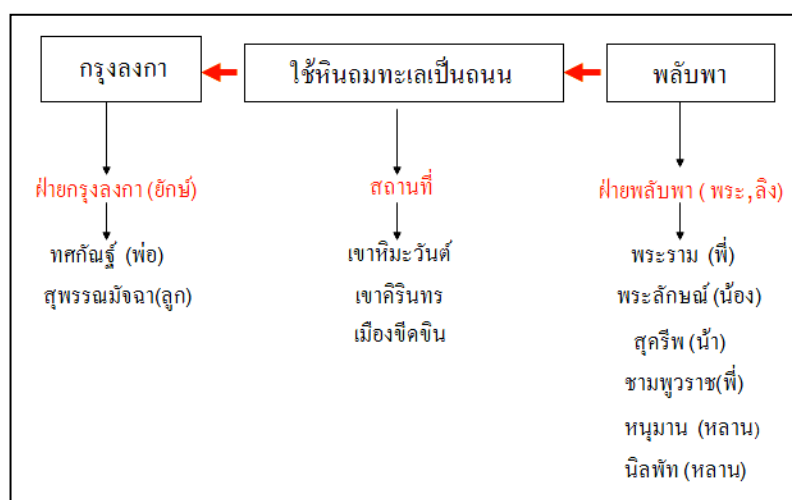
วรรณคดีเรื่อง รามเกียรติ์ (Ramakian) มีทั้งหมด 55 ตอน โดยมีตอน “จองถนน” เป็นตอนที่ 23 ซึ่ง เกษม ทองอร่าม (2546) ได้เขียนไว้ในสูจิบัตรการจัดแสดงโขนน้อมเกล้าถวายเป็นพระเกียรติยศในศุภวารดิถีที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ทรงพระชนมายุครบ 48 พระชันษา มีเนื้อเรื่องว่า

...เมื่อยกทัพมาถึงริมทะเลพระรามคิดจะปราบเหล่ายักษ์ให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ขามพูนราชได้ทูลว่า การที่พระรามจะข้ามไปลงกาด้วยฤทธิ์อำนาจที่เหล่าทหารชั้นอาสานั้นย่อมทำได้แต่จะทำให้เสียพระเกียรติยศ ควรจะให้ไพร่พลนำเอาหินไปทิ้งเพื่อสร้างถนนในมหาสมุทรพระรามจึงสั่งให้สุคริพพาไพร่พลไปเร่งสร้างถนน โดยให้นิลพัทควบคุมไพร่พลเมืองชมพูหนุมานควบคุมไพร่พลเมืองจิดจัน

นิลพัทนันต์เห็นคนหมู่มากมาแต่เดิมแล้ว ได้โอกาสล้างแค้นจึงแสดงฤทธิ์เอาเท่าที่
เขาหิมวันต์ สองมือชูเขาคิรินทรหามาแล้วบอกให้หนุมานคอยรับ นิลพัทจึงทิ้งภูเขา
ลงมาทั้งสองลูกหวังให้ถูกหนุมาน แต่หนุมานรับไว้ได้จึงคิดแก้ลำบ้างโดยไปหักยอด
เขาและนำหินก้อนมหึมาผูกตามขนแล้วให้นิลพัทรับบ้าง นิลพัทเห็นดังนั้นจึงขอให้
หนุมานโยนมาทีละก้อน หนุมานว่าที่นิลพัทแกล้งทิ้งมาพร้อมกันหวังให้ตนตาย แล้ว
ก็ทิ้งหินทั้งหมดลงมา นิลพัทใช้มือและเท้ารับไว้ได้ หนุมานหาว่านิลพัทสบประมาท
ตนและได้ทำความถึงท้าวชมพูที่มีฤทธิ์มากตนยังจับมาได้นับประสาอะไรกับนิลพัท
นิลพัทโกรธทำหนุมานมาต่อสู้กันจนเกิดเสียงดังกึกก้อง

พระรามได้ยินเสียงคิดว่าเหล่าลิงรบกับยักษ์จึงให้พระลักษมณ์ไปดู เมื่อไปดูแล้ว
จึงพาสุครีพ หนุมาน และนิลพัทมาเฝ้าพระราม พระรามโกรธ สุครีพจึงทูลแก่พระราม
ว่า ควรจะแยกทั้งคู่ให้ห่างกันโดยให้หนุมานอยู่กับพระราม ส่วนนิลพัทให้กลับไปช่วย
ท้าวชมพูดูแลเมืองจิดจัน และทำหน้าที่ส่งเสบียงให้กองทัพเดือนละครึ่งถ้าขาด
ราชการจะประหารเสีย ฝ่ายพระรามได้สั่งให้หนุมานจองถนนไปกรุงลงกาเสร็จ
ภายในเจ็ดวันหากไม่เสร็จจะประหารชีวิต

ฝ่ายทศกัณฐ์เมื่อรู้ข่าวว่าพระรามให้พลวานรจองถนนเพื่อข้ามมหาสมุทรมายังกรุง
ลงกา จึงสั่งนางสุพรรณมัจฉาซึ่งเป็นพระธิดาอันเกิดกับนางปลาไปขัดขวาง โดยให้
เหล่าฝูงปลาเคาะเอาหินไปทิ้งยังทะเลวน ครั้นสุครีพเห็นว่ามีสิ่งใดผิดปกติใน
ได้นำ จึงสั่งให้หนุมานดำน้ำลงไปดู เมื่อหนุมานเห็นนางสุพรรณมัจฉาพาเหล่าฝูงปลา
กำลังขนก้อนหินไปทิ้ง จึงเข้าสกัดกั้นและจับนางสุพรรณมัจฉาได้ หนุมานจึงสร้าง
ถนนสำเร็จตามกำหนดเวลา...

ภาพที่ 20 แผนภูมิของพระรามจองถนน

2.2 ตัวละครของตอนพระรามจองถนน

2.2.1 ทศกัณฐ์ เป็นตัวละครเอกตัวหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ บุตรของท้าวลัสเตียนกับนางรัชฎา เจ้าครองกรุงลงกา เดิมเป็นยักษ์ชื่อ “นนทก” กลับชาติมาเกิดมีสิบเศียรสิบพักตร์ยี่สิบมือเหาะเหินเดินอากาศได้มีอาวุธนานาชนิดครบทุกมือ ทศกัณฐ์เป็นยักษ์รูปงาม มีสิบหน้ายี่สิบกร ทรงมงกุฎชัย ลักษณะปากแสยะ ตาโพล่ง กายปกคิสีเขียว

ภาพที่ 21 ทศกัณฐ์

ที่มา : วิมาลประ แคนทวนภูมิตร ๑ โจน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก http://www.oknation.net/blog/home/blog_data/813/35813/images/0000X-ZZ-000-LA-945/B008.JPG

2.2.2 พระราม เป็นตัวละครเอกในเรื่องรามเกียรติ์ ตามตำนานเล่าว่าพระรามเป็นปางที่ 7 ของพระนารายณ์หรือพระวิษณุ (รามาวะตารหรือรามจันทรวะตาร) อวตารลงมาเป็นโอรสท้าวทศรถและพระนางเกาสุริยา ทรงมีพระวรกายเป็นสี่เฑียร ทรงธนูเป็นอาวุธมีศรวิเศษสามเล่ม คือศรพรหมมาตศรอัคนีวาท และศรพลาญวาท เวลาสำแดงอิทธิฤทธิ์จะปรากฏเป็น 4 มือ ทรงเทพอาวุธ ศรี ททา จักร สังข์

ลักษณะและสี สี่เฑียรนวล 1 หน้า 2 มือ สวมมงกุฎเดินหน มงกุฎชัยหรือพระมหามงกุฎ ตอนทรงพรตสวมชฎายอดฉลุ

พระรามในความเชื่อของไทยชาวไทยมีคติความเชื่อว่า พระมหากษัตริย์ถือเป็นพระนารายณ์อวตาร พระนามของกษัตริย์จึงมีคำว่า “ราม” อยู่ด้วยเสมอ เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) หรือแม้กระทั่งในสมัยกรุงสุโขทัยก็มีพระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่ารามคำแหง

ภาพที่ 22 พระราม

ที่มา : ภาพถ่ายการแสดงโขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/abird/picture/1229250131.jpg>

2.2.3 พระลักษณ์ เป็นโอรสของท้าวทศรถและนางสมุทรรษา มีพระวรกายสีเหลืองดั่งทองทา (เป็นพญาอนันตนาคราชอวตารลงมาพร้อมพระราม) ตามเสด็จด้วยความจงรักภักดีทรงเคียงคู่พระรามเสมอในระหว่างเกิดศึกกรุงลงกา ทรงร่วมผจญหมู่มารและเหล่าศัตรูเคียงคู่พระรามมาหลายครั้งหลายครา

ลักษณะและสี สีทอง 1 หน้า 2 มือ มงกุฎเดินหน มงกุฎชัยหรือพระมหามงกุฎ
ตอนทรงพรตสวมชฎายอดฉลุ

ภาพที่ 23 พระลักษณ์

ที่มา : ภาพถ่ายการแสดงโขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/abird/picture/1229337027.jpg>

2.2.4 ขามพุทราข ตามประวัติกล่าวว่าพญาวานรนี้มีกำเนิดจากไม้ไผ่ซึ่งผุดขึ้นขณะฤกษ์สุขวัฒน์บำเพ็ญฌาน ฤกษ์นำไม้ไผ่ไปถวายพระอิศวรและทรงนำไปทำธนู ครั้นโก่งคันธนูก็หักเป็น 2 ท่อน ดันธนูเกิดเป็นพญาอสูรชื่อ เวรัมภ์ ปลายธนูเกิดเป็นพญาวานรชื่อ นิลเกสรหรือขามพุทราข บทบาทสำคัญคือเป็นผู้แนะนำให้พระรามจองถนนไปกรุงลงกาเพื่อสร้างพระเกียรติยศให้ปรากฏ

ลักษณะหัวโขน หน้าวานร ปากอ้าสีแดงชาด สวมมงกุฎชัย

ภาพที่ 24 ขามพุทราข

ที่มา : ภาพถ่ายการแสดงโขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/abird/picture/1229337028.jpg>

2.2.5 สุครีพ เป็นโอรสพระอาทิตย์ที่เกิดกับนางกาลอัจนา มีพาลีเป็นพี่และหนุมานกับองคตเป็นหลาน เดิมนางกาลอัจนาเป็นชายาของฤๅษีโคดม มีธิดาชื่อ นางสาวหะ ครั้งหนึ่งฤๅษีโคดมออกป่าทิ้งนางไว้ที่อาศรมเพียงลำพัง พระอินทร์คิดแบ่งกำลังไปช่วยพระนารายณ์จึงลงมาเกี่ยวจนนางเกิดความกะสันต์แล้วลอบหลังจนนางตั้งครรภ์และคลอดโอรสออกมาคือ พาลี

ลักษณะสุครีพ คือ มีฐานะเป็นวานรเจ้านคร นามเต็มว่า พระยาไวยวงษา มีกายสีแดงดังสุริยัน แต่งองค์ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ มีพระขรรค์เป็นอาวุธ

ภาพที่ 25 สุกริพ

ที่มา : ภาพถ่ายการแสดงโขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/abird/picture/1229425426.jpg>

2.2.6 หนุมาน เป็นตัวละครเอกตัวหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นลิงเผือกจึงมีสีขาว เป็นสีประจำกาย เมื่อสำแดงฤทธิ์จะมี 4 หน้า 8 มือ นอกจากนี้ยังมีลักษณะประจำกายอื่นๆ อีก เช่น สวมกุณฑล มีขนเป็นเพชร มีเขี้ยวเป็นแก้วและหางเป็นดาวเป็นเดือน หนุมานเป็นลิงที่มีฤทธิ์มาก สามารถสำแดงเดชต่างๆ ได้หลายประการ เช่น การขยายร่างกายให้ใหญ่โต การยืดหางให้ยาว เป็นต้น นอกจากนี้หนุมานยังได้ชื่อว่าเป็นอมตะคือ ไม่มีวันตายเนื่องจากเป็นลูกของพระพาย (ลม) กับนางสวาหะ ด้วยเหตุนี้เมื่อหนุมานมีอันตรายถึงตายแล้วเพียงแค่มิถุนพัดมาหนุมานก็จะฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ด้วยอำนาจของพระพายผู้เป็นบิดาบุคลิกของหนุมานเป็นตัวแทนของชายหนุ่มทั่วไป คือ รูปร่าง มีนิสัยเจ้าชู้และมีเมียมาก

ภาพที่ 26 หนุมาน

ที่มา : เครื่องแต่งกายของโขน [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://members.fortunecity.com/tudsa/ling-c.jpg>

2.2.7 นิลพัท เป็นบุตรพระกาฬ โดยพระกาฬมอบให้พระอิศวรและพระอิศวรมอบให้เป็นบุตรบุญธรรมของท้าวมหาชมพูเจ้าเมืองชมพู มีฤทธิ์มากเทียบเท่ากับหนุมานไม่ถูกกับหนุมานจึงกลั่นแกล้งหนุมานตอนพระรามสั่งให้กองทัพลงไปชนหินถมนนไปสู่กรุงลงกา หนุมานกับนิลพัทเลียดต่อสู้กัน พระรามจึงมาสงบศึกและตัดสิน เมื่อทราบความว่านิลพัทเป็นฝ่ายหาเรื่องก่อนพระรามก็รวินิลพัทมากเนรเทศให้ไปอยู่เมืองจิดจัน สั่งให้คอยส่งเสบียงอาหารให้แก่กองทัพ เมื่อเสร็จศึกกรุงลงกาพระรามแต่งตั้งให้เป็นอุปราชกรุงชมพูมีนามใหม่ว่า พระยาอภัยพัทวงศ์

นิลพัทมีลักษณะเหมือนหนุมานทุกอย่างเพียงแต่มีกายสีดำ มีกุญชร ขนเพชร เขี้ยวแก้ว สีหน้า แปรครและหาวเป็นดาวเป็นเดือนเหมือนหนุมาน

ในทางวิชาการละครอาจกล่าวได้ว่าตัวละครเช่น นิลพัท เป็นด้านที่อยู่ตรงข้ามกับ หนุมานก็ว่าได้ (Split Personality)

ภาพที่ 27 นิลพัท

ที่มา : อรพนิต ชินกาญจน์โรจน์, ตัวละครรามเกียรติ์ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaigoodview.com/files/u1338/nirpad.jpg>

2.2.8 นางสุพรรณมัจฉา เป็นธิดาของทศกัณฐ์กับนางปลา เป็นพี่น้องร่วมบิดากับนางสีดา ถึงแม้ว่าจะเป็นธิดาของเจ้าผู้ครองกรุงลงกา แต่เจ้าหญิงองค์นี้ก็ไม่มีโอกาสจะอยู่ในเวียงวังดังผู้อื่นเพราะนางอยู่ได้เฉพาะแต่ในน้ำ ดังนั้นที่อยู่ของนางจึงอยู่กลางทะเลใหญ่ เมื่อกองทัพวานรของพระรามก็ได้เคลื่อนพลตรงมาอย่างรวดเร็วจนถึงฝั่งทะเลและถ่มหินเป็นเส้นทางใหญ่ตัดผ่านห้วยน้ำมุ่น้ำข้ามสู่ฝั่งลงกา ทำให้ทศกัณฐ์เริ่มวิตกกังวลหาทางสกัดกองกำลังของพระรามไม่ให้เข้าประชิดกรุงลงกาได้ จึงให้นางสุพรรณมัจฉาผู้เป็นธิดาออกคำสั่งใช้เหล่าปลาทั้งหลายในทะเลอันเป็นบริวารของนางทำลายการจองถนนของบรรดาวานร

ลักษณะและสี นางสุพรรณมัจฉามีลำตัวเป็นสีขาวหรือสีนวล กายท่อนบนเป็นนางมนุษย์กายท่อนล่างเป็นปลา สวมมงกุฎนางอยู่บนศีรษะ นางสุพรรณมัจฉาเป็นสาวงามนางหนึ่งที่มีผู้ทักทายได้

ภาพที่ 28 นางสุพรรณมัจฉา

ที่มา : กลุ่มชนโตก 2551 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=pamping&month=10-2008&date=22&group=2&gblog=13>

3. ข้อมูลของสินค้าส่งออกจากกระทรวงพาณิชย์

กลุ่มสินค้าส่งออกลนับเป็นสินค้าที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสินค้าเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะนำเงินตราเข้าสู่ประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแทนในการประกาศให้ชาวโลกได้รู้จักชื่อเสียงของประเทศไทยอีกด้วย

เดือนธันวาคม 2550 ที่ผ่านมา นายเกริกไกร จิระแพทย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้แถลงถึงสถานการณ์การส่งออกสินค้าของไทยในปี 2550 และประมาณการสินค้าส่งออกปี 2551 พร้อมแถลงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสินค้าส่งออกของประเทศ ซึ่งเชื่อว่าข้อมูลในส่วนนี้คงจะทำให้ผู้ประกอบการได้รับทราบและกำหนดทิศทางการพัฒนาสินค้าสู่ตลาดส่งออกได้ตรงเป้าหมายขึ้น

ในปี 2550 คาดว่าน่าจะสามารถสร้างมูลค่าการส่งออกประมาณ 150.5 พันล้านเหรียญสหรัฐเพิ่มขึ้นจากปี 2549 ร้อยละ 16.1 สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 12.5 คิดเป็นมูลค่า 145.9 ล้านเหรียญสหรัฐ

ในปี 2551 คาดว่าการส่งออกจะยังขยายตัวต่อเนื่องจากปี 2550 แต่อัตราการขยายตัวจะชะลอลงจากปี 2550 เนื่องจากการเกิดสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก โดยมีสมมติฐานที่สำคัญ 2

ประการ คือ ค่าเงินบาทมีเสถียรภาพและมีค่าเฉลี่ยประมาณ 33.50 บาท/เหรียญสหรัฐฯ และราคาน้ำมันดิบดูไบในปี 2551 โดยเฉลี่ยประมาณ 85 เหรียญสหรัฐ/บาร์เรล

3.1 สินค้าสำคัญที่จะส่งออกเพิ่มขึ้น

โดยกลุ่มสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรคาดว่าจะปริมาณการส่งออกจะเพิ่มขึ้น 4.4% มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 13.8 ของมูลค่าส่งออกรวม สินค้าสำคัญที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ได้แก่ ยางพารา ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังและสินค้าอาหาร (อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ไก่แช่แข็งและแปรรูป ผักและผลไม้สดแช่แข็ง กระป๋องและแปรรูป)

กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมคาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10.7 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 67.3 ของมูลค่าส่งออกรวม สินค้าสำคัญส่วนใหญ่คาดว่าจะยังคงส่งออกเพิ่มขึ้นต่อเนื่องที่คาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ได้แก่ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ สิ่งทอ เม็ดพลาสติก วัสดุก่อสร้าง อัญมณี ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งพิมพ์ กระดาษและบรรจุภัณฑ์ เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์เภสัชและเครื่องมือแพทย์ ตลาดส่งออกคาดว่าจะเพิ่มขึ้นทั้งในตลาดหลักและตลาดใหม่

การส่งออกในตลาดหลักคาดว่าจะการส่งออกจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 7.1 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 50.9 ของมูลค่าส่งออกรวม ได้แก่ สหรัฐฯ ร้อยละ 2 ญี่ปุ่น ร้อยละ 10 สหภาพยุโรป (15 ประเทศ) ร้อยละ 7 และอาเซียน (5 ประเทศ) ร้อยละ 9.1

การส่งออกในตลาดใหม่ คาดว่าการส่งออกจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องประมาณร้อยละ 18.7 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 49.1 ของมูลค่าส่งออกรวม โดยประเทศที่คาดว่าจะมีการส่งออกเพิ่มขึ้น ได้แก่ ลาตินอเมริกา (ร้อยละ 25) ยุโรปตะวันออก (ร้อยละ 25) อินเดียและพม่าร้อยละ 20) ตะวันออกกลาง (ร้อยละ 20) แอฟริกา (ร้อยละ 20) และตลาดที่มีการจัดทำ FTA ได้แก่ อินเดีย (ร้อยละ 40) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 20) จีน (ร้อยละ 20)

3.2 ปัจจัยสนับสนุนการขยายตัวของการส่งออก

ภาวะเศรษฐกิจของโลกและตลาดส่งออกสำคัญในปี 2551 ยังขยายตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่อัตราการขยายตัวมีแนวโน้มชะลอตัวลงจากร้อยละ 5.2 เป็นร้อยละ 4.8 ในปี 2551 โดยเฉพาะในตลาดส่งออกหลักที่สำคัญ คือ สหรัฐ ญี่ปุ่น สหภาพยุโรปและประเทศในแถบเอเชีย ที่คาดว่าเศรษฐกิจจะขยายตัวร้อยละ 1.9, 1.7, 2.1 และ 8.8 ตามลำดับ

ในขณะที่ผู้ประกอบการไทยได้รับการยอมรับในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมาตรฐาน มีความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลามากกว่าประเทศคู่แข่ง ทำให้ผู้ซื้อในต่างประเทศกลับมาซื้อสินค้าจากไทยเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งคู่แข่งมีการลดการอุดหนุนการส่งออกทำให้สินค้าไทยมีโอกาสในการขยายการส่งออกมากขึ้น

ดังนั้นความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในการดำเนินมาตรการเชิงรุกในการบุกเบิก และขยายตลาดอย่างจริงจังและต่อเนื่องทั้งในตลาดหลักและตลาดใหม่ ซึ่งจะเพิ่มการดำเนินการที่เข้มข้นมากขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการดำเนินมาตรการใหม่ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้นในปี 2551 ซึ่งจะมีผลทำให้การส่งออกไปยังตลาดต่างๆ โดยเฉพาะตลาดใหม่สามารถขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

3.3 กลยุทธ์และแผนส่งเสริมการส่งออกปี 2551

จะเป็นการดำเนินการที่ต่อเนื่องจากปี 2550 แต่จะเพิ่มการดำเนินการที่เข้มข้นมากขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ได้แก่

3.3.1 ใช้การเจรจาการค้า เป็นตัวนำในการเปิดตลาดและแก้ไขปัญหาการกีดกันทางการค้าในทุกระดับ และทุกเวที

3.3.2 ส่งเสริมการส่งออกเพื่อรักษาตลาดหลักไม่ให้เกิดการส่งออกลดลง เนื่องจากเป็นตลาดที่มีกำลังซื้อสูง มีสัดส่วนการส่งออกประมาณร้อยละ 55 โดยจะยังคงกิจกรรมส่งเสริมการส่งออก ในระดับเดิมรวมทั้งการดำเนินมาตรการตลาดเชิงรุกมุ่งเจาะเข้าไปยังช่องทาง และกลุ่มลูกค้าเป้าหมายใหม่ๆ ทำ Business Matching นำสินค้าคุณภาพดีที่ได้รับตราสัญลักษณ์สินค้าไทย (Thailand Brand) และสินค้าที่ได้รับการ พัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานสากลและมีรูปแบบตรงกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายโดยนำผู้ผลิตและผู้ส่งออกเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการส่งออกต่างๆ

3.3.3 เร่งส่งเสริมการส่งออกในตลาดใหม่ๆ ซึ่งมีสัดส่วนการส่งออกประมาณร้อยละ 45 โดยเฉพาะประเทศอาเซียน จีน อินเดีย ตะวันออกกลาง ยุโรปตะวันออกและแอฟริกา ซึ่งผู้บริโภคนิยมสินค้าไทยและให้คุณค่ามากกว่าคู่แข่ง โดยการจัดแสดงสินค้าและนำนักธุรกิจจากประเทศในตลาดใหม่เดินทางมาเจรจาการค้าและหาช่องทางขยายความร่วมมือระหว่างกัน

3.3.4 เพิ่มการส่งเสริมธุรกิจบริการอย่างเข้มข้นเพื่อให้ทำการค้ากับต่างประเทศเพิ่มมากยิ่งขึ้นทั้งในส่วนของบริษัทบริการที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว คือ ร้านอาหารไทย บันเทิง การศึกษา โรงพยาบาลและธุรกิจบริการใหม่ๆ คือ แฟรนไชส์ การออกแบบและก่อสร้างอู่ซ่อมรถและธุรกิจการรับตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปผ่านอินเทอร์เน็ตให้เป็นที่ยอมรับและยอมรับในต่างประเทศให้มากขึ้น

3.3.5 การสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการรายใหม่ในภูมิภาคให้เพิ่มขึ้นจากปัจจุบัน (ปี 2550) ที่มีอยู่ 3,371 ราย ซึ่งในปีงบประมาณ 2551 มีเป้าหมายเพิ่มขึ้น 2,100 ราย โดยพัฒนาให้สามารถส่งออกได้โดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และ OTOP

3.3.6 ส่งเสริมและพัฒนาย่านการค้านานาชาติเอกชนในชุมชนต่างๆ ที่มีการค้าอยู่เดิม โดยการสนับสนุนกลุ่มธุรกิจต่างๆ เหล่านี้ให้สามารถส่งออกได้และพัฒนาย่านการค้าเหล่านี้ให้

เป็นศูนย์กลางธุรกิจนานาชาติ พร้อมทั้งสร้างภาพลักษณ์ด้านการค้านานาชาติให้เป็นที่รู้จักในระดับโลก เช่น สีส้ม สุรวงศ์และมเหสักข์ เป็นศูนย์กลางการค้าชิ้นส่วนอะไหล่รถยนต์ของไทย ไบฮกและไบเบีเป็นศูนย์กลางการค้านานาชาติเสื้อผ้าส่งออก เป็นต้น

3.3.7 การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปดำเนินธุรกิจการผลิต การบริการในต่างประเทศให้มากขึ้นทั้งในเรื่องการลงทุนตั้งโรงงานผลิตสินค้าในสาขาที่ไทยมีความเข้มแข็งและมีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน เช่น อาหาร อาหารเพื่อสุขภาพ การเกษตร อุตสาหกรรมเกษตร ก่อสร้าง พลังงาน สุขอนามัย เป็นต้น การเปิดสาขาหาตัวแทนและหุ้นส่วนในต่างประเทศเพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจไทยในต่างประเทศเพื่อแสวงหาวัตถุดิบรวมทั้งสร้างตราสินค้าไทย

3.3.8 สนับสนุนการลดต้นทุนในระบบ Trade Logistics โดยดำเนินการพัฒนาระบบ E- Logistics เพื่อนำไปสู่การให้บริการแบบ Electronic Certification ทั้งภายในและต่างประเทศ

3.3.9 การพัฒนารูปแบบและคุณภาพสินค้าเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและธุรกิจบริการของไทย เช่น พัฒนาการออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ การส่งเสริมการใช้ตราสัญลักษณ์สินค้าไทย เป็นต้น

3.4 การแบ่งประเภทสินค้าส่งออกของไทย

กระทรวงพาณิชย์ได้แบ่งประเภทสินค้าส่งออกของไทยออกเป็น 5 ประเภทคือ

3.4.1 กลุ่มสินค้าอาหารและสินค้าเพื่อสุขภาพ

3.4.1.1 ผักผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็งและแห้ง

3.4.1.2 กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็งและแปรรูป (ไม่รวมกุ้งกระป๋อง)

3.4.1.3 ไข่สดแช่แข็งและแปรรูป

3.4.1.4 อาหารแปรรูป

3.4.1.5 สินค้าเกษตรอินทรีย์

3.4.1.6 เครื่องดื่ม: น้ำผลไม้และแอลกอฮอล์

3.4.1.7 อาหารสำเร็จรูป

3.4.1.8 เครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์ทางการแพทย์

3.4.1.9 ผลิตภัณฑ์เกษตรภัณฑ์

3.4.1.10 สินค้าเครื่องสำอางและสมุนไพรและผลิตภัณฑ์รักษาผิว

3.4.2 กลุ่มสินค้าแฟชั่น

3.4.2.1 สิ่งทอ (เครื่องนุ่งห่ม ผ้าผืนและเส้นด้าย)

3.4.2.2 เครื่องหนัง เครื่องใช้ในการเดินทางและรองเท้า

3.4.2.3 อัญมณีและเครื่องประดับ

3.4.3 กลุ่มธุรกิจบริการ

- 3.4.3.1 การศึกษานานาชาติและการฝึกอบรมวิชาชีพ
- 3.4.3.2 บริการสุขภาพ
- 3.4.3.3 ธุรกิจบันเทิงและภาพยนตร์
- 3.4.3.4 ธุรกิจออกแบบและก่อสร้าง
- 3.4.3.5 ร้านอาหารไทย
- 3.4.3.6 คอนเทนเนอร์
- 3.4.3.7 แฟรนไชส์
- 3.4.3.8 การจัดแสดงสินค้า

3.4.4 กลุ่มอุตสาหกรรมหนัก

- 3.4.4.1 อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องปรับอากาศ
- 3.4.4.2 เม็ดพลาสติกและผลิตภัณฑ์
- 3.4.4.3 สิ่งพิมพ์ กระดาษและบรรจุภัณฑ์
- 3.4.4.4 ยานยนต์ ส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์
- 3.4.4.5 สินค้าวัสดุก่อสร้าง

3.4.5 กลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์

- 3.4.5.1 เฟอร์นิเจอร์ และชิ้นส่วน
- 3.4.5.2 ของขวัญ ของชำร่วย ของตกแต่งบ้าน และเครื่องเขียน
- 3.4.5.3 เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร และในครัว
- 3.4.5.4 ของเล่น
- 3.4.5.5 เหยื่อสัตว์

เมื่อได้ข้อมูลของสินค้าที่จะจัดแสดงภายในศูนย์ฯ แล้ว ก็หาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการ
จัดแสดงสินค้าโดยใช้หลักการออกแบบพื้นที่แสดงสินค้า

4. หลักการออกแบบพื้นที่แสดงสินค้า

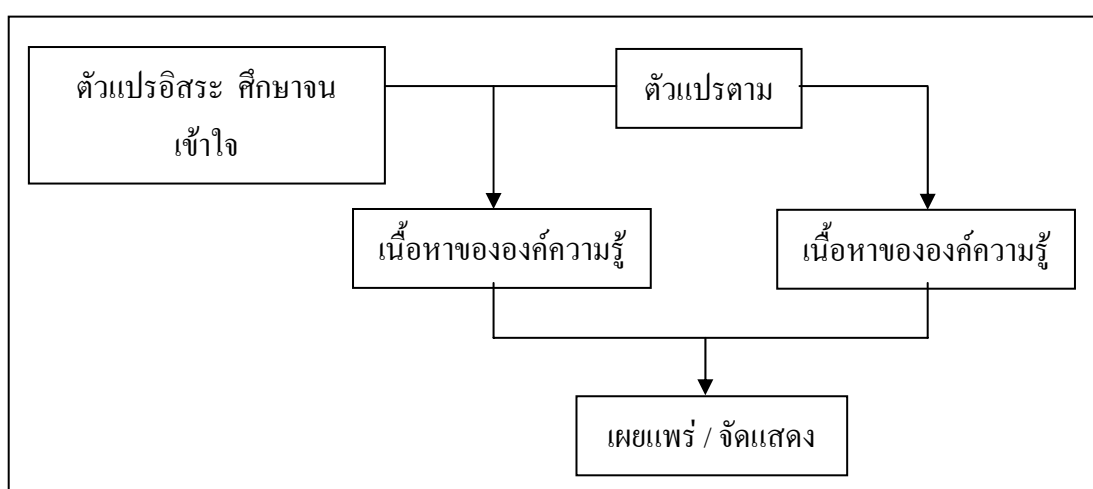
มาโนช กงกะนันท์ (2517) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “หลักการออกแบบ” เกี่ยวกับการ
ออกแบบพื้นที่จัดแสดงสินค้าไว้ว่า งานออกแบบที่ดีนี้มีหลักเกณฑ์การพิจารณา 4 ด้านด้วยกัน
ได้แก่

- 4.1 ดึงดูดสายตาด้วยลักษณะรูปทรงที่น่าสนใจ (Eye Appeal)
- 4.2 สนองประโยชน์ใช้สอยได้ครบถ้วนชัดเจน (Function)

4.3 สร้างขึ้นอย่างถูกต้องให้ความแข็งแรงทนทานต่อการใช้งาน (Construction)

4.4 มีราคาเหมาะสม (Price)

กล่าวโดยสรุป คือ การออกแบบศูนย์ฯ จำเป็นต้องศึกษาตัวแปรอิสระจนเข้าใจอย่างถ่องแท้และเชื่อมโยงกับตัวแปรตาม เพื่อนำมาใช้เป็นเนื้อหาขององค์ความรู้ซึ่งนับเป็นความสำคัญอันดับแรกที่ต้องดำเนินการ ลำดับต่อไปก็ต้องพิจารณาแนวความคิดทางการศึกษา และสุดท้ายคือการหาวิธีการผสมผสานองค์ความรู้กับแนวความคิดทางการศึกษาเผยแพร่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อไปตามตารางต่อไปนี้

ภาพที่ 29 หน้าที่ของศูนย์แสดงสินค้า

ส่วนประกอบภายในศูนย์แสดงสินค้าโดยทั่วไป

ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาข้อมูลในวิทยานิพนธ์ของ สุธี อนันต์วิลาส ชื่อหัวข้อ “การออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย โดยใช้แนวคิดภูมิจักรวาลในไตรภูมิภพ” ในส่วนของส่วนประกอบภายในของพื้นที่จัดแสดงแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดพื้นที่จัดแสดงสินค้า คือ การพิจารณาส่วนประกอบของศูนย์แสดงสินค้า จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงสถานที่และพิจารณาส่วนงานอันเป็นหน้าที่ของศูนย์ฯ ซึ่งแบ่งได้ ดังนี้

1. ส่วนบริการสาธารณะ (Public Services) หมายถึงส่วนของอาคารหรือห้องต่างๆ ที่จะต้องจัดไว้ให้บริการแก่ประชาชนได้แก่ทางเข้าและทางออก (Entrances and Exits) ซึ่งเมื่อคำนึงถึงการรักษาความปลอดภัยแล้ว ศูนย์แสดงสินค้าควรมีทางเข้าและทางออกสำหรับผู้เข้าชมเพียงทางเดียว แต่อาจมีทางเข้าออกทางอื่นอีกสำหรับเจ้าหน้าที่และมีทางออกฉุกเฉินด้วย

การจัดทางเข้าและทางออกสำหรับผู้เข้าชม ควรอยู่ที่เดียวกันเพื่อความสะดวกในการควบคุม อาจเป็นประตูใหญ่ติดกันสองประตูเข้าทางหนึ่งออกทางหนึ่งหรืออาจเป็นทางเข้าประตูสองประตูตรงข้ามกันก็ได้แต่ความเหมาะสมและแบบของอาคาร แต่จะต้องเป็นที่เดียวกันไม่ใช่เข้าข้างหน้าแล้วไปออกข้างหลัง

ปัจจุบันศูนย์แสดงสินค้ามักจะเก็บสถิติคนเข้าชม ฉะนั้นตรงทางเข้าจึงต้องมีวิธีการที่จะนับจำนวนคนเข้า โดยจะมีเครื่องนับอัตโนมัติบอกจำนวนคนที่ผ่าน Turnstiles หรือใช้เครื่องที่ทันสมัย เช่น Electric-Eye Device เป็นเครื่องนับจำนวนคนผ่านเข้า

2. ห้องรับฝากของ (Check Room) ในต่างประเทศจำเป็นต้องใช้เนื้อที่มาก เพราะต้องมีที่แขวนเสื้อกันหนาว หมวก ที่เก็บร่มและเก็บของต่างๆ ส่วนใหญ่นิยมให้อยู่ทางด้านขวามือของทางเข้าเพื่อความปลอดภัยป้องกันการโจรกรรมและเพื่อบริการผู้เข้าชมให้ไม่ต้องหอบหิ้วสัมภาระเข้าไปภายใน ห้องฝากของควรมีเนื้อที่เพียงพอควรแบ่งเป็นช่องๆ และสามารถใส่กุญแจได้

3. ที่ติดต่อสอบถาม (Information Desk) มักอยู่ทางด้านซ้ายมือของทางเข้าอาจทำเป็นเคาน์เตอร์มีผู้อำนวยความสะดวก มีเอกสารต่างๆ ไว้สำหรับแจก เช่น แผนที่ โปรแกรมกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

4. สถานที่พักและโถงต้อนรับผู้เข้าชม (Lobby) ห้องแรกที่เข้าไปถึง จะมีโถงต้อนรับก่อนเข้าถึงห้องแสดง มีเนื้อที่กว้างพอที่จะต้อนรับผู้เข้าชมกลุ่มใหญ่ๆ ได้ มีที่นั่งพัก อาจมีแผนผังหรือเครื่องหมายที่จะนำทางไปยังห้องต่างๆ ได้สะดวก เช่น ส่วนบันไดทางขึ้นชั้นบน หรือลิฟต์ ควรอยู่บริเวณโถงต้อนรับ ดังนั้นหน้าที่ของส่วนนี้คือเป็นศูนย์กลางที่จะนำไปยังห้องอื่นๆ ใช้เป็นห้องแนะนำประชาสัมพันธ์และโฆษณากิจกรรมต่างๆ

5. ตู้โทรศัพท์สาธารณะ (Public Telephone) ควรจะเตรียมไว้ด้วย โดยทั่วไปควรจะอยู่ในบริเวณ lobby

6. ที่จำหน่ายเครื่องดื่มหรือของว่าง (Coffee Shop) ในปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะผู้เข้าชมจะใช้เวลานานในการเข้าชมย่อมต้องการพักผ่อน อาหารและเครื่องดื่ม จึงควรมีอำนวยความสะดวกในเรื่องนี้ โดยมีเพียงเคาน์เตอร์ขายเครื่องดื่มประเภท ชา กาแฟ น้ำผลไม้ และน้ำอัดลม นอกจากนั้นอาจจัดที่พิเศษสำหรับเจ้าหน้าที่ต่างหากด้วย เพื่อบริการแก่ผู้เข้าชมในการเจรจาการค้าต่างๆ

7. ห้องส้วม (Toilet) จำนวนขึ้นอยู่กับขนาดของศูนย์ฯ ควรมีแยกสำหรับประชาชนและสำหรับเจ้าหน้าที่ ควรจะต้องมีห้องส้วมสำหรับประชาชนอย่างน้อยที่สุดสี่ห้อง ห้องหญิงและชาย ควรแยกอยู่ตรงข้ามกัน ของใช้สำหรับห้องส้วมควรมีคุณภาพ ทนทาน และดูแลรักษาง่าย

8. ที่จอดรถ (Parking) ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ตั้งของศูนย์ฯแต่ละแห่ง ทั้งนี้ทั้งนี้ปัจจุบันต้องจัดไว้ให้ เนื่องจากประชาชนหรือผู้เข้าชมมีความสำคัญต่อกิจการของศูนย์ฯ

9. ส่วนงานบริหาร (Administrative Office) ได้แก่ ห้องทำงานของผู้บริหารห้องประชุมเจ้าหน้าที่ ห้องทำงานของเลขานุการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ สารบรรณ การเงิน ฯลฯ และหน่วยงานอื่นๆ บางแห่งจัดไว้ชั้นหนึ่งหรือชั้นหนึ่งของอาคาร โดยมีทางขึ้นจากโถงต้อนรับ บางแห่งมีทางเข้า-ออกแยกต่างหาก บางแห่งใช้ชั้นลอยเป็นสำนักงานทั้งชั้น

10. ส่วนหน่วยปฏิบัติอื่นๆ (Service Quarters)

ห้องปฏิบัติการทั่วไป (Workshop) ได้แก่ โรงงานช่างหรือห้องปฏิบัติงานช่างต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างสี ช่างโลหะ ช่างปูน ช่างพลาสติก ฯลฯ

ห้องปฏิบัติการฝ่ายศิลป์ (Artwork) ได้แก่ ห้องช่างออกแบบ ช่างเขียน ช่างศิลป์อื่นๆ

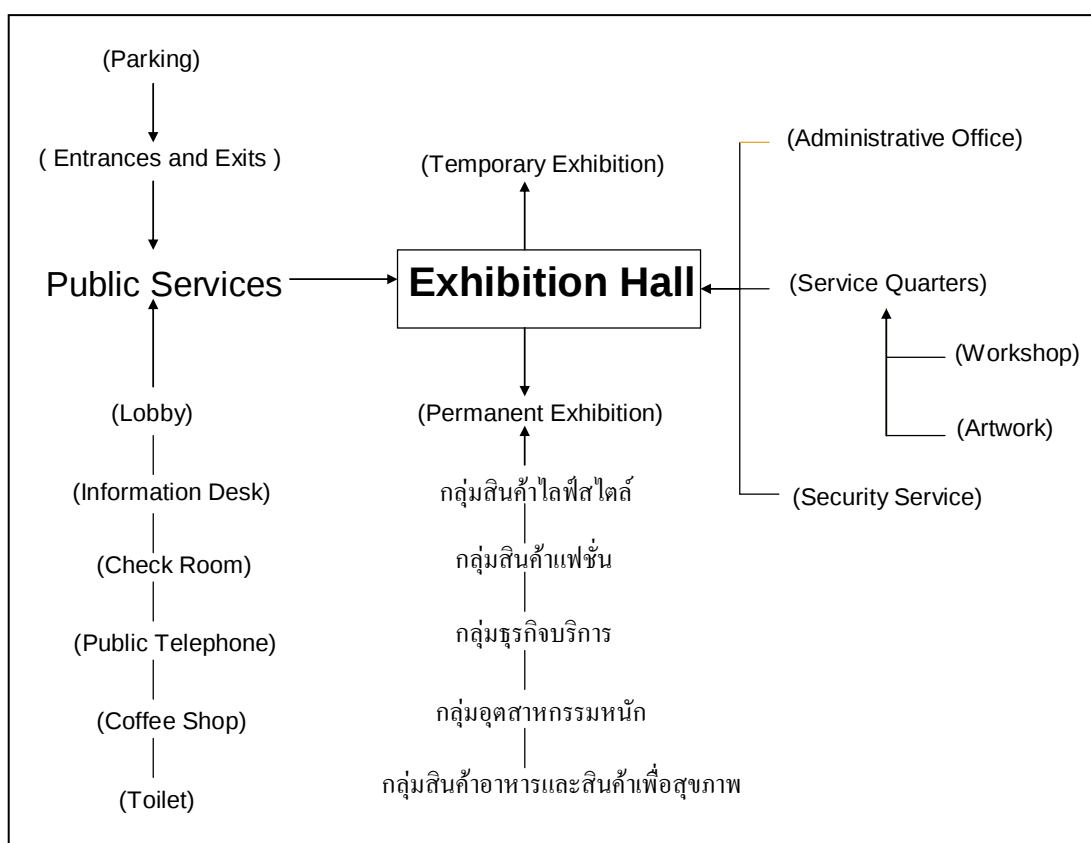
11. ส่วนงานรักษาความปลอดภัย (Security Service) ภายในศูนย์ฯ ต้องคำนึงถึงเรื่องการรักษาความปลอดภัยอย่างมาก จะต้องมีการรักษาความปลอดภัยที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ ต้องมีห้องเก็บกุญแจที่รวมกุญแจอาคารและกุญแจผู้จัดแสดงทั้งหมด

12. ส่วนงานการจัดแสดง (Exhibition Hall) ห้องจัดแสดงสินค้ามีความสำคัญที่สุดสำหรับศูนย์ฯ เพราะจุดประสงค์หลักของผู้เข้าชมคือการเข้าชมสินค้าเพื่อตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าที่การจัดแสดง ห้องจัดแสดงสินค้ายังแบ่งออกเป็น คือ ห้องนิทรรศการถาวร (Permanent Exhibition) และห้องนิทรรศการหมุนเวียน (Temporary Exhibition)

การแบ่งเนื้อที่ห้องจัดแสดง ต้องคำนึงถึงหน้าที่และความจำเป็นของตัวแปรตามแต่ละประเภท โดยจะแบ่งเนื้อที่ออกตามประเภทของสินค้า ห้องแสดงถาวรและห้องแสดงชั่วคราว ควรอยู่ติดกับโถงพักคอย โดยทั่วไปห้องจัดแสดงควรมีเนื้อที่มากเพื่อสะดวกในการตกแต่งและแบ่งกันได้ ระดับความสูงของเพดานควรจะพอเหมาะไม่ต่ำหรือสูงเกินไป โดยทั่วไปถ้าต้องการแสงจากหลังคาจะเป็นแสงธรรมชาติหรือแสงประดิษฐ์ก็ตาม ความสูงควรอยู่ที่ประมาณ 18-20 ฟุต ส่วนห้องที่ต้องการแสงสว่างด้านข้างก็ใช้ความสูงประมาณ 16 ฟุต แต่ในปัจจุบันนิยมใช้แสงประดิษฐ์และสร้างเพดานต่ำกว่าเดิมระหว่าง 12-14 ฟุต โดยทั่วไปถ้าเป็นอาคารเล็กและห้องเล็ก ความสูงก็ไม่ควรต่ำกว่า 10 ฟุต แต่การสร้างอาคารให้เพดานสูงไว้จะสะดวกกว่าในการดัดแปลง เพราะถ้ามีวัตถุขนาดใหญ่ก็สามารถจัดแสดงได้ ถ้าต้องการให้ต่ำก็กรุฝ้าต่ำลง เป็นต้น

13. ห้องจัดแสดงชั่วคราว (Temporary Exhibition Hall) นิยมตั้งอยู่ใกล้ทางเข้าหรือถัดจาก Lobby บางแห่งก็จัดไว้ลำดับสุดท้าย เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ผ่านห้องแสดงถาวรไปก่อน ถ้าจัดไว้ใกล้ทางเข้าจะทำให้ผู้เข้าชมเห็นการแสดงที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

นอกจากส่วนงานดังกล่าวแล้ว ภายในศูนย์ฯ ยังต้องพิจารณาถึงเรื่องอื่นๆ อีก เช่น คนทำความสะอาด ซึ่งในต่างประเทศจะมีห้องเปลี่ยนเสื้อผ้ามี Locker Room สำหรับเก็บของและมีที่รับประทานอาหารกลางวันซึ่งทุกคนนำติดตัวมา โดยดูได้จากแผนผังต่อไปนี้

ภาพที่ 30 แผนผังการจัดการพื้นที่ของศูนย์แสดงสินค้า

5. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดแสดงสินค้า

ปัจจุบันคำว่า “การจัดแสดงสินค้า” มีผู้นำไปกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในแง่ของการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสาร การศึกษา ตลอดจนธุรกิจการค้า การจัดแสดงสินค้าเป็นสื่อประสม (Multimedia) ของกระบวนการติดต่อสื่อสาร เป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยให้การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่บรรลุผลตามความมุ่งหมาย กล่าวได้ว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่นักประชาสัมพันธ์จะนำกิจกรรมนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน

5.1 วัตถุประสงค์ของศูนย์แสดงสินค้า

5.1.1 เพื่อนำเสนอสินค้าประเภทต่างๆ แก่กลุ่มเป้าหมาย

5.1.2 เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของผู้ผลิตให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้

5.1.3 เพื่อกระตุ้นแรงเร้ากลุ่มเป้าหมายให้ไปในทางที่พึงประสงค์

5.1.4 เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มผู้สนใจ

5.2 ขั้นตอนการจัดการแสดงสินค้า

5.2.1 ขั้นตอนการวางแผน

5.2.1.1 ตั้งหัวเรื่อง

5.2.1.2 กำหนดวัตถุประสงค์

5.2.2 ขั้นตอนการเตรียมการ

5.2.2.1 รวบรวมแนวความคิด

5.2.2.2 กำหนดพื้นที่

5.2.2.3 กำหนดกิจกรรมสำหรับผู้เข้าชม

5.2.2.4 ออกแบบการจัดแสดง

5.2.2.5 ทำแผนผังที่ติดตั้ง

5.2.2.6 ทำตัวอักษรชื่อประเภทสินค้าและสัญลักษณ์

5.2.3 ขั้นตอนการจัดทำ

5.2.3.1 แสวงหาบุคคลากร

5.2.3.2 จัดหาวัสดุอุปกรณ์

5.2.3.3 ก่อสร้างและปฏิบัติงาน

5.2.4 ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์

5.2.4.1 วิทยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

5.2.4.2 โปสเตอร์ สติกเกอร์

5.2.4.3 เอกสารแจกและแผ่นพับ

5.2.5 ขั้นตอนการนำเสนอ

5.2.5.1 พิธีเปิด

5.2.5.2 สาธิตและกิจกรรมประกอบ

5.2.6 ขั้นตอนการประเมินผล

5.2.6.1 สังเกตพฤติกรรมผู้เข้าชม

5.2.6.2 แจกแบบสอบถาม

5.2.7 ขั้นตอนการติดตามผล

5.2.7.1 รายงานผลทางสื่อมวลชน

5.2.7.2 ทำเอกสารรายงาน

5.3 หลักในการจัดการแสดงสินค้า

การจัดแสดงสินค้าไม่ว่าจะเป็นสินค้าใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่จะทำให้การนำเสนอสนใจในเบื้องต้น ก็คือ วิธีการถ่ายทอดสาระของสินค้า ซึ่งมีหลักการพื้นฐานที่ผู้จัดต้องคำนึงถึง ดังนี้

5.3.1 เน้นความสำคัญของสินค้า โดยการให้คำบรรยายหรือส่วนประกอบอื่นๆ เป็นเพียงองค์ประกอบที่ช่วยเสริมวัตถุให้เด่นขึ้น การจัดแสดงที่เน้นองค์ประกอบด้านเทคนิคต่างๆ จึงเป็นการจัดแสดงที่ผิดหลักการ

5.3.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าที่จัดแสดง โดยใช้คำบรรยายที่สื่อความหมายครอบคลุมความน่าสนใจของสินค้าและชัดเจนในตัวเอง ซึ่งจะใช้เทคนิคอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเรื่องที่จัดแสดง

5.3.3 การจัดแสดงสินค้าจะต้องมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้ชมจะได้เข้าใจเรื่องราวไปตามลำดับจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยแบ่งเป็นหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อย

5.3.4 การจัดแสดงต้องยึดหลักการจัดอย่างง่าย คือ ไม่จัดแสดงให้ดูซับซ้อนพิสดาร แต่ต้องออกแบบให้พอเหมาะ ถ้าจัดเกะกะไม่เป็นระเบียบหรือซับซ้อนจะเป็นการลดความสำคัญของเรื่อง คนดูจะเบื่อหน่ายขาดความสนใจและไม่เกิดความประทับใจ ฉะนั้นควรยึดหลักการจัดอย่างง่ายๆ ให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินสร้างความน่าสนใจในขณะชม

5.3.5 การรักษาความปลอดภัยให้แก่สินค้า เช่น การติดตั้งสัญญาณเตือนภัย การป้องกันอัคคีภัย การป้องกันการโจรกรรม และการควบคุมอุณหภูมิ

5.4 หลักในการออกแบบการแสดงสินค้า

การจัดให้ดึงดูดสายตาผู้ชมนั้น ผู้จัดจะต้องยึดหลักการออกแบบเพื่อสร้างความสมดุลแก่โครงสร้างงานแต่ละส่วนให้มีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง ดังต่อไปนี้

5.4.1 ความเด่น อันได้แก่ ความเด่นของเส้น ทิศทาง รูปแบบ รูปร่าง ขนาด และสี เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม

5.4.2 ความสมดุล โดยจัดสินค้าให้มีความสมดุลด้วยวิธีการสองแบบ คือ

5.4.2.1 การจัดส่วนสองข้างของแบบที่แสดงให้เท่ากัน

5.4.2.2 การจัดส่วนของแบบที่แสดงให้มีความสมดุลทางด้านสายตาหรือความรู้สึก

5.5 ความต่อเนื่องกลมกลืนในการจัดแสดง

การจัดให้มีการต่อเนื่องกลมกลืนกันจะทำให้ผู้ชมไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และถ้าต้องการจัดให้มีการงดงามเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ด้วย ควรพิจารณาในสิ่งต่อไปนี้

5.5.1 ความกลมกลืนกันในรูปแบบ ซึ่งรวมเรื่องของเส้น รูปร่าง สี ที่ว่าง อันแสดงให้เห็นความคิดและจุดมุ่งหมายของงานได้อย่างชัดเจน

5.5.2 ความกลมกลืนกันในเรื่องของพื้นผิว

5.5.3 ความกลมกลืนกันในเรื่องของขนาดและทิศทาง

5.5.4 สัดส่วน ความสัมพันธ์ของขนาดและจำนวนขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งควรระมัดระวังไม่ให้เกิดความทึบขึ้น คือ อย่าจัดวางสิ่งของแน่นมากจนไม่มีช่องว่าง เพราะจะทำให้ดูรกไม่โปร่งตาทั้งยังทำให้ความคิดและความสนใจสับสน เกิดความรู้สึกอัดอัดและสัดส่วนที่ว่านี้ก็ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่รูปร่าง ขนาดหรือระยะห่างจากวัตถุที่จัดแสดงเท่านั้น หากแต่รวมถึงตัวอักษรที่ใช้

5.6 การเน้น

ต้องเน้นตรงจุดสำคัญให้เด่นที่สุด เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดขึ้นมา ในการที่จะแสดงจุดเด่นนั้นผู้ออกแบบต้องตั้งคำถามว่าต้องการเน้นย้ำอะไร ที่ไหน อย่างไร มากน้อยเพียงใด ซึ่งมีวิธีการเน้นจุดเด่น ดังนี้

5.6.1 เน้นด้วยเส้น ใช้เส้นนำสายตาไปยังจุดที่ต้องการให้เห็น เช่น การโยงเส้นจากวัตถุที่จัดแสดงไปสู่ข้อความที่ต้องการให้ผู้ชมทราบ

5.6.2 เน้นด้วยสี โดยการใช้วัสดุที่มีสีเด่นสะดุดตาเป็นฉากหลัง ซึ่งอาจเลือกใช้สีเรียบสะอาดตา ใช้สีกลุ่มเดียวกันแต่ต่างระดับกัน หรือใช้สีตัดกันเพื่อให้วัสดุนั้นเด่นขึ้นมา

5.6.3 เน้นด้วยการใช้ช่องว่าง โดยนำวัตถุจัดแสดงที่ต้องการเน้นติดตั้งไว้ในตำแหน่งที่เด่น เช่น การติดภาพไว้บนผนังเพียงภาพเดียว การวางสินค้าเพียงชิ้นเดียวในห้องที่เปิดโล่ง

สรุป

การออกแบบห้องแสดงจะต้องทำหลังจากที่ได้ศึกษาหรือเรียบเรียงแนวการจัดแสดงสินค้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยปกติห้องการจัดแสดงสินค้ามักมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องราวและรูปแบบอยู่เสมอเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าชม สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่ง คือ การออกแบบนั้นเราให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากศึกษาค้นคว้าและเน้นให้เห็นคุณค่าของสินค้าไทย การจัดตู้หรือแผงในห้องแสดงไม่ว่าถาวรหรือชั่วคราวก็ตาม ควรจัดให้ห้องไม่โล่งจนมองดูแล้วเกิดความอ้างว้าง เพราะจะทำให้ผู้ชมเดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ทันได้ใช้เวลา

พิจารณาเรื่องราวและสินค้าต่างๆ มากเท่าที่ควร ท้ายที่สุดแล้วผู้ชมอาจจะไม่ได้รับรู้สิ่งที่ต้องการจะสื่อให้จากการเข้าชม

ข้อมูลของอาคารแสดงสินค้า

ภาพที่ 31 สถานที่ตั้งโครงการ

ภาพที่ 32 อาคารแสดงสินค้า

ภาพที่ 33 โถงทางเข้าโครงการ

ภาพที่ 34 สภาพพื้นที่ภายในโครงการ

จากการศึกษาโครงการศูนย์แสดงสินค้าส่งออก ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวแปรไว้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ

1.1 การศึกษาลักษณะของโชน

1.2 KEY WORD » การเคลื่อนไหวที่สวยงาม (NICE MOVE)

1.3 กรอบแนวความคิด ได้แก่

1.3.1 นำลักษณะการเคลื่อนไหวและท่ารามาแปรรูปสู่การออกแบบ

1.3.2 นำลักษณะทางกายภาพ มาแปรรูปสู่การออกแบบ

1.3.3 นำลักษณะของลักษณะเฉพาะตัว มาแปรรูปสู่การออกแบบ

2. ตัวแปรตาม

2.1 สถานที่ ศูนย์แสดงสินค้า ถ.รัชดา อยู่ภายในบริเวณเดียวกับกรมส่งเสริมการส่งออก

2.2 กลุ่มประเทศเป้าหมายคือ กลุ่มลูกค้าในตลาดใหม่ ได้แก่ จีน อินเดีย ตะวันออกกลาง ออสเตรเลีย กลุ่มประเทศยุโรป กลุ่มประเทศแอฟริกากลาง

2.3 ช่วงเวลาการเดินทางมาดูสินค้า ผลิตภัณฑ์หมุนเวียนตลอดทั้งปี

2.4 ผลคือให้ผู้ผลิตและผู้ซื้อได้เข้าถึงกันและกันและตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น โดยมีศูนย์ฯ และกรมส่งเสริมฯ เป็นตัวกลาง

2.5 เทคนิคการติดตั้ง

2.5.1 วัสดุที่มีความเบา(แผ่นPARTICLE สีไม้)

2.5.2 สามารถถอดประกอบได้ ขนย้ายติดตั้งใหม่ได้

2.5.3 ทำเพิ่มในแต่ละส่วน เฉพาะที่ชำรุด เสียหายได้

2.5.4 ขนย้ายสะดวก ด้วยการบรรจุแยกชิ้นส่วนแต่ละประเภทได้

2.5.5 มีราคาถูก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยใช้แนวคิดจากการศึกษาลักษณะของโขน เป็นการศึกษาถึงลักษณะของโขนว่าได้มีการกล่าวถึงไว้อย่างไรบ้าง จากการศึกษาลักษณะของโขนไม่ว่าจะเป็นในหนังสือ วิทยุทัศน์ หรือเว็บไซต์ไหนก็ตามส่วนมากจะกล่าวตรงกัน การศึกษาครั้งนี้เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก เพราะผู้ศึกษาได้พบว่ามีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันระหว่างลักษณะของโขนกับสินค้าส่งออกของไทยได้อย่างเหมาะสม จึงได้ชี้เฉพาะลงไปและทำการหาแนวทางออกแบบศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยเหตุและผลตามที่ได้อธิบายไว้แล้วและได้มีการกำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

วิธีการศึกษาข้อมูล

1. การวางแผนการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเพื่อการออกแบบ ดังนั้นการวางแผนการวิจัยจึงแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก การกำหนดแหล่งข้อมูล

ส่วนที่สอง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสอบถาม

ส่วนที่สาม นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เพื่อแปรรูปสู่การออกแบบ

ส่วนที่สี่ การออกแบบซึ่งจะได้อธิบายเป็นขั้นตอนต่อไป

2. การกำหนดแหล่งข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร และเว็บไซต์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือชื่อ โขน โดย ธนิต อยู่โพธิ์ และ www.depthai.go.th

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ โดยจากการสอบถามผู้ที่มีความรู้ เช่น อาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว เป็นต้น และจากการสำรวจและการถ่ายภาพจากสถานที่จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมข้อมูล ลักษณะ คติ ความเชื่อ ประวัติความเป็นมา ที่มีบันทึกไว้ในเอกสารต่างๆ ตรงตามข้อเท็จจริงโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1.1 ศึกษาจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว

1.2 ศึกษา คติ ความเชื่อและประวัติความเป็นมาที่ได้มีการแปรรูปไว้แล้วเพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาดังประเด็นการศึกษาต่อไป

1.3 จุดประสงค์ของการแสดงโขน

1.4 ความสำคัญของการแสดงโขน

1.5 การสื่อความหมายของท่ารำ

1.6 ขั้นตอนของการฝึกหัดโขน

1.7 การกำหนดลักษณะของตัวละคร

1.8 ส่วนประกอบของโขน คือ ศิราภรณ์ พัสตราภรณ์ และถนิมพิมพาภรณ์

1.9 เนื้อเรื่องของตอน จอมนน

2. รวบรวมข้อมูลของศูนย์แสดงสินค้า โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสถานที่จริงดังประเด็นการศึกษาต่อไป

2.1 ความเป็นมาของโครงการ

2.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

2.3 แนวทางการดำเนินการของโครงการ

3. จากการสอบถามผู้ที่มีความรู้ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและมีความรู้ในเรื่องของโขน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานที่จริง โดยการบันทึกข้อมูลต่างๆ ด้วยภาพถ่าย

การศึกษาจากการสำรวจเก็บข้อมูล

1. ศึกษาจากสถานที่จริง

1.1 เก็บข้อมูลด้วยตนเองจากการชมการแสดงโขนที่มีการแสดงในกรุงเทพมหานคร และจากแผ่นวีดิทัศน์

1.2 เก็บข้อมูลด้วยตนเองจากอาคารจัดแสดงสินค้า กรมส่งเสริมการค้าส่งออก

2. สัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ที่เกี่ยวข้อง

2.1 สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนโขน

2.2 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของกรมส่งเสริมการค้าส่งออก

2.3 สัมภาษณ์ผู้ส่งออก

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

1. ผู้แทนการค้าจากต่างประเทศในกลุ่มตลาดใหม่
2. ผู้ที่สนใจทั่วไป

วิธีดำเนินการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลของลักษณะของโชน แนวดำเนินการของโครงการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก
2. พิจารณาเลือกสถานที่ตั้งโครงการให้เหมาะสม การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการจึงต้องมีความถูกต้องในการวิเคราะห์โครงการโดยให้ครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านเทคนิคและการจัดการ
3. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของศูนย์แสดงสินค้า ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลศูนย์แสดงสินค้า ถึงแนวโน้มในการออกแบบ (เฉพาะโครงการที่ศึกษา) ว่าควรมีรูปแบบอย่างไร โดยที่การวิเคราะห์จะเป็นไปตามขั้นตอนภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสอบถาม แล้ว ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการออกแบบ โดยที่
 - 3.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของโชนกับศูนย์แสดงสินค้าว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร
 - 3.2 วิเคราะห์การเลือกสถานที่ตั้งของศูนย์แสดงสินค้าว่ามีความเหมาะสมเพียงใด
 - 3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในศูนย์แสดงสินค้าว่ามีความสัมพันธ์กับลักษณะของโชนอย่างไร
4. ขอบเขตการออกแบบ เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จึงทำการออกแบบโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเข้าสู่กระบวนการออกแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - 4.1 แปลนเฟอร์นิเจอร์
 - 4.2 แปลนพื้น
 - 4.3 แปลนเพดาน
 - 4.4 แปลนไฟ
 - 4.5 รูปด้าน
 - 4.6 รูปตัด
 - 4.7 รูปขยาย
 - 4.8 ทักษณียภาพ

5. การนำเสนอข้อมูลและการสรุปผลการศึกษาจากเอกสาร การสอบถาม การวิเคราะห์ และการออกแบบ ดังนี้

5.1 การนำเสนอในรูปแบบการเขียนพรรณนา โดยอธิบายตามแนวคิดและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 การใช้ภาพประกอบและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง

5.3 การสังเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการศึกษา โดยการนำข้อมูลที่สังเคราะห์ได้มาออกแบบและได้เขียนทัศนียภาพ เพื่อให้เห็นลักษณะรวมชัดเจนขึ้นพร้อมนำเสนอในรูปแบบ Power Point

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาประมาณ 5 เดือน กรกฎาคม - พฤศจิกายน

1. การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร	4 สัปดาห์
2. การเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์	2 สัปดาห์
3. จัดเก็บรวบรวมข้อมูล	2 สัปดาห์
4. การวิเคราะห์ข้อมูล	4 สัปดาห์
5. การสรุปผลที่ได้จากการศึกษา	4 สัปดาห์
6. เสนอรูปเล่มและจัดพิมพ์	4 สัปดาห์

งบประมาณการทำวิจัย

1. ค่าใช้จ่ายในการจัดข้อมูล	
1.1 ข้อมูลเอกสาร	5,000 บาท
1.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์	5,000 บาท
2. ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการทำวิจัย	
2.1 แผ่นซีดี	2,000 บาท
2.2 อุปกรณ์เครื่องเขียน	2,000 บาท
2.3 กระดาษ A 4	3,000 บาท
2.4 หมึกพิมพ์อิงค์เจ็ท สีขาว -ดำ	3,000 บาท
3. ค่าจัดทำเล่มวิทยานิพนธ์	10,000 บาท
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	15,000 บาท
รวมเป็นเงิน	72,000 บาท

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของตอน “จองถนน”

ผู้ทำการวิจัยได้ใช้วิธีเชิงสังเกต โดยสังเกตจากวิดีโอที่บันทึก ซึ่งเขียนบทโดย อาจารย์เสรี หวังในธรรม (ศิลปินแห่งชาติ) ที่จัดแสดง ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (แผ่นที่ 3) พบว่า

1. ตอน “จองถนน” ประกอบด้วย ฉาก 6 ฉาก รวมเวลาการแสดง 85 นาที
2. จำนวนฉาก 6 ฉากนั้น ในฉากที่ 1, 2, 3 และ 5 ใช้มันเป็นฉากหลัง ฉากที่ 4 เป็นฉากพลับพลา และฉากที่ 6 เป็นฉากจองถนน

ซึ่งผู้ทำการวิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสังเกตนี้มาใช้ในการจัดวางผังบริเวณของศูนย์แสดงสินค้า โดยเรียงลำดับของพื้นที่จัดแสดงตามลำดับของฉากทั้ง 6 ฉาก

การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการส่งออกทั้ง 3 ท่านนั้น มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ต้องการจะรู้ว่าผู้ซื้อที่มีพฤติกรรมและความต้องการอย่างไรและก็ต้องประสานงานไปยังผู้ผลิต เพื่อผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า (บทสัมภาษณ์ ผอ. ปณิธิ อุทัยรัตน์)
2. ต้องการรู้พฤติกรรมของผู้ซื้อในกลุ่มเอเชียและผู้วิจัยเห็นว่า ประเทศอินเดียมีประชากรกว่า 1,000 ล้านคน และกำลังขยายการค้าต่อกัน จึงเลือกสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ดูแลส่วนนี้ (บทสัมภาษณ์ คุณธราดล ทองเรือง)
3. หลักการเดียวกับข้อ 2 แต่เลือกกลุ่มในแถบยุโรปและอเมริกา (บทสัมภาษณ์ ผอ. ชวลิต โรจนประภาส)

ผู้ทำการวิจัยจึงได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการส่งออก ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก 3 ท่านคือ

1. ผอ. ปณิธิ อุทัยรัตน์

Director (Office of Service Trade Promotion)

หน้าที่หลักของหน่วยงานนี้ก็คือ การให้ข้อมูลของการส่งออกสินค้า การส่งเสริมการส่งสินค้าออก และการให้บริการแก่ผู้ส่งออกให้มีสะดวกรวดเร็ว

ในด้านต่างประเทศก็เป็นหน่วยงานที่จัดเตรียมข้อมูลให้กับประเทศที่สนใจสินค้าไทยและสอบถามความต้องการเฉพาะของกลุ่มสินค้าให้แก่ผู้ผลิต นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการนำเข้า, ระเบียบต่างๆ ที่แต่ละประเทศมีไม่เหมือนกัน

กลุ่มผู้ซื้อจะมีอยู่ 2 ประเภทคือ

1. สนใจสินค้าเฉพาะอย่าง เนื่องจากเป็นการนำไปจัดจำหน่ายเองเช่น ถ้าเป็นบริษัทที่จำหน่ายรองเท้าก็จะสนใจในกลุ่มสินค้าประเภทรองเท้าอย่างเดียว เป็นต้น
2. กลุ่มที่เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้า กลุ่มนี้จะสนใจสินค้าทุกประเภทที่ลูกค้าในประเทศของตนสนใจ และจะสั่งซื้อไปเพื่อขายส่งให้พ่อค้าปลีก ในประเทศของตน

เมื่อมีคณะผู้แทนการค้ามาจากต่างประเทศ ก็จะมีหน้าที่อำนวยความสะดวกพาไปชมสินค้าตามงานแสดงสินค้าต่างๆ จัดให้มีการพบปะเจรจากันระหว่างผู้ผลิตและผู้แทนการค้า รวมถึงการพาไปดูโรงงานผลิตสินค้าและเก็บตัวอย่างสินค้าจริง อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของการเดินทางไปยังโรงงานผู้ผลิตสินค้า คือ การกระจายของแหล่งผลิต การจราจรที่ติดขัด จนทำให้การเดินทางของคณะผู้แทนการค้าไม่สามารถเข้าชมได้หลายแห่งในแต่ละวันและคณะผู้แทนเมื่อเดินทางมาครั้งหนึ่งก็จะใช้เวลาอยู่ประมาณ 3-4 วันเท่านั้น ซึ่งถ้ามีศูนย์รวม การแสดงสินค้าก็น่าจะช่วยให้การเข้าถึงและการตกลงซื้อสินค้าจะมีความสะดวกมากขึ้น

2. ผอ. ขวลิต โรจนประภายนต์

Director (Office of Efficiency Enhancement and Trade Innovation Competition)

สมัยที่เคยดำรงตำแหน่ง ผอ. สำนักงานการค้าในต่างประเทศ ที่ดูแลพื้นที่ในกลุ่มประเทศยุโรปและอเมริกา ได้ให้ข้อมูลว่า

...การที่คณะผู้แทนการค้าจากกลุ่มประเทศเหล่านี้เดินทางมาชมสินค้าในประเทศไทยและได้มีโอกาสพบปะเจรจากับตัวอย่างสินค้าโดยตรงกับผู้ผลิต มีผลช่วยให้การเจรจาซื้อค้าได้เปรียบมากขึ้น และการตัดสินใจซื้อก็มีโอกาสมากขึ้นด้วย

โดยกลุ่มประเทศในแถบยุโรปและอเมริกาการเดินทางเป็นคณะนั้นจะมีเป็นช่วงฤดูกาล โดยการเดินทางมาจะมีหลายคณะและจะประสานงานล่วงหน้ากับกลุ่มประเทศในเอเชีย เพื่อจัดช่วงเวลาของงานจัดแสดงสินค้าในแต่ละประเทศให้ต่อเนื่องกัน เพื่อให้การเดินทางของคณะจากยุโรป และอเมริกา สามารถเดินทางดูงานแสดงสินค้าในคราวเดียวกันได้หลายๆ ประเทศ หรือครบทุกประเทศ นั่นก็หมายความว่า ช่วงเวลาที่อยู่ในประเทศไทยจะมีตารางเวลาที่ตายตัว เพราะจะต้องเดินทางต่อไปยังประเทศอื่นๆ อีก ตารางเวลานี้จะประมาณ 3-4 วันในแต่ละประเทศ ซึ่งถ้าประเทศไหนสามารถนำเสนอสินค้าได้มากที่สุดและสามารถเจรจาตกลงซื้อขายกันได้เวลานั้น ก็จะเป็นข้อได้เปรียบกับประเทศคู่แข่งเป็นอย่างมาก...

ผอ. ชวลิต โจรนประภาชนต์ ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า “พื้นที่แสดงสินค้า ควรจะเปิดทำการทุกวันและเวลาปิดก็ควรจะไม่ต่ำกว่า 21.00 น. เพื่อให้คณะผู้แทนได้มีเวลาอยู่ในพื้นที่ได้นานที่สุด”

3. คุณ ธราดล ทองเรือง

Counselor (Commercial) (Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy, INDIA)

ความสนใจของผู้แทนการค้าจากประเทศอินเดีย มีความสนใจในสินค้าไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากคุณภาพดี ระยะทางการขนส่งไม่ไกลเกินไปเมื่อเทียบกับเกาหลีและญี่ปุ่นทำให้ต้นทุนการขนส่งถูกกว่ามาก ส่วนสินค้าจากจีนนั้นนิยมมาทางรถไฟทางด้านเหนือของประเทศซึ่งก็จะเป็นกลุ่มสินค้าที่มีคุณภาพคนละเกรดกับสินค้าไทย

ประกอบกับไทยมีข้อตกลงในการลดภาษีซึ่งกันและกัน ทำให้ไทยได้เปรียบประเทศคู่แข่งอื่นๆ เป็นผลให้ผู้แทนการค้าของอินเดียนิยมเดินทางมาดูงานแสดงสินค้าในประเทศไทยเกือบจะทุกงานและทุกประเภทที่จัดขึ้น เป็นผลให้ในแต่ละปีการสั่งซื้อสินค้าจากไทยไปยังประเทศอินเดียมีปริมาณเพิ่มขึ้นและความหลากหลายของสินค้าก็มากขึ้น

ในการมาแต่ละครั้งก็จะใช้เวลาอยู่ประมาณ 3 - 4 วันเพื่อคัดเลือกสินค้าที่จะส่งไปจำหน่าย และด้วยการที่ทั้ง 2 ประเทศอยู่ใกล้กันทำให้การเดินทางสะดวกใช้เวลาไม่นาน จึงทำให้ผู้แทนการค้าเหล่านี้สามารถเดินทางมาประเทศไทยได้บ่อยครั้งกว่าการเดินทางไปประเทศอื่นๆ และที่สำคัญอีกอย่างคือ ประเทศอินเดียมีประชากรกว่า 1,100 ล้านคน ทำให้โอกาสการขยายตัวของสินค้าไทยยังมีได้อีกมาก

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

กลุ่มอายุ 20 - 50 ปี ศาสนา พุทธ

การศึกษา ปวส. ปริญญาตรี ปริญญาโท

กลุ่มอาชีพ นักเรียน นักศึกษา ลูกจ้าง รับราชการ ธุรกิจส่วนตัว

เห็นด้วยกับการเรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ 68.75%

เห็นด้วยกับความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของไทย 100%

เห็นด้วยกับการนำศิลปวัฒนธรรมของไทยมานำเสนอให้ชาวต่างชาติได้รู้จัก 100%

มีความเกี่ยวข้องกับการส่งออก 43.75% ไม่เกี่ยวข้อง 56.25%

เห็นด้วยกับความสำคัญของกรมส่งเสริมการส่งออก 75%

เชื่อว่าศูนย์แสดงสินค้าส่งออกจะช่วยให้การส่งออกของไทยเพิ่มขึ้น 81.25%

วิธีการศึกษาข้อมูลในส่วนของการแสดงโขน

1. หลักกายวิภาคและการเคลื่อนไหว

การที่ผู้ที่จะฝึกหัดโขนจะต้องเริ่มหัดเรียนตั้งแต่อายุ 8-12 ขวบนั้น ในทางหลักวิชากายวิภาคศาสตร์ก็เพื่อเตรียมความพร้อมของร่างกาย ในการฝึกทำพื้นฐานต่างๆ ทั้ง 6 ท่า (ตามข้อมูลของการฝึกหัดโขน) การศึกษาในทางวิชากายวิภาคศาสตร์ ซึ่งเขียนโดย ศิริมงคล นาฏยกุล (2549) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ หลักกายวิภาคและการเคลื่อนไหว ว่า “ความสำคัญประการหนึ่งที่คุณศึกษาทางด้านนาฏยศิลป์ต้องให้ความสำคัญอย่างถ่องแท้คือการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์แห่งการเคลื่อนไหวร่างกายในทางนาฏยศิลป์ที่เรียกว่า ดันซ์ กิเนสิโอโลยี (Dance Kinesiology)”

ในทางนาฏยศิลป์การเคลื่อนไหวบริเวณข้อต่อในส่วนต่างๆ ของร่างกายจะทำให้เกิดนาฏยลักษณะเฉพาะตนในแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดของนาฏยศิลป์ในแต่ละพื้นที่ที่ได้จัดวางเอกลักษณ์ท่าทางต่างๆ เป็นแบบฉบับสะท้อนภูมิปัญญาของศิลปินภายในชนชาติของตนเอง ดังเช่น “การแสดงท่ารำของไทยมักจะแสดงข้อต่อของอวัยวะแทบทุกส่วนที่ใช้ในการรำรำให้เป็นมุมต่าง เช่น ข้อต่อที่หัวไหล่ ข้อต่อที่ศอก ข้อต่อที่ข้อมือ ข้อต่อที่ต้นขา ข้อต่อที่หัวเข่า ข้อต่อที่ข้อเท้า และข้อต่อที่นิ้วเท้า การใช้มือ นิ้ว แขน ขา และเท้าจะแสดงให้เห็นว่าข้อต่อเหล่านั้นออกมาเป็นเหลี่ยมและวงแบบต่างๆ”

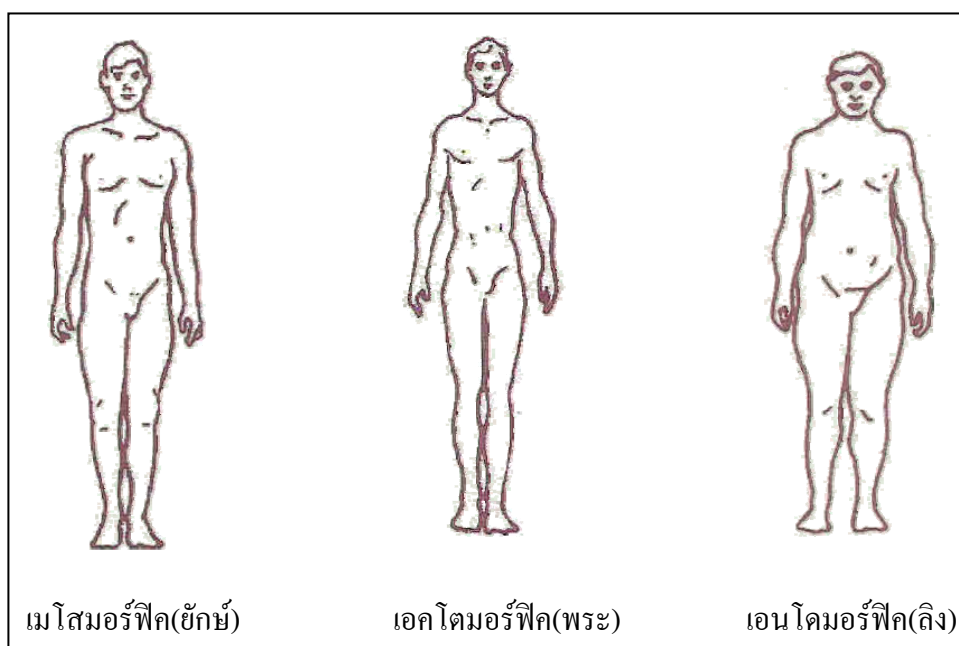
ภาพที่ 35 การจัดข้อต่อในท่ารำต่างๆ

2. การคัดเลือกรูปร่างที่เหมาะสมของนาฏยศิลป์

การแสดงนาฏยศิลป์ไทยอันได้แก่ โขน ละคร ถือเป็นนาฏยศิลป์แบบฉบับของชาติไทยที่สืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนก่อให้เกิดจารีตของการฝึกหัดและการแสดง

เป็นของตนเอง การคัดเลือกรูปร่างที่เหมาะสมสำหรับผู้เริ่มต้นฝึกหัดนาฏยศิลป์ไทยจึงมีกรอบแนวคิดที่บูรพาจารย์ได้สานต่อแนวคิดสืบต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดย ศิริมงคล นาฏยกุล (2549) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ หลักกายวิภาคและการเคลื่อนไหว ว่า

...เราสามารถแบ่งประเภทรูปร่างของมนุษย์ออกได้ 3 ประเภท คือ เอนโดมอร์ฟิก เมโซมอร์ฟิก และเอกโตมอร์ฟิก ซึ่งมีโครงสร้างร่างกายที่มีขนาดแตกต่างออกไป หากแต่แนวคิดในการคัดเลือกรูปร่างของนาฏยศิลป์ที่มีความเหมาะสม ในการฝึกฝนร่างกายทางการแสดงนาฏยศิลป์จะแตกต่างกันออกไปตามจารีตและหลักความงามของแต่ละวัฒนธรรม โดยนาฏยศิลป์ไทยจะมีความโดดเด่นในการวาดลวดลายท่อนแขน มือและเหลี่ยมของขา ในขณะที่นาฏยศิลป์ตะวันตกจะเน้นให้เห็นลวดลายของร่างกายส่วนต่างๆของนักเต้นอย่างชัดเจน...

ภาพที่ 36 ลักษณะของรูปร่างคน

3. เอกลักษณะของโขนที่แตกต่างจากการแสดงรำไทยทั่วไป

การที่ผู้ทำการวิจัยได้เลือกการแสดงโขนก็เพราะว่าโขนนั้นนอกจากจะเป็นการแสดงชั้นสูงแล้ว โขนยังมีลักษณะเฉพาะของตัวเองที่ทำให้เกิดความแตกต่างจากการแสดงตามแบบรำ

ไทยทั่วไปโดย รศ.ศุภชัย จันทรสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ) ได้เขียนไว้ใน เอกสารศิลปศึกษา แผนกศิลปศึกษา คณะวิชาการศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ฉบับที่10/2515 ว่า

...โขนมีลักษณะบางอย่างที่เป็นภูมิหลังสนับสนุนให้โขนต้องคงรูปแบบดั้งเดิมไว้ เช่น การไม่แสดงอารมณ์ทางสีหน้า เพื่อให้เหมือนกับการสวมศีรษะของโขนตัวพระ การรำตามบทพากย์ด้วยน้ำเสียงเข้มแข็งของผู้ชาย การแสดงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม อันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งหมายถึง ความนิ่ง สงบ สันติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่มีปรากฏในละครทั่วไป...

3.1 เอกลักษณ์ทางศีรษะ

การใช้ศีรษะต่างๆ ของร่างกายก็ยังคงมีความแตกต่างจากละครทั่วไปคือ

3.1.1 การใช้ศีรษะ แม้การรำตามแบบแผนนาฏยศิลป์ไทยเน้นการเอียงศีรษะ ด้านซ้ายขวาตลอดเวลา แต่การรำแบบโขนตัวพระจะไม่เอียงมากหรือเอียงอย่างจงใจ เพียงแต่เอียงตามใบหน้าที่มองไปข้างหน้ามากกว่าและจะต้องกระทำอย่างช้าๆ หนึ่งไม่ให้ศีรษะโคลงไปมา เพื่อให้ดูว่าพระรามโขนมีบุคลิกสงบ นิ่ง และสันติ

3.1.2 การใช้ใบหน้า แต่เดิมโขนตัวพระจะสวมศีรษะเช่นเดียวกับโขนตัวยักษ์หรือลิง แต่เมื่อโขนตัวพระเปิดหน้าจริง เมื่อมีการผสมผสานกับละครแล้ว โขนตัวพระก็ควรวางสีหน้าเรียบเฉยเหมือนหุ่นเช่นเดิมไม่ยิ้มหรือไม่บึ้งตึง การแสดงความรู้สึกให้คนดูเข้าใจคงใช้ลีลาท่าทางสื่อความหมายโดยไม่ต้องแสดงอารมณ์ทางสีหน้าออกมา

3.1.3 การใช้คอ ไม่ฟาดหรือเหวี่ยงคอไปมาหากแต่เคลื่อนไหวเพียงเบาๆ ไปตามเพลงร้องหรือเสียงดนตรีพาไปมากกว่าเพราะคอจะช่วยกำหนดช่วงบนของใบหน้าและศีรษะให้เห็นความนิ่งดูน่าศรัทธาเคารพ

3.1.4 การใช้ไหล่ นับว่าเป็นอวัยวะที่แสดงการแบ่งแยกวิธีการรำแบบโขนหรือละครอย่างชัดเจนเพราะโขนตัวพระจะรำไม่กล่อมไหล่หรือส่ายไหล่ไปมา หากแต่ใช้ไหล่เพียงเบาๆ ไปตามใบหน้าที่มองไปทางใดทางหนึ่ง ข้อสำคัญต้องตั้งไหล่ไว้ให้ผึ่งผายตลอดเวลาโดยไม่ปล่อยให้ทรุดหรืออ่อนล้าลง

3.1.5 การใช้แขน มีความสำคัญที่ต้องแสดงถึงแบบแผนของนาฏยศิลป์ไทยได้แก่ ตั้งแขนเป็นวงบน ท่าบัวบาน เขยิบดิ่งงอศอก ซึ่งมีระยะชิดห่างตามกำหนดให้เห็นถึงภาพรวมของท่าทางที่สมบูรณ์เด่นชัด

3.1.6 การใช้มือ ถือว่าเป็นหัวใจของการออกทำร้ายรำเพราะคนดูจะสังเกตเห็นของผู้รำเป็นอันดับแรกกว่ามีการดิ่งนิ้วอ่อนโค้ง หักข้อมือได้มากเพียงใด อาจกล่าวได้ว่าการใช้มือ

ทุกท่าทางจะต้องหักข้อมือตลอดเวลาไม่ว่าจะหักงาย หักคว่ำ กล่าวได้ว่าไม่มีท่ารำใดเลยที่รำโดยไม่หักข้อมือ

3.1.7 การใช้ตัว โขนตัวพระจะไม่รำโดยเอียงลำตัวไปมาตลอดเวลาแบบละคร การเดินจะเดินตรงๆ แบบด้านตัว โดยไม่ต้องพลิกซ้ายขวาเพราะจะทำให้ขาดความสง่างามและไม่ควรกดสีข้างให้อ่อนลงมาอย่างจงใจ เพราะมีใช้ลักษณะของผู้ชาย ส่วนการผึ่งผายเป็นหัวใจของการรำรำทุกประเภท

3.1.8 การใช้เอว จะไม่มีการบิดเอวหรือเอียงตัวมากนัก และไม่ต้องกดเอวให้อ่อนลงมาอย่างจงใจ นอกจากปล่อยให้อ่อนลงตามไหล่หรือศีรษะไปเองโดยธรรมชาติ การดันเอวให้แผ่นหลังตั้งตรงจะช่วยให้ดูผึ่งผาย และเอวจะบังคับสะโพกมิให้เคลื่อนไหวไปมาเพราะการรำแบบโขนตัวพระจะไม่มีการส่ายสะโพก

3.1.9 การใช้ขา มีส่วนสำคัญที่จำทำให้ดูเป็นลักษณะของผู้ชายยิ่งขึ้นคือ การย่อขา ขกขา ต้องให้เป็นมุมฉากโดยกันเข่าตลอดเวลา ถ้าผู้รำปล่อยให้ขาหนีบเข้ามาเป็นเหลี่ยมแฉกจะดูเป็นลักษณะของผู้หญิงไปทันที ท่ารำบางท่ามีการกระดกเท้าไปข้างหลังน่าจะได้รับอิทธิพลจากละครเพราะจากหลักฐานภาพถ่ายโขนตัวพระสมัยรัชกาลที่ 6 ไม่มีท่าที่กระดกเท้าหลัง

3.1.10 การใช้เท้า แม้ลักษณะการใช้เท้าจะเหมือนละครได้แก่ สะดุดเท้า ผสมเท้า กระทุ้งเท้า แต่โขนตัวพระจะไม่มีการเล่นเท้ามากนักเช่น ตะเตะเท้า ภูเท้าสลับข้างกันไปมา เพราะทำให้ดูหลุกหลิกหรือไม่สุภาพผิดลักษณะของเทพผู้ทรงบารมีวางตนให้น่าศรัทธาเคารพ จึงต้องออกท่ารำด้วยกิริยาอันสำรวมให้เห็นถึงความสง่างามและสงบ

สรุป

การใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกายออกท่ารำรำ ถ้ามองโดยภาพรวมแล้ว หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออกมานั้นต้องดูให้เป็นลักษณะธรรมชาติของผู้ชายอย่างที่เรียกว่า “หล่อ” มิใช่ “สวย”แบบผู้หญิง แม้จะสามารถสรรหาพระเอกที่เป็นผู้หญิงที่สามารถรำได้เหมือนผู้ชายจริงๆแต่โครงสร้างรูปลักษณ์ ได้แก่ กล้ามเนื้อ กระดูก ข้อต่อ ก็ไม่สามารถทำให้ดูเป็นผู้ชายได้ ศิลปะการแสดงโขนจึงเป็นศิลปะสำหรับผู้ชายโดยเฉพาะและผู้แสดงในบทโขนตัวพระต้องไม่ออกกิริยาท่าทางให้ดูเป็นผู้หญิงด้วย

3.2 เอกลักษณะทางการแสดง

3.2.1 โขนรำตามคำพากย์และเพิ่มการรำตามคำร้องแบบละครในภายหลัง บทที่พากย์มีทั้งเขียนไว้ล่วงหน้าและพากย์โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบของผู้พากย์เอง ซึ่งอาจหมายถึงการพูดเรื่องทาง การเมือง สังคมปัจจุบัน ชีวิตประจำวัน แทรกเข้ามาให้โขนมีสีสันน่าชมยิ่งขึ้น

3.2.2 การบรรเลงเพลงประกอบการแสดงโขนจะใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า “ปี่พาทย์ไม้แข็ง” ซึ่งมีเสียงดังกังวานเหมาะกับการเต้นและรำของผู้ชาย ส่วนละครในราชสำนักจะใช้ปี่พาทย์ไม้นวม ซึ่งมีเสียงทุ้มนุ่มนวลเหมาะสำหรับผู้หญิง

3.2.3 การรบของโขนจะมีทำขึ้นลอย คือ ตัวพระหรือตัวลิงเหยียบเข้าขึ้นไปบนขาของตัวยักษ์ การขึ้นลอยมีหลายกระบวนท่าแบ่งเป็น ลอย 1 ลอย 2 ลอย 3 ลอยสูง 1 ลอยสูง 2 ส่วนละครไม่มีทำรบขึ้นลอย

3.2.4 โขนมีการรำ “ใช้น้ำหนัง” เลียนแบบการเชิดหนังใหญ่ เพราะเป็นศิลปะที่มีความสัมพันธ์กัน การเล่นเรื่องรามเกียรติ์ ที่คนพากย์มีการเล่นโขนหน้าจอเหมือนกับการเชิดหนัง ทำเดินและรำของโขนบางเพลงใช้ลักษณะการเคลื่อนตัวไปด้านข้างมองดูเป็นภาพ 2 มิติ เช่นเดียวกับการเดินไปด้านข้าง เพื่อให้ภาพปรากฏบนจอในการเชิดหนังทำเดินและรำเช่นนี้ไม่มีในละครสมัยโบราณ ทำให้เห็นว่าศิลปินผู้เชิดหนังและศิลปินโขนล้วนเป็นผู้ชาย บางครั้งก็อาจเป็นศิลปินคนเดียวกันก็ได้

3.2.5 พระเอกโขน คือ พระรามจะไม่มีบทเกี่ยวพาราสีนางเอก เพราะพระรามเป็นเทพอวตาร กษัตริย์ผู้ดี มีความสุภาพอ่อนโยน บุคลิกภาพน่าศรัทธาแตกต่างจากพระเอกละครเรื่องอื่นๆ ที่เป็นมนุษย์ธรรมดา กิริยา มารยาท จึงเป็นไปอย่างมนุษย์พึงกระทำ โดยเฉพาะพระเอกที่มีอุปนิสัยเจ้าชู้ เช่น อิเหนา พระลอ ย่อมแสดงบทรักตามอารมณ์ได้อย่างเสรี

3.3 เอกลักษณะทางการออกทำรำของตัวพระ

นอกจากความแตกต่างระหว่างโขนกับละครแล้วลักษณะ การออกทำรำของตัวพระก็มีแบบอย่างที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองอีกด้วย คือ

3.3.1 รำเถิง

3.3.2 รำที่พระทีพระ

3.3.3 รำภูมิ

3.3.4 รำเล่นตะโพน

3.3.5 รำเท้าฉาก - เหยียบฉาก

3.3.6 รำนุ่งผ้า

3.3.7 รำเชิดถึงศรประจัน

4. ลักษณะของ ศิลปะไทย

เมื่อได้ข้อมูลของโขนอันเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะไทย ก็ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมของลักษณะศิลปะไทย โดยผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่สอดคล้องกับการแสดงโขนพบว่าในหนังสือ “ความงามในศิลปะไทย” เขียนโดย น. ณ ปากน้ำ (2542) ไว้ว่า

...นับว่าคนไทยได้มีแบบอย่างศิลปะของตนเองโดยเฉพาะ อันเป็นแบบอย่างพิเศษ ไม่เหมือนใครเลย แม้แต่อินเดียอันเป็นต้นตอวัฒนธรรมแถบเอเชียอาคเนย์ นอกจากนั้น ศิลปะไทยยังไม่เหมือนจีนหรือแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านเก่าแก่ คือ ขอม และพม่า จึงจัดเป็นศิลปะประจำชาติอย่างแท้จริง...

ซึ่งสอดคล้องกับที่ ศ. ศิลป พีระศรี ได้เขียนเพิ่มเติมไว้ในหนังสือศิลปวิทยาการ 2 : ศิลปะคืออะไร (วิบูลย์ ลีสุวรรณ 2549) ว่า

...ศิลปะตะวันออก เช่น ศิลปะอินเดีย ศิลปะจีนและศิลปะไทย เฉพาะศิลปะไทย นั้นเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ฮินดูและสถาบันกษัตริย์ แนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะเหล่านี้เป็นศิลปะแบบอุดมคติ (Idealistic Art) ที่สร้างขึ้นตามหลักพุทธปรัชญาและความรู้สึกนึกคิดของช่าง ไม่ยึดถือความเหมือนจริงอย่าง ศิลปะตะวันตกที่มีรากฐานมาจากศิลปะแบบเหมือนจริง (Realistic Art) เช่น สตรีงาม ต้องมีใบหน้ารูปไข่ คิ้วโก่งดั่งคันศร ปากได้รูปเหมือนกระจับ แขนอ่อนและกลมกลิ้ง คล้ายวงช้าง ช่างไทยได้ประมวลความงามตามอุดมคติเหล่านี้เข้าด้วยกัน แล้วสร้างรูปสตรีในงานจิตรกรรมหรือวรรณกรรม ดังนั้น สตรีในงานจิตรกรรมหรือหญิงงามในวรรณคดีจึงมีลักษณะงดงามตามอุดมคติ มิได้งามตามรูปทรงสตรีที่มีชีวิตจิตใจ...

การใช้เส้นในศิลปะไทย

เพื่อขยายความให้เห็นภาพความงามของเส้นในศิลปะไทย ผู้ทำการวิจัยจึงได้ศึกษา ถึงการใช้เส้นในศิลปะไทยโดย ท่านอาจารย์ น. ณ ปากน้ำ (2542) ได้เขียนต่อไว้ว่า

...ความงามของศิลปะไทยจึงเป็นความงามคนละด้านของฝรั่ง คือ ความงามของ ศิลปะไทยอยู่ที่เส้นและสีประสานก็กลมกลืนกันอิทธิพลของเส้นในศิลปะไทยก็ให้ ความงามประทับใจพิเศษ มันเตือนใจให้เรานึกไปถึงเส้นอันงดงามของต้นไม้ ภูเขา แม้กระทั่งฟองคลื่น ภาพเขียนที่ดีนั้นจะต้องรวมเอาอำนาจจักรวาลลงไปด้วย ไม่ว่าเรา จะนึกถึงสิ่งใดมันย่อมสอดคล้องไปกับอารมณ์นั้นอย่างเหมาะสม...

ภาพที่ 37 ตัวอย่างงานศิลปะไทย

ความหมายของเส้นโค้ง

จากข้อมูลที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของศิลปะไทยอย่างหนึ่ง คือการใช้เส้นโค้ง ผู้ทำการวิจัยจึงได้ศึกษาเพื่อหาความหมายของเส้นโค้ง โดย ผศ.มานิช กงกะนันท์ (2538) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “ศิลปะการออกแบบ” ไว้ว่า

...เส้นโค้ง คือ เส้นที่มีทิศทางไปในแนวเดียวกันแล้วค่อยๆ เปลี่ยนองศาไปช้าๆ เมื่อดูเส้นโค้งจะรู้สึกสบายตา เส้นโค้งนี้ได้ชื่อว่า “เส้นแห่งความงาม” มีความหมายและแสดงออกถึงความอ่อนโยน ละมุนละไม เคลื่อนไหว และไม่หยุดนิ่ง มีลีลาคล้ายๆ กับเกลียวคลื่น และดูสวยงามสดชื่นและมีชีวิตชีวา และสามารถบ่งบอกถึงลักษณะของรูปร่าง ระยะเวลา ความลึก ความงดงามในตัวเอง และอารมณ์ของการแสดงออก...

ภาพที่ 38 เส้นโค้งในศิลปะไทย

สรุป เส้นโค้งของโขนนั้นเกิดจากการจัดระเบียบของการงอข้อต่อที่ละน้อยจนเกิดเป็นภาพรวมของท่ารำที่มีความอ่อนช้อยสวยงามตรงตามเอกลักษณ์ของศิลปะไทย

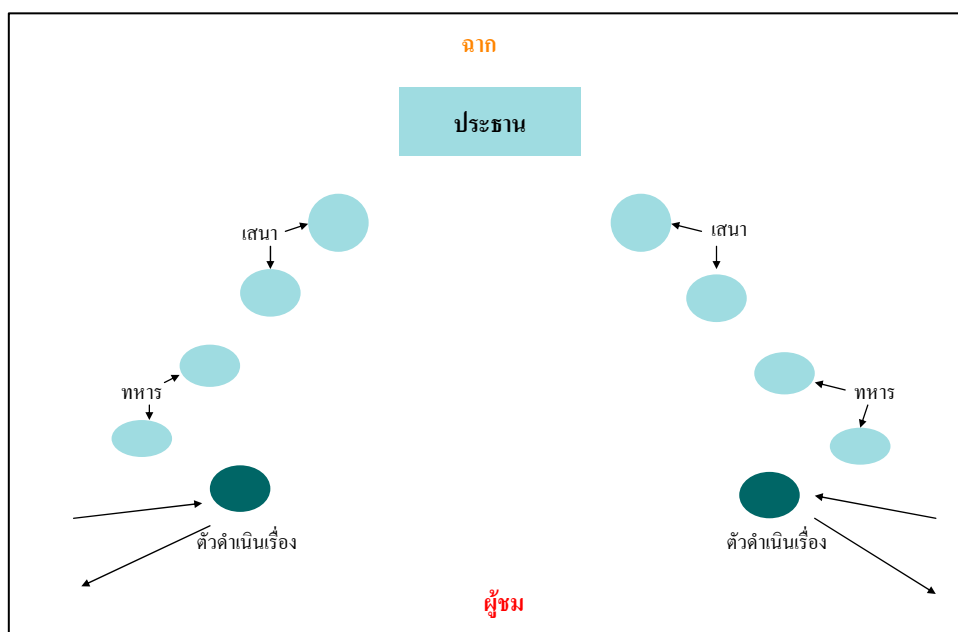
5. การวิเคราะห์ฉากท้องพระโรง

เพื่อที่จะให้เข้าใจเนื้อเรื่องของการแสดงโขน ผู้ชมที่ชมการแสดงโขนซึ่งเป็นละครใบ้ ต้องใช้บทบาทและท่าทางการรำรำในการสื่อความหมาย ซึ่งก็จัดอยู่ในประเภทของการรับรู้ทางตาและการรับรู้ทางตาก็จัดอยู่ในประเภทของทัศนศิลป์ ซึ่งศาสตราจารย์พิเศษ อารี สุทธิพันธุ์ (2551) ได้เขียนในหนังสือ “ผลึกความคิดศิลปะ” ไว้ว่า

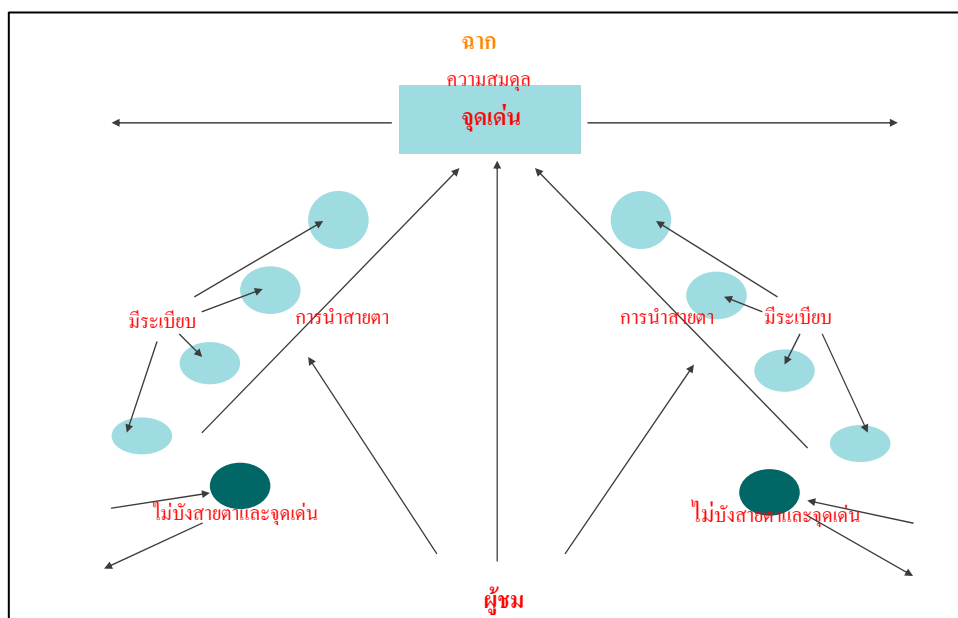
...ทัศนศิลป์ก็เป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเห็น ที่ศิลปินผู้สร้างมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นสื่อร่วมกันคล้ายภาษาและศิลปินแต่ละคนย่อมมีวิธีการสร้างให้เห็นได้ต่างกันตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของตน ดังนั้นเมื่อศิลปินเลือกนำวัสดุมาสร้างเป็นรูปแบบอันสำคัญให้มองเห็น ศิลปินจะต้องคำนึงถึงส่วนประกอบในการมองเห็นทางทัศนศิลป์หลายประการ เช่น

1. ตำแหน่งของผู้ดู (Position)
2. ขนาดที่เหมาะสมสำหรับทัศนศิลป์ (Size)
3. สีที่เหมาะสมกลมกลืนกัน (Color)
4. รูปร่างที่มีความหมายเข้าใจได้ (Shape)
5. เส้น (Line)
6. ความหนาแน่นของส่วนประกอบ (Density)...

ดังจะเห็นได้จากฉาก “ท้องพระโรง” ซึ่งเป็นฉากใหญ่ใช้ผู้แสดงเป็นจำนวนมาก เป็นฉากที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมเป็นอย่างมาก การจัดตำแหน่งของตัวละครในฉากท้องพระโรงนั้นมีความสอดคล้องกับหลักทัศนศิลป์ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 39 การจัดตำแหน่งตัวละครของโขน

ภาพที่ 40 การวิเคราะห์การจัดตำแหน่งตัวละครของโขน

6. การวิเคราะห์พัสดราภรณ์ของ ทศกัณฐ์

ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาถึงสีของตัวละครตลอดจนลักษณะของเครื่องแต่งกาย (พัสดราภรณ์) เช่นชุดของทศกัณฐ์ พบว่า ทศกัณฐ์นั้นถึงแม้ว่าจะมีร่างกายสีเขียวมีเครื่องแต่งกายเป็นสีทอง แต่ก็มีสีแดงประกอบอยู่ด้วย ซึ่งทำให้เกิดเป็นความงามที่สมบูรณ์ดังที่ ศ. ศิลป์ พีระศรี ได้เขียนไว้ในหนังสือ ศิลปะวิชาการ 2 (วิบูลย์ ลีสุวรรณ 2549) ว่า

...สีที่เป็นคู่ๆ เหล่านี้เป็นวิทยาศาสตร์ของสี ซึ่งนักปราชญ์ท่านจัดไว้ให้มีความเป็นคู่กันและมีกำลังเท่ากัน เช่น แดงกับเขียว เป็นต้น สีคู่นี้ถ้าจะนำมาใช้ในโครงสร้างของงานจิตรกรรม ท่านพึงระวังอย่าให้มีส่วนสัดส่วนเท่ากันจะดูไม่งาม จึงต้องรู้จักยกเอียงให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีจำนวนมากกว่ากัน เช่น 2 ใน 5 หรือ 1 ใน 4 จึงจะได้ผลงดงามสมใจ ท่านจะเห็นว่าความงามนั้น บางทีก็เกิดจากการขัดแย้งกัน และการขัดแย้งก็จำเป็นจะต้องอยู่ในอัตราส่วนมากกว่าการพอดีพอดี หากว่าเท่ากันก็กลับเป็นเรื่องไม่งามและไม่เป็นศิลปะ แต่ที่จริงนั้นการขัดแย้งมีมาหลายรูปแบบ ถ้าเป็นการขัดแย้งที่ตัดกันอย่างรุนแรงแต่มีปริมาณเพียง 5 เปอร์เซ็นต์ ก็กลับทำให้ศิลปะนั้นๆ มีคุณค่าสูงเด่นขึ้น ซึ่งเรียกว่า การเพี้ยน หรือ แปล่ง ความงามที่บริบูรณ์นั้น จะต้องมีการขัดแย้งร่วมด้วย ทุกอย่างจะต้องผสมกลมกลืนกันและการทำให้กลมกลืนกันได้ สิ่งนี้แหละคือ ศิลปะ ในทางวิชาการฝ่ายสีท่านจำแนกสีเป็นคู่ๆ คือ ขาวกับดำ แดงกับเขียว เหลืองกับม่วง แสดกับน้ำเงิน ม่วงครามกับสีส้ม ดังนั้น เมื่อสีใดบังเกิดหรือถูกนำมาใช้ เช่น สีเหลือง เราจะพบว่าสีคู่ของมัน คือ สีม่วง จะเข้ามามีบทบาทร่วมด้วยทันที...

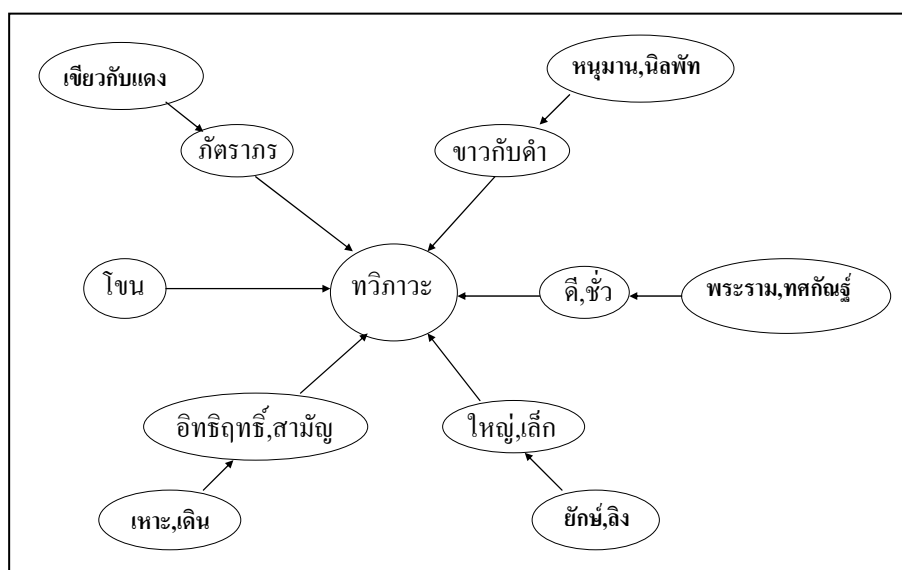
ภาพที่ 41 พัสดราภรณ์ของทศกัณฐ์

7. การวิเคราะห์การมีทวิภาวะในโขน

ในการที่ใช้สีตรงข้ามเข้ามาประกอบกันข้างนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความงามอันสมบูรณ์แล้ว ศ. ศิลป์ พีระศรี ยังได้เขียนในหนังสือศิลปะวิชาการ 2 (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2549) ไว้ว่า

...ทุกสิ่งในโลกเมื่อเกิดสิ่งใดแล้วก็จะมีคู่กันเป็นสิ่งตรงกันข้าม (Contrast) เข้ามาเกี่ยวพันด้วยเสมอ เช่น เมื่อเกิดศาสนาพุทธและฮินดู ก็จะมีลัทธิพุทธและฮินดูตันตริกเกิดขึ้น ลัทธิพุทธเดิมเป็นหินยานสิ่งที่เป็นตันตริกก็คือ มหายาน ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่า นามกับรูป หรือดีกับชั่ว กลางวันกับกลางคืน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เรียกว่า “ทวิภาวะ” ...

ซึ่งในการแสดงโขนนั้นก็มีลักษณะของทวิภาวะอยู่ในการแสดงด้วย ที่เห็นได้ชัดเจนอย่างหนึ่ง คือ “หนุมานกับนิลพัท” ซึ่งผู้ประพันธ์ตั้งใจให้เห็นถึงความตรงกันข้ามกันของตัวละครทั้ง 2 นี้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 42 การแสดงทวิภาวะในโขน

8. การวิเคราะห์สิริภรณ์ของตัวละคร

จากข้อมูลในบทที่ 2 ที่ได้มีการแบ่งแยกประเภทของหัวโขนออกเป็นประเภทต่างๆ แล้ว ผู้ทำการวิจัยยังได้พบลักษณะของการแบ่งฐานะของตัวละครทั้งของฝ่ายกรุงลงกาและฝ่ายพลับพลาอีกด้วย คือ หากเป็นตัวละครที่อายุน้อยหรือมีอาวุโสแล้วหัวโขนจะเป็นลักษณะยอด

โกลัน เช่น หนุมาน นิลพัท พราพ แต่ถ้าเป็นยักษ์หรือลิงที่มีอายุมากหรือมีอาวุธโสลักษณะของหัวโขน ก็จะเป็นแบบมียอด เช่น สุกริพ ชามพุราช อินทรชิต

ภาพที่ 43 ประเภทของหัวโขน

9. การวิเคราะห์การร้ายรำและทำเดิน

สิ่งหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในการแสดงโขน ซึ่งถ้าหากใครได้ชมแล้วก็คงจะมองเห็นความงามที่อยู่ในการแสดง คือ ความพร้อมเพรียงอย่างเป็นระเบียบของการแสดง ทั้งของฝ่ายกรุงลงกา และฝ่ายพลับพลา ความเป็นระเบียบนั้นดำเนินไปตามจังหวะของกลองที่ดีให้จังหวะเป็นยกๆ โดยมีวิธีการนับคือ ดุ่ม..ดุ่ม..ดุ่ม..ดุ่ม เป็น 1 ยก ซึ่งผู้แสดงทุกคนที่ได้รับการฝึกฝนมาจนชำนาญก็จะร้ายรำอย่างมีระเบียบพร้อมเพรียงเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชมอย่างยิ่ง

ซึ่งการร้ายรำและเดินดังกล่าว ก็สอดคล้องกับงานเขียนเกี่ยวกับอารมณ์สุนทรียะ (Aesthetic Sense) ที่ อาจารย์ น. ณ ปากน้ำ (2540) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “ถาม-ตอบ ศิลปะไทย” ที่ได้อธิบายถึงลักษณะของการจัดระเบียบ จังหวะและน้ำหนักในการสร้างงานให้เกิดความงาม

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผู้ชมและผู้แสดง

เมื่อพิจารณาถึงผู้ใช้บริการ (User) แล้วก็สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้มาใช้บริการที่เป็นผู้แทนการค้าจากต่างประเทศและผู้สนใจทั่วไป
2. ตัวแทนจากผู้ผลิตสินค้า
3. เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการส่งออก

โดยดูได้จากภาพต่อไปนี้

วิธีและขั้นตอนการออกแบบ

เพื่อให้การออกแบบของงานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงหลักการออกแบบควบคู่ไปด้วย โดยหลักการออกแบบนั้น ศศ. มาโนช กงกะนันท์ (2538) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “ศิลปะการออกแบบ” โดยท่านได้สรุปว่า “การศึกษามีส่วนช่วยในเรื่องการตัดสินใจ ทำให้เห็นความงามได้รวดเร็วขึ้น”

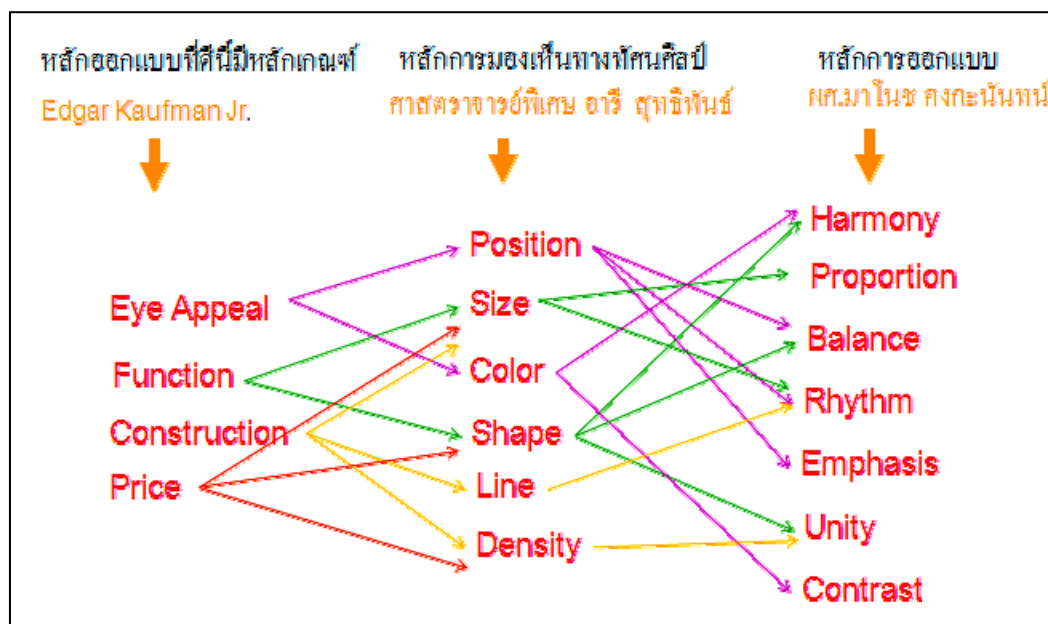
นอกจากนี้ในหนังสือเล่มนี้ยังได้เพิ่มเติมทักษะของสถาปนิกอีก 1 ท่าน คือ สถาปนิกชาว นอร์เวย์ ชื่อ Odd Brochmann ทักษะของ Brochmann ที่ถือว่า ความเป็นระเบียบคือความงามนี้ ตรงกับคำสอนของคนไทยโบราณที่ว่า “หยิบก็ง่าย หายก็รู้ ดูก็งามตา”

และเนื่องจากว่าการออกแบบในผลงานวิจัยนี้ เป็นลักษณะของการนำเสนอสินค้าไทยในประเภทต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความน่าสนใจของตัวสินค้าและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้แทนการค้าและผู้สนใจต่างๆ ได้รู้ถึงคุณภาพของสินค้าไทย ผู้ทำการวิจัยจึงได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมในหลักการของการจัดแสดงสินค้าที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลและได้พบงานเขียนในหนังสือ “หลักการออกแบบ” (Principles of Design) ที่เขียนโดย ศศ. มาโนช กงกะนันท์ (2517) ได้เขียนไว้ว่า

...นอกจากจะต้องมีความเข้าใจในความหมายขององค์ประกอบศิลปะ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการออกแบบที่จะทำให้เกิดคุณค่าของความงามที่เป็นศิลปะและประโยชน์ในการออกแบบ ยังต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบต้องประกอบด้วยคุณค่าของความงามที่เป็นศิลปะ และเป็นประโยชน์ในการออกแบบ คือ

1. ความกลมกลืน (Harmony)
2. สัดส่วน (Proportion)
3. ความสมดุล (Balance)
4. จังหวะ (Rhythm)
5. การเน้น (Emphasis)
6. เอกภาพ (Unity)
7. การตัดกัน (Contrast)...

ต่อจากนั้นผู้ทำการวิจัยได้ทำการเปรียบเทียบทั้ง 3 หลักการ คือ หลักออกแบบการจัดวางสินค้าที่ดีนี้มีหลักเกณฑ์ของ Edgar Kaufman Jr. หลักการมองเห็นทางทัศนศิลป์ของศาสตราจารย์ พิเศษ อารี สุทธิพันธุ์ และหลักการออกแบบของ ศศ. มาโนช กงกะนันท์

ภาพที่ 46 ความสัมพันธ์ของการแสดงสินค้า การแสดงโขน และการออกแบบพื้นที่การจัดแสดงสินค้า

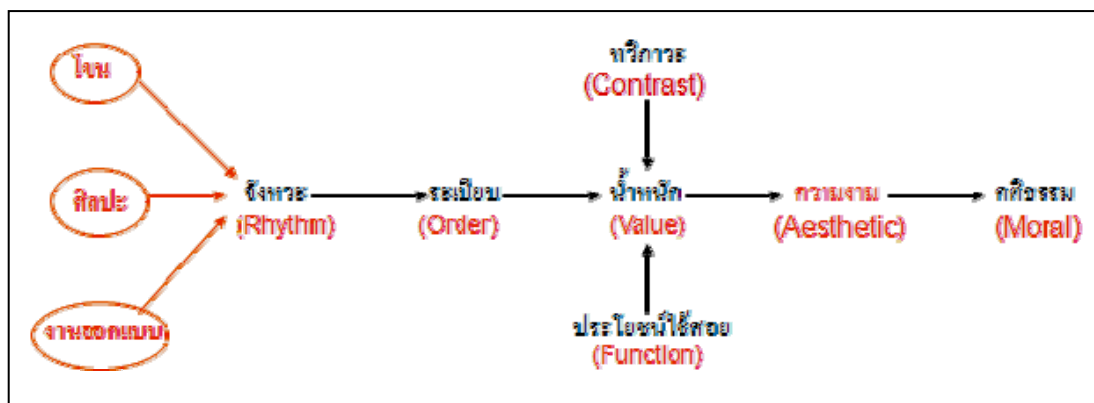
สรุปการฝึกโขนกับการออกแบบ

จากข้อเขียนของ ผศ. มานิช กองกะนันท์ (2538) ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือศิลปะการออกแบบ ว่า

...ความมีระเบียบ น่าจะเป็นคุณสมบัติสำหรับไขไปสู่ประตูของความงาม และสิ่งที่จะทำให้ผลงานศิลปะมีระเบียบอันเป็นสัญลักษณ์ของความงาม คือ ทฤษฎีการออกแบบ ผู้ออกแบบที่คำนึงถึงทฤษฎีและได้นำมาประยุกต์กับการแสดงออกตามประสบการณ์ของตนเองนั้น จะเป็นนักออกแบบที่มีคุณภาพ...

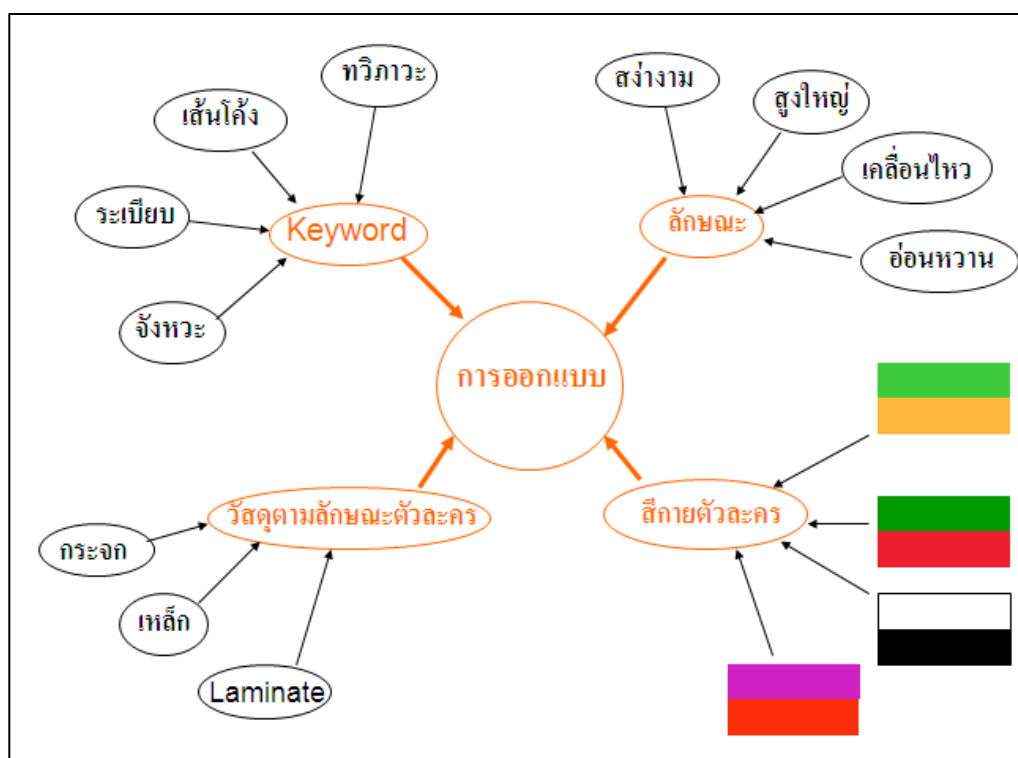
ซึ่งความมีระเบียบนี้ก็มิอยู่ในการแสดงโขนและได้สร้างความประทับใจแก่ผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ข้อมูลในบทที่ 2 ที่ได้กล่าวถึงการฝึกโขนที่สำคัญที่สุดคือ การฝึกเพื่อให้เกิด “จังหวะ” ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักของความงามในศิลปะซึ่งท่าน ศ. ศิลป์ พีระศรี ได้เขียนไว้ในหนังสือศิลปะวิชาการ 2 (วิบูลย์ ลีสุวรรณ 2549) ว่า “จังหวะ คือ ปฐมบทของความบันเทิงใจในศิลปะ”

และสิ่งสุดท้ายในการที่จะทำให้งานศิลปะมีความงามอย่างสมบูรณ์และมีคุณค่าเป็นงานศิลปะชั้นสูงก็คือ “น้ำหนัก (Value)” จึงพอสรุปออกมาเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 47 การเปรียบเทียบการแสดงโหนดกับงานศิลปะและการออกแบบ

การสรุปข้อมูลทั้งหมดแล้วนำมารวบรวมเพื่อทำการออกแบบ โดยได้จัดทำเป็นแผนผังเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมด

ภาพที่ 48 ข้อมูลที่จะนำไปสู่การออกแบบ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลและผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

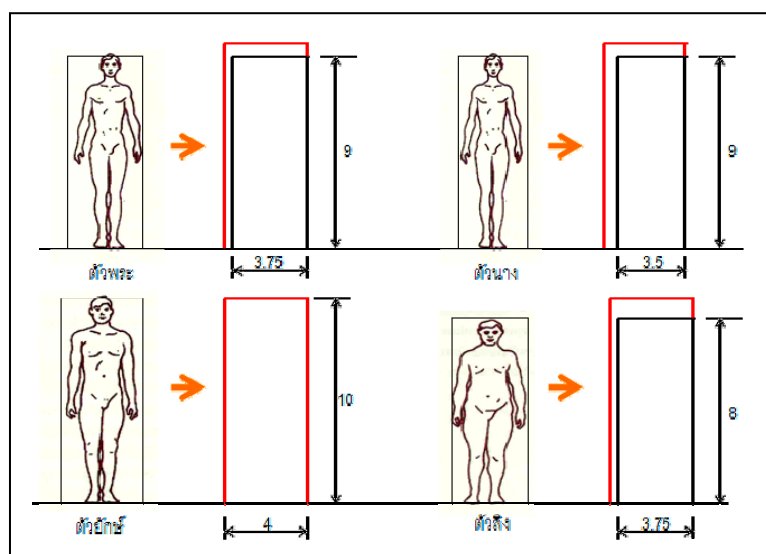
หลังจากที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ ตามขั้นตอนของการศึกษาก็สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลแล้วนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในกระบวนการออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบและแนวความคิดดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะกายวิภาคศาสตร์ (Dance Kinesiology) เมื่อได้มีการแบ่งตามรูปร่างของร่างกายของผู้เข้าเรียน โขน ให้เหมาะสมกับตัวละครทั้ง 3 ลักษณะ คือ

1. รูปร่างสูงใหญ่ (เมโสเมอร์ฟิก) ก็ให้ฝึกฝนเป็นตัวยักษ์
2. รูปร่างผอมบาง (เอกโตเมอร์ฟิก) ก็ให้ฝึกฝนเป็นตัวละครและนาง
3. รูปร่างเตี้ย สั้นท้วม (เอนโดเมอร์ฟิก) ก็ให้ฝึกฝนเป็นตัวลิง

ผู้ทำการวิจัยจึงได้เปรียบเทียบลักษณะทางกายวิภาคของทั้ง 3 ตัวละคร เพื่อกำหนดให้เกิด Space ของแต่ละตัวละคร ซึ่งจะนำไปใช้ในการออกแบบ Built- In Furniture โดยดูได้จากรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 50 การเปรียบเทียบขนาดทางกายวิภาคของตัวละคร

2. การวิเคราะห์ท่ารำ

แบ่งการวิเคราะห์ออกตามลักษณะของตัวละคร คือ

2.1 พระราม, พระลักษมณ์ มีท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ แตกต่างจากท่ารำของละครอื่นๆ ซึ่งทั้งหมดนั้น เน้นให้ตัวพระมีความสุข ความสง่า มีเมตตาธรรม แต่ก็ดูแล้วมีพลังของการเป็นสมมุติเทพ

ในขณะเดียวกันการออกแบบท่ารำของพระลักษมณ์ก็แทรกท่ารำที่แสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน ดังรูป

ภาพที่ 51 ตัวอย่างท่ารำ

2.2 ทศกัณฐ์ ในตอนจองถนนนี้ มีฉากที่ทศกัณฐ์ออกมาแสดงเพียงฉากเดียว โดยยืนมาบนราชรถ เป็นการรำที่เน้นความยิ่งใหญ่ของพญายักษ์ที่คู่สง่างาม สวยงาม ไม่ได้มีฉากต่อสู้หรือการรำอย่างอื่นๆ

2.3 หนุมานและนิลพัท ในตอนจองถนนตัวละครสองตัวนี้มีบทบาทมากออกมาแสดงหลายฉาก จุดเด่นของการแสดง คือ ลักษณะการรำท่าลิงที่สนุกสนาน หันซ้าย หันขวา ไม่อยู่นิ่งและที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตัวลิง ที่มีอยู่ในการแสดงเพียงชนิดเดียวของไทย คือ “การดีลังกา”

2.4 สุครีพและขามพุทราข ถือเป็นตัวลิงที่มีความเป็นอาวุโสมีความสุขมากกว่าหนุมานและนิลพัท ใช้หัวโขนแบบลิงขอดซึ่งต่างจากลิงที่อาวุโสน้อยกว่า คือ จะใช้หัวโขนประเภทหัวโล้น และในตอนจองถนนไม่มีการดีลังกาของตัวลิงทั้งสองตัวนี้

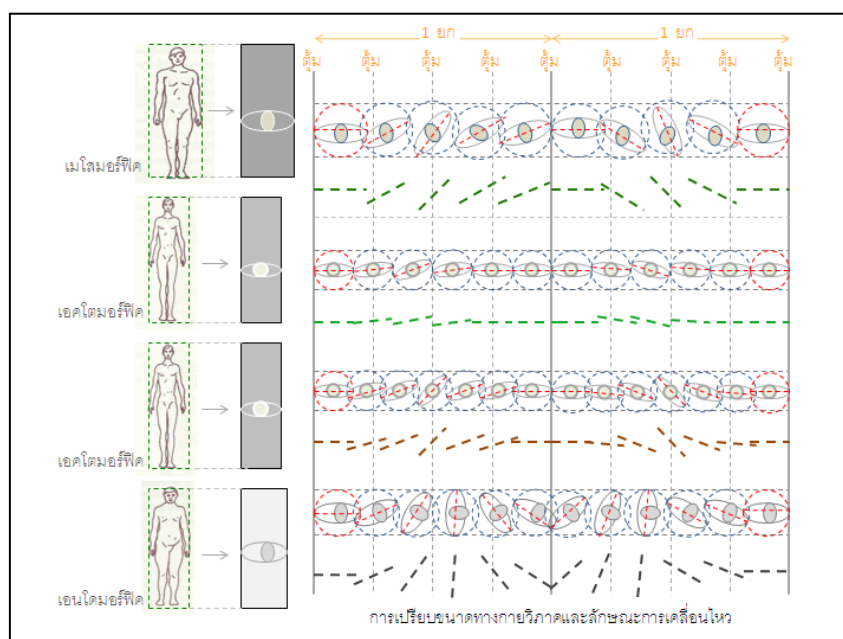
2.5 สุพรรณมัจฉา เป็นตัวละครที่เป็นตัวนางเพียงตัวเดียวในตอนจองถนน แต่ก็เป็นตัวละครที่มีบทบาทมาก เพราะเป็นตัวละครที่สามารถทำให้การจองถนนของฝ่ายพลับพลาจะสำเร็จหรือล้มเหลวได้

นอกจากนี้ ยังมีบทเกี่ยวพาราสีกับหนุมานที่แสดงได้สอดคล้องลงตัวกันทั้งสองฝ่าย สร้างความประทับใจให้กับผู้ชมเป็นอย่างมาก ด้วยท่ารำที่อ่อนช้อย เที่ยงอายุ แบบกุลสตรีไทย ซึ่งตัดกันมากกับลักษณะของลิงอย่างหนุมาน

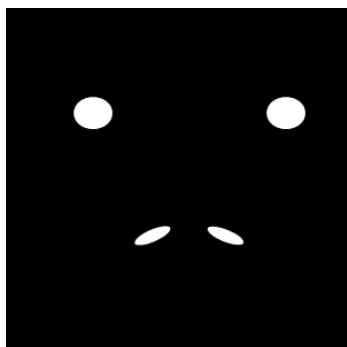
ภาพที่ 52 การรำเกี่ยวพาราสี

เมื่อได้ลักษณะทางกายวิภาคแล้วก็นำไปรวมท่ารำ จะเกิดเป็นรูปแบบของการเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งในแต่ละตัวละครจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยดูได้จากรูปข้างล่างนี้

ภาพที่ 53 การกำหนดรูปแบบของการเคลื่อนไหว

ตามที่ได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 3 ว่าความพร้อมเพรียงมีระเบียบ คือ ความงาม ในการแสดงโขนก็เช่นกัน ในฉากใหญ่ๆ ที่มีผู้แสดง 40-50 คน สิ่งที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมก็คือ การร่ายรำของตัวละครแต่ละตัวที่มีท่าร่าที่แตกต่างกันแต่กลับเริ่มต้นสอรับและจบลงได้อย่างพร้อมเพรียง ซึ่งสำหรับตัวละครอย่างตัวพระและตัวนางที่ไม่ต้องสวมหัวโขนนั้นสามารถมองเห็นได้อย่างปกติไม่ว่าการจะหมุนตัวหรือย่อตัวให้พร้อมเพรียงกันนั้นก็คงไม่ยาก แต่สำหรับตัวละครที่ต้องสวมหัวโขนอย่างตัวยักษ์และตัวลิงซึ่งในบางฉากนั้นมีจำนวนตัวละครทั้งสองฝ่ายมากกว่า 50 ตัว การมองผ่านช่องคานเล็กๆ นั้นทำให้มุมมองนั้นแคบมากซึ่งจะเป็นการยากมากในการจัดระยะการร่าที่ต้องสอรับกับตัวละครอื่นๆ ก็สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์เป็นระเบียบเคล็ดลับก็อยู่ที่การฝึกฝนตั้งแต่เด็กเป็นเวลานานหลาย ๆ ปีและจังหวะของกลองที่จะดีให้สัญญาณเพื่อช่วยทดแทนการมองเห็นที่แคบมาก

ภาพที่ 54 การมองเห็นภายนอกเมื่อสวมหัวโขน

สัญญาณหรือจังหวะของกลองนั้น นับเป็นยก โดยยกหนึ่งจะมีเสียงกลองตี 4 ต้ม คือ “ตัม...ตัม...ตัม...ตัม เท่ากับ หนึ่งยก” ส่วนที่ว่าจะเต้นกันก็ยกแล้วจะหมุนตัว เปลี่ยนท่า ก็อยู่ที่การฝึกฝนเป็นเวลานานจนเกิดความชำนาญ จึงทำให้เกิดความพร้อมเพรียงเป็นระเบียบนั่นเอง

ภาพที่ 55 ฉากใหญ่ที่ต้องอาศัยความพร้อมเพรียง

3. การแปรรูปลักษณะของตัวละคร

จากการที่ได้สังเกตลักษณะท่าทางของตัวละครแต่ละประเภทแล้ว ผู้ทำการวิจัย จึงได้สรุปลักษณะท่าทาง ของแต่ละตัวละครออกมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบต่อไป โดยการร่างเส้น ที่ได้จากภาพรวมของตัวละคร คือ

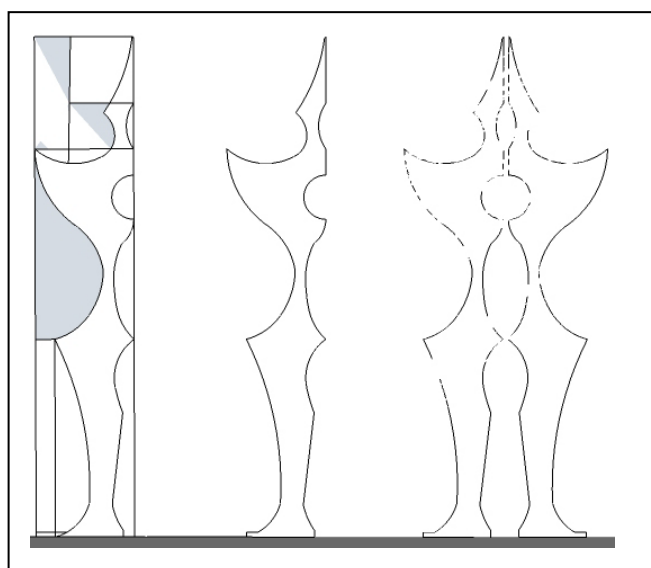
ภาพที่ 56 ลายเส้นลักษณะของแต่ละตัวละคร

ต่อจากนั้นจึงนำลายเส้นนี้มาแปรรูปเป็นการออกแบบภายในต่อไป คือ

3.1 พระราม, พระลักษมณ์

ลักษณะท่าทางเฉพาะ สง่างาม สงบนิ่ง พอมบาง

ทวิภาวะ คือ นารายณ์อวตาร

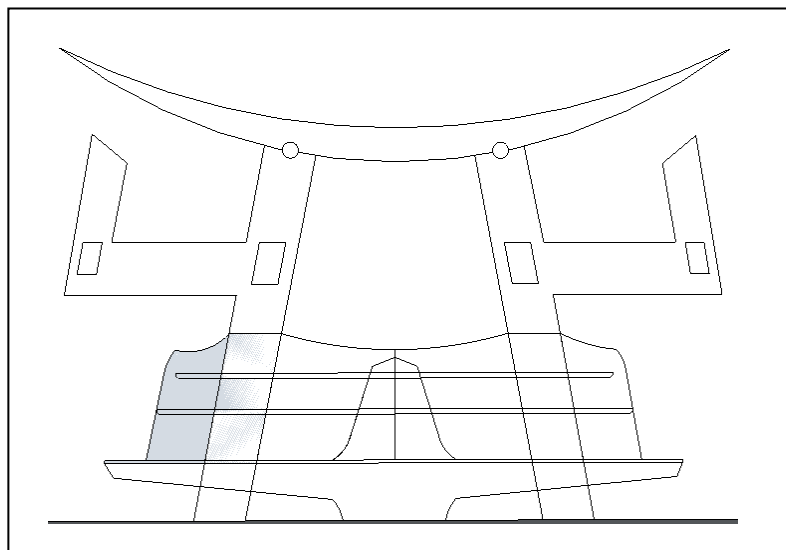
ภาพที่ 57 การแปรรูปพระราม

3.2 ทศกัณฐ์

ร่างกายใหญ่โต สง่างาม

มีฤทธิ์เดช

ทวิภาวะ คือกายสีเขียว – สีแดง

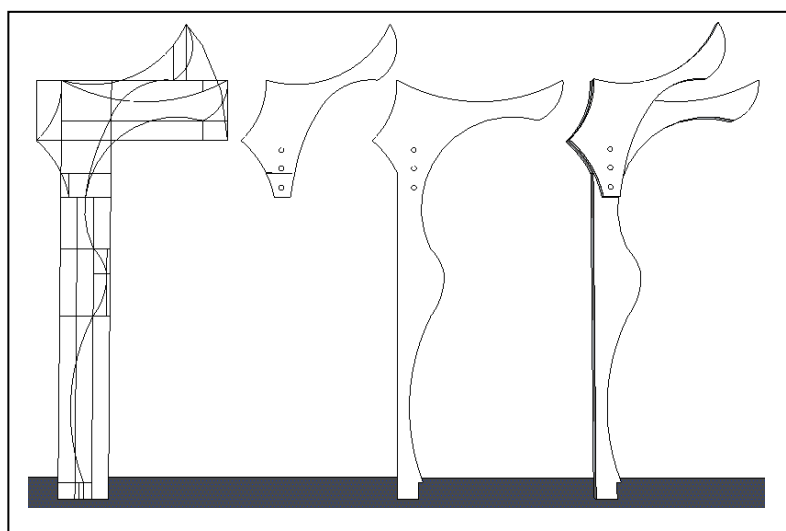
ภาพที่ 58 การแปรรูปทศกัณฐ์

3.3 สุพรรณมัจฉา

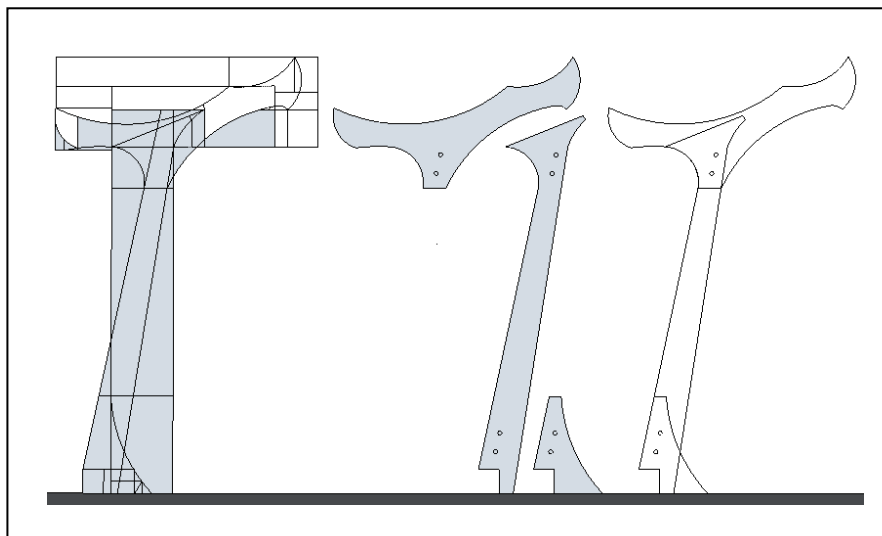
รูปร่างงามอย่างกุลสตรี

ทวิภาวะ คือ อยู่ฝ่ายลงกาแต่มาช่วยฝ่ายพลับพลา

เป็นนางปลา อ่อนช้อย

ภาพที่ 59 ทำรำของสุพรรณมัจฉา

ภาพที่ 60 การแปรรูปของสุพรรณมัจฉา

3.4 หนุมาน, นิลพัท

รูปร่างสันทัด

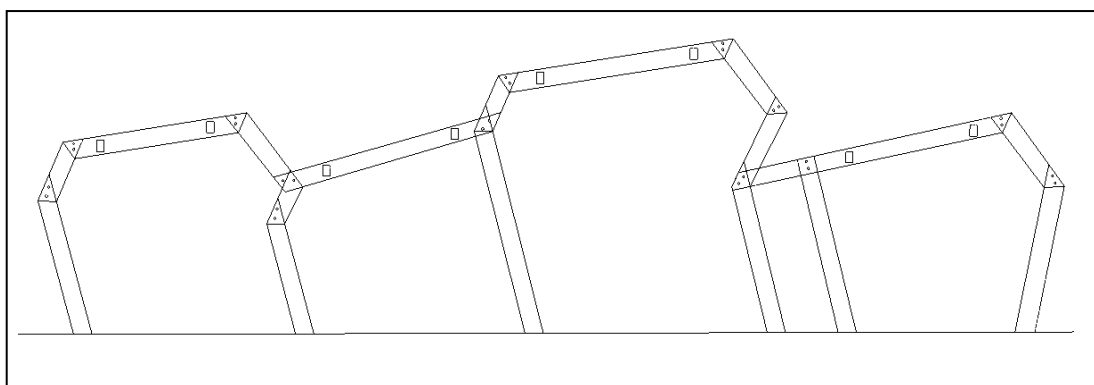
โลดโผน โจนทะยาน

ดีลังกา

กายสีขาว, แดง

ลิงโล่

ทวิภาวะ คือ Split Personality

ภาพที่ 61 การแปรรูปของ หนุมาน, นิลพัท

3.5 สุครีพ, ขามพูนราช

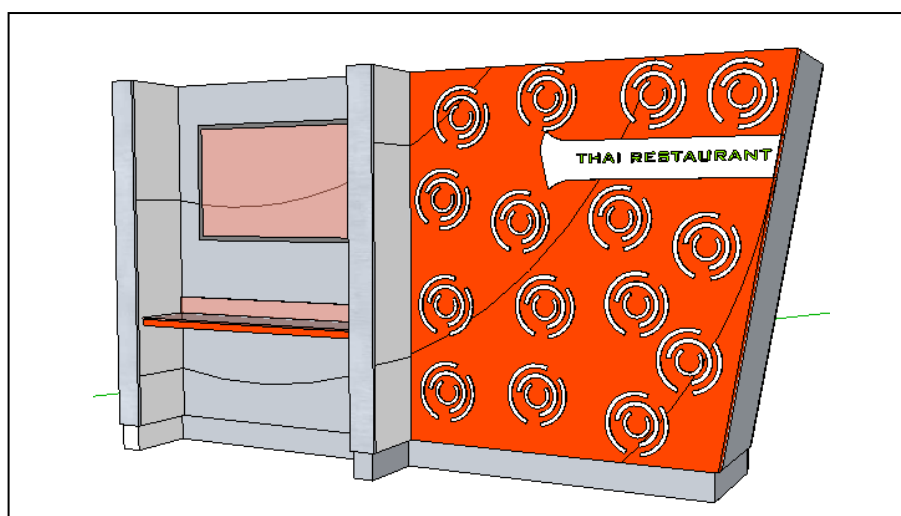
รูปร่างสันทัด

อาวูโส

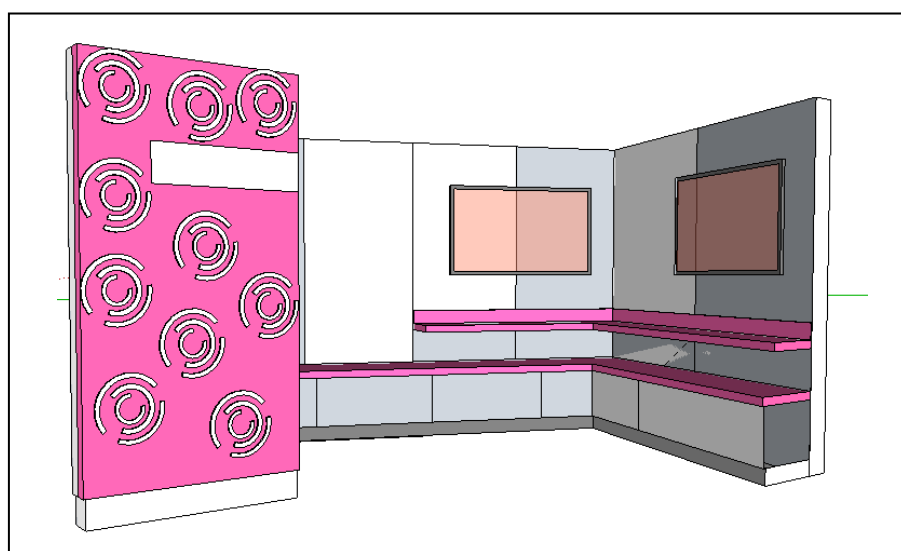
สุขุมรอบคอบ นักคิด

กายสีเขียว, ชมพู

ถึงยอด

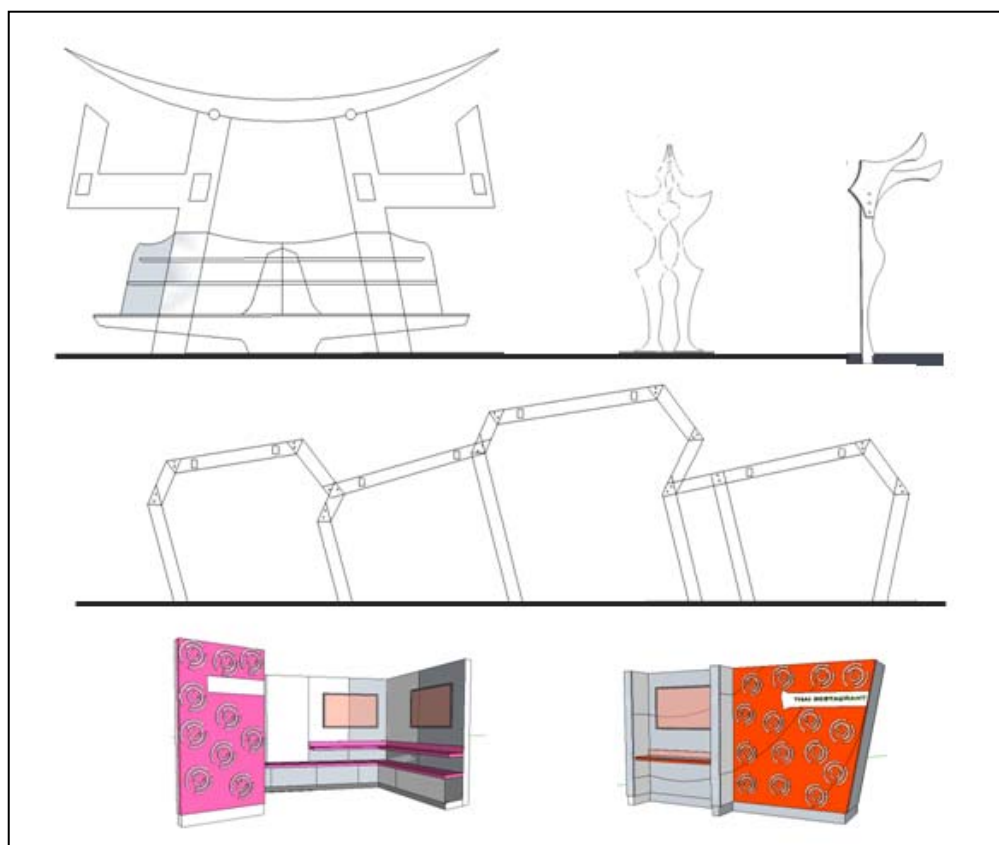

ภาพที่ 62 การแปรรูปของสุครีพ

ภาพที่ 63 การแปรรูปของขามพูนราช

สรุป เมื่อนำเอาการแปรรูปตัวละครทั้งหมดมาจัดวางรวมกันก็จะได้ขนาดและสัดส่วนตามภาพ

ภาพที่ 64 การเปรียบเทียบขนาดของตัวละครเมื่อแปรรูปแล้ว

4. ผลิตภัณฑ์คัดสรร (Product Classification)

สินค้าที่จะนำมาจัดแสดงได้นั้นจะต้องเป็นสินค้าที่ขึ้นทะเบียนเป็น Thailand Band กระทรวงพาณิชย์ได้แบ่งสินค้าส่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 4.1 สินค้าในกลุ่ม Life Style.
- 4.2 สินค้าในกลุ่ม Industrial Product.
- 4.3 สินค้าในกลุ่ม Fashion & Jewelry.
- 4.4 สินค้าในกลุ่ม Service Group.
- 4.5 สินค้าในกลุ่ม Food & Food Health Product.

ก่อนที่จะจัดวางหมวดหมู่ของสินค้าลงในพื้นที่ก็ต้องจับคู่สินค้าแต่ละประเภทให้เข้ากับลักษณะของตัวละครก่อน คือ

สินค้าในกลุ่ม (Life Style.) จับคู่กับตัวละคร พระราม, พระลักษมณ์

สินค้าในกลุ่ม (Industrial Product) จับคู่กับตัวละคร ทศกัณฐ์

สินค้าในกลุ่ม (Fashion & Jewelry.) จับคู่กับตัวละคร นางสุพรรณมัจฉา

สินค้าในกลุ่ม (Service Group.) จับคู่กับตัวละคร สุกรีพ, ขามพูนวราช

สินค้าในกลุ่ม (Food & Food Health Product.) จับคู่กับตัวละคร หนุมาน, นิลพัท

MATERIAL ANALYSIS .THAI EXPORT MART.	 สะท้อนแสง, เป่าลม, ม้วนวาว Live Style Products.
	 แข็งแรง, ต่อขยายทุกทิศทาง Industrial Products.
	 นุ่มนวล, พริ้วไหว, บางเบา Fashion Products.
	 เรียบเนียน, หลากหลาย Services Group.
	 เบา, ธรรมดา Food and Healthy Products.

ภาพที่ 65 ความสัมพันธ์กันของสินค้าส่งออกกับตัวละคร

หลักการจับคู่สินค้ากับตัวละคร จะเห็นได้ว่าการที่กระทรวงพาณิชย์ แบ่งการส่งออกสินค้าเป็น 5 ประเภทนั้น ก็มีความสอดคล้องกับลักษณะตัวละครจึงทำให้เกิดการจับคู่ดังนี้

1. สินค้าประเภท LIFESTYLE นั้น ตัวผลิตภัณฑ์เป็นประเภทที่ส่งเสริมคุณภาพความเป็นอยู่ เช่น FURNITURE, ชุดTABLE WARE, สินค้าตกแต่งบ้าน ฯลฯ ซึ่งก็สอดคล้องกับลักษณะของพระราม, พระลักษมณ์ ที่ลักษณะของคนสุภาพ เรียบร้อย มีลักษณะของผู้นำ และเป็นสมมุติเทพ
2. สินค้าประเภทอุตสาหกรรม อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องจักร, อุปกรณ์ก่อสร้าง, เครื่องยนต์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์พื้นฐานในการนำไปก่อสร้างที่ใหญ่โตเช่น ตึกขนาดใหญ่

สะพาน สนามกีฬา เสาไฟแรงสูง โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งก็สอดคล้องกับลักษณะของยักษ์หรือทศกัณฐ์

3. สินค้าประเภทแฟชั่น สินค้าในกลุ่มนี้ ตัวที่โดดเด่นที่สุดคือ อัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งก็มักจะเป็นสินค้าสุภาพสตรีอยู่แล้ว และผลิตภัณฑ์รองลงมาคือ สินค้าประเภท เครื่องหนัง กระเป๋า รองเท้า ซึ่งก็สอดคล้องกับตัวละครสุพรรณมัจฉา ถึงแม้ว่าอาจจะไม่มีสินค้าของสุภาพบุรุษแทรกอยู่บ้าง แต่ปริมาณส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นสินค้าเพื่อสุภาพสตรีเสียมากกว่า

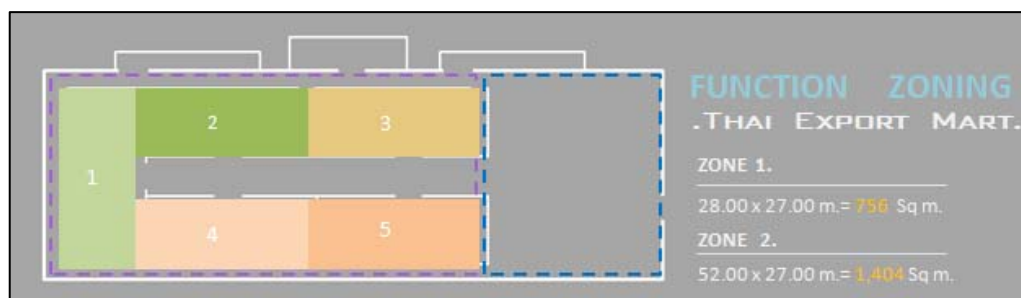
4. สินค้าในกลุ่ม SERVICE GROUP นั้น ในส่วนนี้ไม่มีตัวสินค้าที่เป็นชิ้นๆในการจัดแสดง เพราะเป็นสินค้าในลักษณะของการขายเฟรนไชน์ การศึกษานานาชาติ การออกแบบและการจัดงานแสดงสินค้าในระดับชาติ ซึ่งก็สอดคล้องกับลักษณะของสุกริพและชามพูราช ที่มีตำแหน่งในกองทัพของพระราม เป็นเสนาอำมาตย์ชั้นผู้ใหญ่ (ลิงยอด) ที่คอยให้คำปรึกษาวางแผนและเสนอแนวทางการรบต่างๆ แก่พระราม

5. กลุ่มสินค้าอาหารและอาหารเพื่อสุขภาพ ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มประกอบด้วย สินค้า 2 ส่วนหลักคือ 1. สินค้าประเภทอาหารสด, อาหารแช่แข็งซึ่งใช้ในการประกอบอาหาร 2. สินค้าที่มีการแปรรูปแล้ว อันได้แก่ อาหารสำเร็จรูปพร้อมรับประทาน, เครื่องดื่มบรรจุขวดและกระป๋อง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างๆ ซึ่งในกลุ่มของอาหารนั้นก็ก็เป็นลักษณะของการให้สุขภาพดีมีร่างกายที่แข็งแรง พร้อมทั้งจะประกอบ หน้าที่การงานต่างๆ ได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับลักษณะของหนุมาน ที่มีร่างกายแข็งแรง เป็นลิงวัยรุ่น (ลิงโล่น) ที่คอยอาสาออกทำศึกกับยักษ์ และได้รับชัยชนะเสมอ ส่วนเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ก็สอดคล้องกับ นิลพัท ที่ถือเป็น SPILT PERSONSLITY กับหนุมาน

การจัดวางหมวดหมู่ของสินค้ายังในพื้นที่ที่ใช้หลักการในการเก็บลักษณะหัวโขนนั่นเอง คือ ต้องแยกให้ฝ่ายลิงและยักษ์อยู่คนละฟากจะปะปนกันไม่ได้และจะต้องมีหัวฤาษี หรือ ชฎาของตัวพระ ขึ้นอยู่ระหว่างกลาง โดยดูได้จากภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 66 การจัดวางหัวโขนที่ถูกต้อง

ภาพที่ 67 จัดวางตามการตั้งหัวโชน

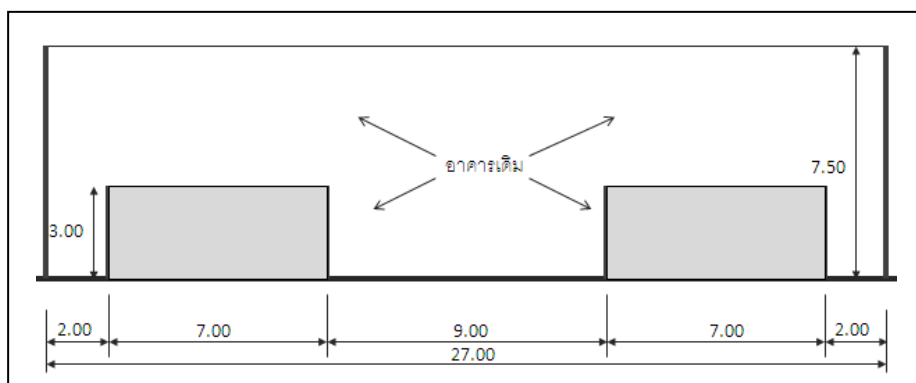
5. การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

การพิจารณาสถานที่ตั้งของโครงการให้เหมาะสมกับแนวดำเนินการของศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยเลือกที่อาคารแสดงสินค้า ที่อยู่ภายในบริเวณเดียวกับกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ถนนรัชดาภิเษก ซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียวเปิดโล่งโดยตลอด มีพื้นที่ประมาณ 2,160 ตารางเมตร โดยใช้เกณฑ์การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการต่อไปนี้

5.1 การศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์ โครงการนี้มีความเป็นไปได้สูงมาก เนื่องจากอยู่ในแผน 9 ข้อ ของกระทรวงพาณิชย์ในการเพิ่มมูลค่าการส่งออก โดยเน้นที่การรักษา กลุ่มลูกค้าหลัก (51%) และเพิ่มตลาดการค้าในกลุ่มตลาดรองซึ่งมีปริมาณถึง 49% ของการส่งออก หรือคิดเป็นมูลค่าเงินก็หลายล้านบาทต่อปี โดยศูนย์นี้จะอำนวยความสะดวกทั้งแก่ผู้ผลิตสินค้า ส่งออกผู้แทนการค้าจากต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ที่จะช่วยให้ข้อมูลขั้นตอนการส่งออกต่างๆ เพื่อให้การเจรจาการค้าสะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเปิดให้ผู้สนใจเข้าชมเพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนาสินค้า และพัฒนาการส่งออกได้อีกด้วย

5.2 การศึกษาความเป็นไปได้ทางด้านเทคนิค ซึ่งมีความหมายกว้างมาก เพราะจะเกี่ยวข้องกับทำเล ที่ตั้ง วิธีการและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและเนื่องจากโครงการนี้เป็นการปรับปรุงอาคารเดิม ในที่นี้จึงขอพิจารณาความเป็นไปได้ในเรื่องของการปรับปรุงอาคารและบริการ ดังนี้

5.2.1 ข้อจำกัดทางกฎหมาย เนื่องจากการปรับปรุงอาคารเดิมนั้นเป็นการปรับปรุงภายในอาคารเป็นส่วนใหญ่โดยเป็นการต่อเติมชั้นลอยให้ตั้งอยู่ได้โดยโครงสร้างใหม่ ไม่ต้องยึดติดกับโครงสร้างเดิม ส่วนภายนอกอาคารนั้น มีเพียงการทำแผงป้ายด้านหน้า ซึ่งจะใช้วัสดุที่มีความเบา มาติดตั้ง

ภาพที่ 68 การสร้างพื้นที่โครงการภายในอาคารเดิม

5.2.2 ความพร้อมของสาธารณูปโภคเนื่องจากอาคารเดิมก็ใช้เป็นที่พักแสดงสินค้าอยู่ก่อนแล้วจึงมีระบบสาธารณูปโภคครบครันอยู่ครบและเพียงพอ

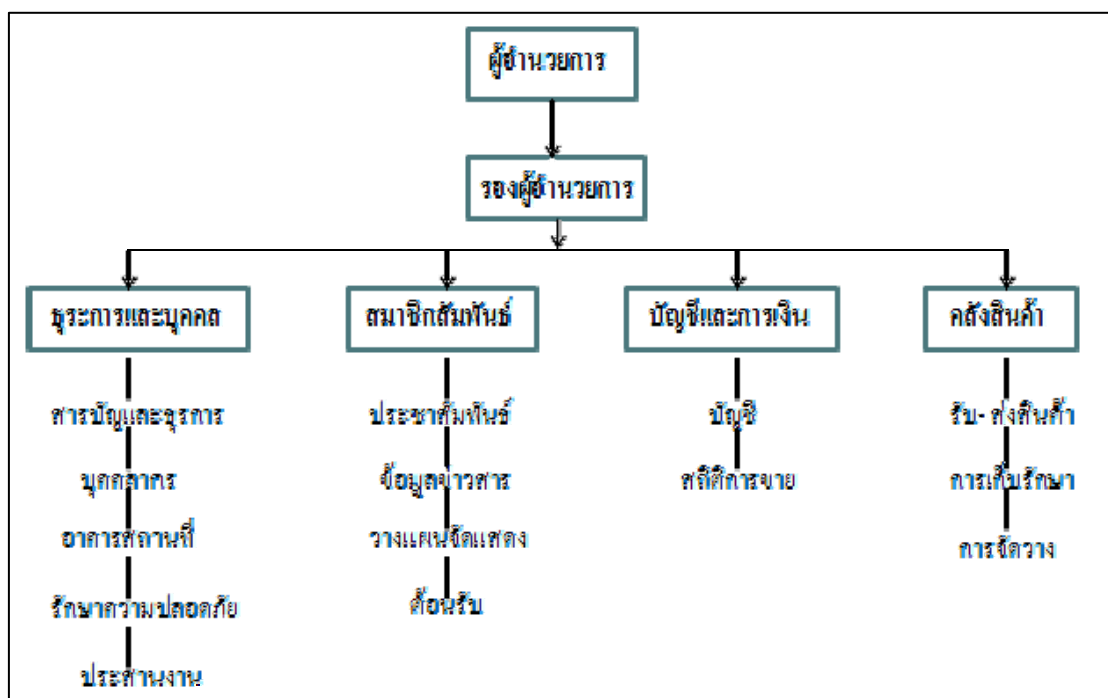
5.2.3 ความสะดวกของการเข้าถึงสถานที่ตั้งโครงการตั้งอยู่ริมถนนรัชดาภิเษก จึงมีซอยเข้าถึงด้านหลังที่เป็นจุด LOADING AREA ได้ถึง 2 จุดและมีบริเวณลานจอดรถอยู่ด้านข้าง ซึ่งถนนรัชดาภิเษกเองก็เป็นถนนสายหลักที่มีรถประจำทางและรถรับจ้างต่างๆ ผ่านอยู่ตลอดเวลา สะดวกแก่ผู้แทนการค้าจากต่างประเทศที่จะเดินทางมาเข้าชมการจัดแสดงสินค้าโดยรถแท็กซี่ รถตู้ หรือรถบัสขนาดใหญ่จะเข้าชมเป็นหมู่คณะขนาดใหญ่หรือเป็นส่วนบุคคลก็ได้ อีกทั้งคนไทยก็สามารถเข้าชมได้

5.2.4 ความพร้อมในการบริการ เนื่องจากที่ตั้งของโครงการอยู่ในบริเวณเดียวกันกับ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์ จึงมีความพร้อมในการบริการเป็นอย่างยิ่ง เพราะในบริเวณนี้ประกอบด้วยศูนย์ฝึกอบรมผู้ส่งออก ศูนย์ One Stop Service สำหรับผู้ส่งออก ศูนย์ข้อมูลข่าวสารการค้าส่งออกและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก ได้อยู่รวมกันในบริเวณนี้ จึงเป็นประโยชน์ทั้งแก่ผู้ที่ส่งออกและผู้แทนการค้าจากต่างประเทศที่จะสามารถเข้าชมสินค้า เลือกส่งสินค้าและเจรจาการค้าได้ในที่เดียวกัน อีกทั้งผู้แทนการค้าจากต่างประเทศ สามารถเข้าดูสินค้าได้ตลอดทั้งปีและมีสินค้าส่งออกครบทุกประเภท ซึ่งแตกต่างจากการจัดงานที่ศูนย์ไบเทคบางนาและศูนย์เมืองทองธานี ที่จัดงานแสดงสินค้าเป็นเฉพาะหมวดหมู่และจัดในระยะเวลาสั้นๆ ในขณะเดียวกัน โครงการนี้ก็ยังสามารถต่อ ยอดจากการเข้าชมงานแสดงสินค้าจากศูนย์ไบเทคและศูนย์เมืองทองธานีได้ ทำให้การเดินทางมาของผู้แทนการค้าคุ้มค่าได้ประโยชน์มากขึ้น

สรุป การที่เลือกเอาอาคารสินค้าเดิมมาปรับปรุงใหม่นั้นก็สามารถทำได้สะดวก ใช้งบประมาณน้อยและใช้เวลาไม่มากในการปรับปรุงอาคาร อีกทั้งการให้บริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีความสะดวกรวดเร็ว เพราะอยู่ในบริเวณเดียวกัน

5.3 การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน เนื่องจากโครงการนี้อยู่ในแผนเพิ่มมูลค่าการส่งออก ในการปรับปรุงและตกแต่งโครงการนั้นก็ต้องใช้งบประมาณของกระทรวงพาณิชย์ในการดำเนินการ แต่เมื่อโครงการเปิดดำเนินการแล้วผลตอบแทนที่จะได้รับจากการที่มียอดสั่งซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น ผลตอบแทนจากภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ ย่อมคุ้มกับการลงทุน

5.4 การศึกษาความเป็นไปได้ของการบริหารจัดการ ก็มีความพร้อมในการที่จะบริหารงานศูนย์แสดงสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความพร้อมของบุคลากรของกรมส่งเสริมการส่งออกทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งผู้ส่งออก การเข้าชมและเลือกสั่งซื้อสินค้าของผู้แทนการค้าจากต่างประเทศโดยจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาบริหารจัดการศูนย์แสดงสินค้าตามตารางต่อไปนี้

ภาพที่ 69 ผังการบริหารงาน

สรุป

จากผลของการศึกษาลักษณะต่างๆ ของการแสดงโขน รวมทั้งการวิเคราะห์แนวดำเนินการของศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก พบว่าสามารถนำทั้งสองมาเป็นแนวคิดในการออกแบบภายในเพื่อสนับสนุนแนวดำเนินการ ทางด้านการตลาดและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าส่งออกของไทย ทั้งยังมีสถานที่ให้ผู้แทนการค้าจากต่างประเทศที่สนใจจะสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทยได้มีโอกาสเข้าถึงสินค้ามากขึ้น และยังเป็นการเผยแพร่ศิลปะไทยให้เป็นที่รู้จักในต่างประเทศด้วย

บทที่ 5

แนวความคิดในการออกแบบศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก

1. การวิเคราะห์สถานที่ตั้งโครงการ

ที่ตั้งของโครงการ คือ อาคารแสดงสินค้าของกรมส่งเสริมการส่งออก ตั้งอยู่เลขที่ 22/77 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10900 ลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวภายในเปิดโล่งตลอดโดยมีขนาดความยาว 80.00 เมตร ความกว้าง 27.00 เมตร ความสูงจากพื้นถึงเพดาน 7.50 เมตร จัดเป็นพื้นที่โดยรวม 2,160 ตารางเมตร โดยมีอาณาเขตคือ

ทิศเหนือ ติดกับ ซ. ปรีดีพนมยงค์ 2

ทิศใต้ ติดกับ กรมส่งเสริมการส่งออก

ทิศตะวันออก ติดกับ ซ.ปรีดีพนมยงค์ 58

ทิศตะวันตก ติดกับ ถ.รัชดาภิเษก

ข้อดี คือ อาคารนี้โดยปกติก็ใช้เป็นสถานที่จัดงานแสดงสินค้าทั่วไปอยู่แล้ว แต่ลักษณะเป็นการกันบูชขนาดประมาณ 2.50 x 4.00 เมตรความสูง 2.40 เมตร โดยใช้แผ่น PARTITION แบบถอดประกอบได้ ทำเลที่ตั้งก็อยู่ภายในบริเวณเดียวกับกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ซึ่งมีหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกอยู่หลายหน่วยงาน อีกทั้งถนนรัชดาภิเษก ก็ถือเป็นถนนสายหลักสายหนึ่งของกรุงเทพฯที่มีความสะดวกในการเดินทางโดยรถยนต์ สามารถเดินทางมาได้จากหลายทิศทางและอยู่ไม่ไกลจากย่านท่องเที่ยวที่ชาวต่างชาติรู้จักดีคือ ย่านถนนรัชดาภิเษกที่มีทั้งศูนย์การค้าและโรงแรมชั้นนำหลายแห่งตัวอาคาร ในปัจจุบันถึงแม้จะเป็นอาคารเก่าเปิดใช้งานมานานแต่ก็เพิ่งจะได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมภายในใหม่เมื่อปลายปี 2552

ข้อเสีย คือ เป็นอาคารที่ปิดทึบทุกด้าน ไม่มีช่องหน้าต่างเลย มีเพียงช่องประตูของทางเข้า-ออก ช่องทางขนส่งสินค้าและช่องทางเดินไปยังหน่วยงานอื่นๆ

2. แนวดำเนินการของศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก

โครงการศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก เป็นการจัดแสดงสินค้าเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้แทนการค้าจากต่างประเทศอีกทั้งยังสามารถเจรจาการค้ากันได้ โดยกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ลงทุน

ภายใต้การบริหารของกรมส่งเสริมการส่งออก โดยแบ่งกลุ่มการจัดแสดงออกเป็น 5 กลุ่มตามการแบ่งหมวดหมู่สินค้าส่งออก ของกรมส่งเสริมการส่งออก คือ

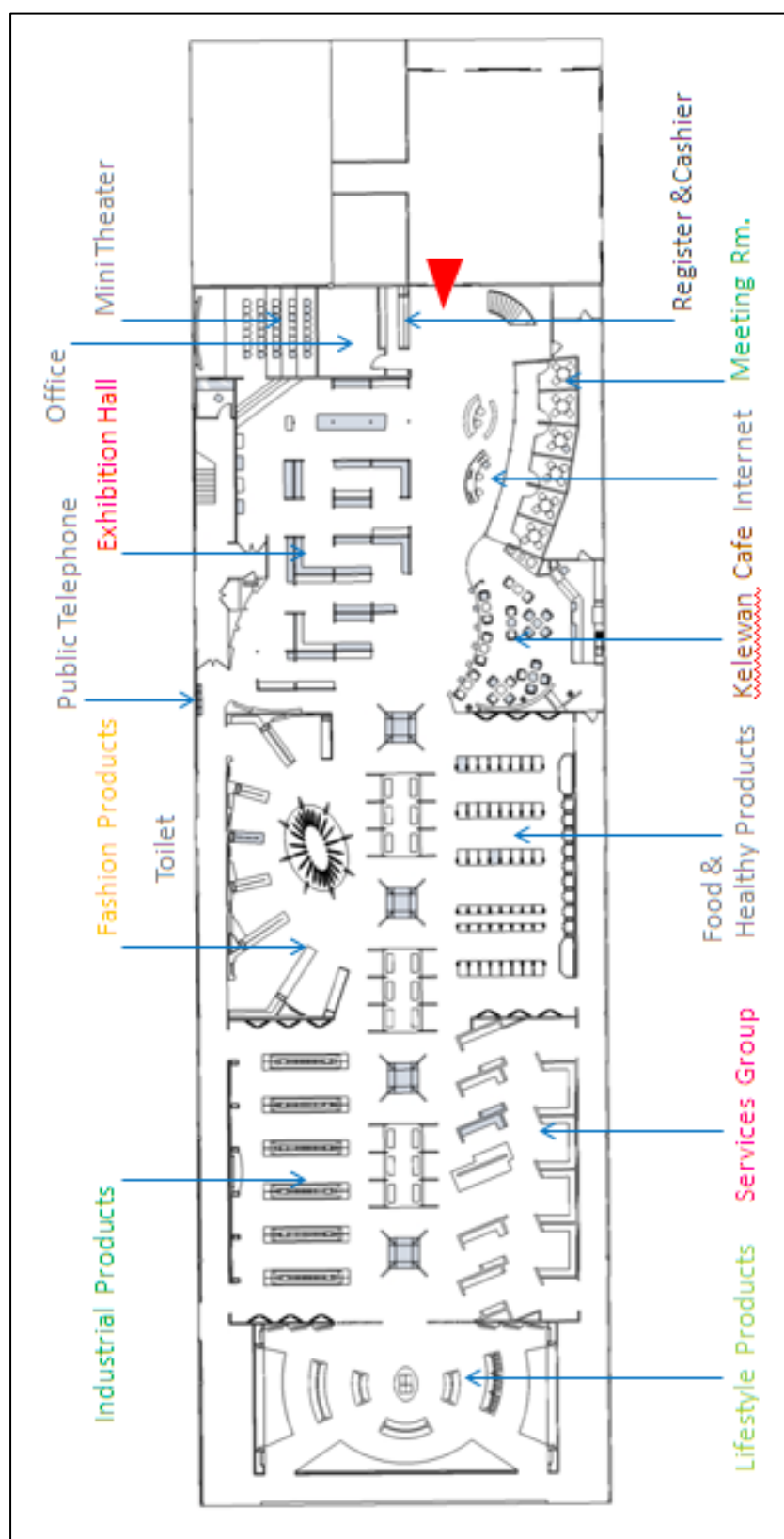
1. สินค้าในกลุ่ม Life Style.
2. สินค้าในกลุ่ม Industrial Product.
3. สินค้าในกลุ่ม Fashion & Jewelry.
4. สินค้าในกลุ่ม Service Group.
5. สินค้าในกลุ่ม Food & Food Health Product

ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดที่จัดแสดง จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมคุณภาพของตราสัญลักษณ์ Thailand Brand โดยศูนย์แห่งนี้จะเป็นที่รวบรวมการจัดแสดงสินค้าส่งออกของไทยให้ได้มากที่สุด และมีการหมุนเวียนการจัดแสดงสินค้าตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา ด้วยการบริหารของกรมส่งเสริมการส่งออกทั้งยังมีพื้นที่ให้ข้อมูลข่าวสารของผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมวดหมู่ ข้อมูลจากผู้ผลิตและสามารถติดต่อผู้ผลิตได้โดยตรง รวมทั้งสามารถที่จะเจรจาการค้าได้ด้วย

3. การกำหนดพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ

การกำหนดพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการนั้นใช้วิธีการจัดเก็บรักษาหัวโขนเป็นประเด็นในการออกแบบ ดังนี้

- 3.1 พื้นที่ตรงกลางด้านในสุดจัดแสดงสินค้าในกลุ่ม Life Style
- 3.2 พื้นที่ด้านขวามือในสุด จัดการแสดงสินค้าประเภทอุตสาหกรรม
- 3.3 พื้นที่ด้านขวามือถัดออกมา จัดแสดงสินค้าในกลุ่มสินค้าแฟชั่น
- 3.4 พื้นที่ด้านซ้ายในสุด จัดแสดงสินค้าประเภทกลุ่มธุรกิจบริการ
- 3.5 พื้นที่ด้านซ้ายถัดออกมา จัดแสดงสินค้าในกลุ่มอาหาร และสินค้าเพื่อสุขภาพ
- 3.6 โถงกลางด้านหน้า จัดให้เป็นพื้นที่บริการแก่ผู้เข้าชมโดยประกอบด้วยส่วนต่างๆ คือ
 - 3.6.1 ห้องเจรจาการค้าขนาดเล็ก 6 ห้อง (2-4 คน)
 - 3.6.2 ห้องเจรจาการค้าขนาดใหญ่ 3 ห้อง (5-8 คน)
 - 3.6.3 Coffee Shop ให้บริการของว่างและเครื่องดื่ม
 - 3.6.4 พื้นที่การจัดแสดงสินค้าแบบหมุนเวียน 150 ตารางเมตร
 - 3.6.5 ห้องฉายภาพยนตร์ ขนาด 24 ที่นั่ง
 - 3.6.6 สำนักงานและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์และติดต่อขอใช้ห้องเจรจาการค้า
 - 3.6.7 Internet จำนวน 3 ที่นั่ง
 - 3.6.8 ห้องแผนกควบคุมระบบต่างๆ (Control Room.)
 - 3.6.9 ห้องแผนกรักษาความปลอดภัย (Security Room.)

ภาพที่ 70 ห้องบริเวณโดยรวม (Master Plan)

4. แนวความคิดในการออกแบบศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก

หลังจากได้ทำการศึกษาลักษณะของโซนในประเด็นต่างๆ ตามขั้นตอนการศึกษาและได้นำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ มาใช้เป็นแนวความคิดในการออกแบบศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออกให้เหมาะสมกับแนวดำเนินการของโครงการ การปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารเดิม โดยมีขั้นตอนการออกแบบ ดังนี้

4.1 เพื่อให้การออกแบบภายในศูนย์การแสดงสินค้า มีความสอดคล้องกันทั้งโครงการ ตัวอักษรที่จะต้องใช้อยู่ในศูนย์ก็มีความสำคัญด้วย เพราะต้องใช้ในการทำป้ายบอก ในแต่ละพื้นที่ จัดแสดงสินค้าแต่ละประเภท และป้ายบอกอื่นๆ เช่น Toilet, Public Telephone ฯลฯ ผู้ทำการวิจัยจึงได้ออกแบบตัวอักษรภาษาอังกฤษที่จะใช้ภายในศูนย์ฯ ดังที่ได้แสดงต่อไปนี้

ภาพที่ 71 แบบตัวอักษรที่ใช้ในโครงการฯ

4.2 ตราสัญลักษณ์ต่างๆ ที่จะต้องใช้เป็น logo ของโครงการฯ และเป็น logo แทนตัวละคร ที่จะต้องใช้ในส่วนต่างๆ เช่น สินค้าของที่ระลึกต่าง หรือที่ต้องใช้ประกอบในพื้นที่จัดแสดงสินค้าหมวดต่างๆ ผู้ทำการวิจัย จึงได้ออกแบบ logo ของตัวละครต่างๆ ดังที่ได้แสดง ต่อไปนี้

ภาพที่ 72 logo ของตัวละครต่างๆ

ภาพที่ 73 logo ของตัวละครต่างๆ

4.3 จากการศึกษาพบว่า การแสดงโขนนั้นผู้ฝึกหัดจะถูกคัดเลือกตามลักษณะของร่างกาย เพื่อฝึกหัดเป็นตัวละครในแต่ละกลุ่ม โดยการฝึกหัดขั้นพื้นฐานที่ต้องฝึกกันตั้งแต่ยังเด็กก็คือ การตัดข้อต่อต่างๆ ของร่างกายในทุกๆ ส่วนเพื่อให้เกิดความงามในการรำรำ เช่น การบิดงอข้อต่อที่ละส่วน ตั้งแต่ นิ้วมือจนถึงหัวไหล่ เพื่อในวงของท่ารำโค้งงออย่างงดงามถูกต้องตามประเพณีดั้งเดิม

ภาพที่ 74 การดัดข้อต่อต่างๆ ของร่างกาย

4.4 เอกลักษณ์ของท่ารำแต่ละตัวละคร จากการศึกษา พบว่า ตัวละครแต่ละตัว นอกจากมีลักษณะของรูปร่างที่แตกต่างกันแล้ว ท่ารำก็มีลักษณะเฉพาะตัวด้วย คือ

พระราม, พระลักษมณ์ ท่ารำจะดูสงบนิ่ง สง่าผ่าเผย แต่งกายเยี่ยงกษัตริย์

ทศกัณฐ์ ท่ารำจะดูสง่า ยิ่งใหญ่ มีอำนาจ

สุพรรณมัจฉา ทำรำนั้นดูสุภาพอ่อนหวานอ่อนช้อยรวมตามแบบกุลสตรีไทย
สุกริพ, ขามพุทราข ทำรำเป็นแบบทำลิงแต่ไม่ค่อยโลดโผนดูสำรวม เพราะมีความ
 อาวุโสมาก
หนุมาน, นิลพัท ทำรำดูโลดโผนแคล่วคล่องว่องไวหยุดหยิกตลอดเวลา มีการตี
 ลังกา กระโดด ตามลักษณะของลิง

ภาพที่ 75 เอกลักษณะเฉพาะของตัวละคร

4.5 ลักษณะของพัสดราภรณ์ เนื่องจากการแสดงโขนบางชุดนั้น ผู้ชมนั่งอยู่ไกลออกไป
 มาก เมื่อมีฉากใหญ่ๆ ที่มีตัวแสดงจำนวนมาก ก็จะทำให้ผู้ชมสับสนได้ จึงได้คิดออกแบบชุดให้มี
 สีเด่นแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้ชมไม่สับสน ซึ่งในตอนของถนนนี้ ตัวละครหลักๆ ก็มีสีประจำตัว ดังนี้

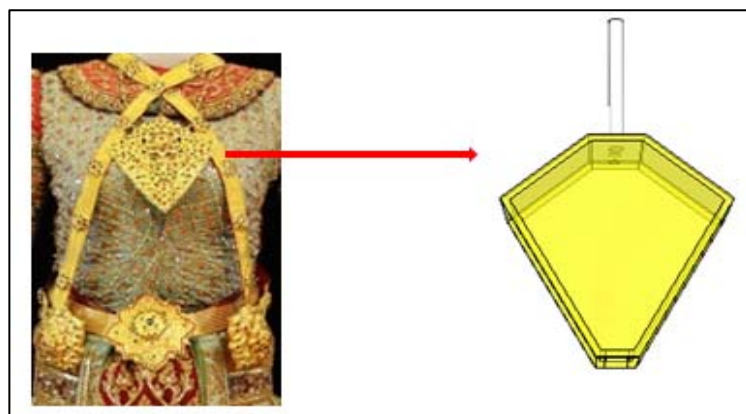
พระราม	สีเขียว
พระลักษมณ์	สีทอง
ทศกัณฐ์	สีเขียวและแดง
สุพรรณมัจฉา	สีทอง
หนุมาน	สีขาว
นิลพัท	สีดำ
สุกริพ	สีเขียว
ขามพุทราข	สีชมพู

ซึ่งก็ได้นำสีประจำตัวละครนี้มาใช้ในการออกแบบด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 76 สีประจำกายของตัวละคร

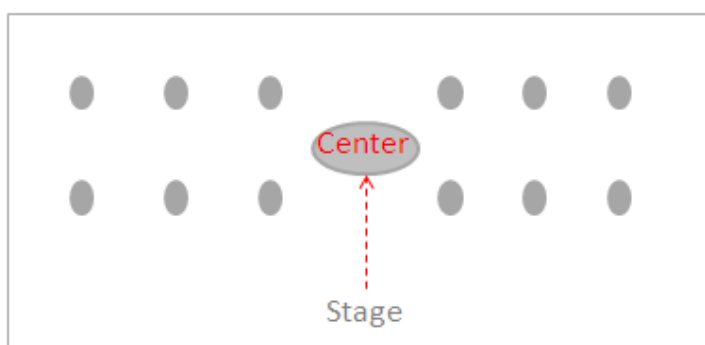
4.6 ลักษณะของถนิมพิมพาภรณ์หรือเครื่องประดับตัวโขนชั้นที่มีจุดเด่นที่สุดคือ “ทับทรวง” ซึ่งอยู่ตรงกลางหน้าอกของชุดโขน จึงได้นำทับทรวงมาออกแบบเป็น โคมไฟ ส่วนประดับตกแต่งในบริเวณต่างๆ

ภาพที่ 77 ถนิมพิมพาภรณ์แบบต่างๆ

4.7 เมื่อได้การกำหนดลักษณะเข้ากับประเภทสินค้าและลักษณะเด่นของแต่ละตัวละครที่จะใช้ในการออกแบบทั้ง Built-In Furniture และ Movable Furniture. แล้วต่อไปก็คือการกำหนดขนาดของห้องแสดงสินค้า โดยได้กำหนดให้ห้องแสดงทุกห้องมีขนาดเท่ากันคือ 10.00 x 20.00 เมตร คิดเป็นพื้นที่รวม 200 ตร.ม. ต่อหนึ่งประเภทสินค้า

โดยการจัดวางเน้นให้อยู่กึ่งกลางของพื้นที่ ทั้งนี้ก็ให้ผู้ชมมีความรู้สึกเหมือนการชมการแสดงโขน คือให้ห้องแสดงสินค้าเหมือนเป็นเวทีการแสดงและมีตัวละครอยู่บนเวทีจริงๆ แล้วจึงเดินเข้ามาภายใน เพื่อชมสินค้าต่างๆ ที่จัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามจังหวะ ดุ่ม...ดุ่ม...ดุ่ม...ดุ่ม...เป็น 1 ยกแล้วขึ้นด้วยกล่องไฟโฆษณาแล้วกลับมาใช้ระบบการวางชั้นแบบเดิมไปเรื่อยๆ ส่วน Movable Furniture. ก็ใช้ลักษณะเฉพาะของแต่ละตัวละครในการออกแบบ

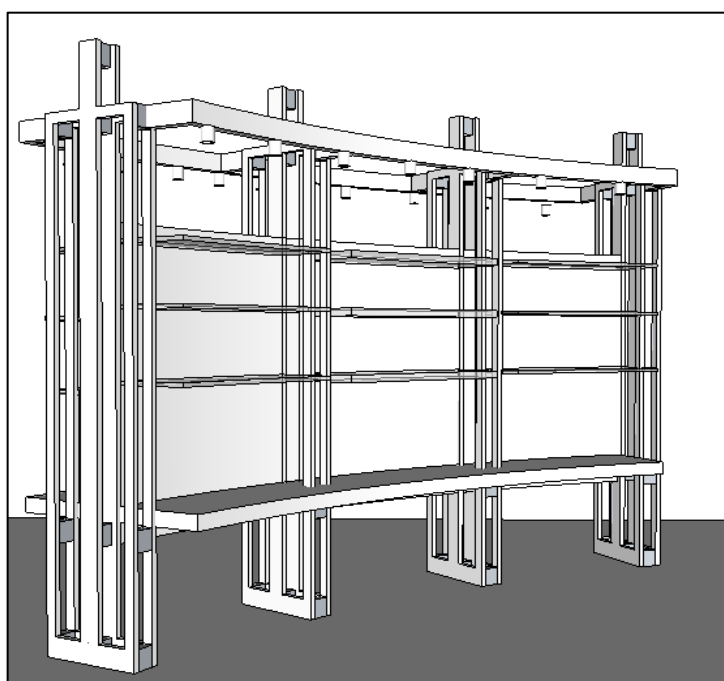
ภาพที่ 78 การวางตำแหน่งให้จุดกึ่งกลางเป็นจุดสนใจ

ซึ่งในทุกพื้นที่จัดแสดงสินค้านั้นจะไม่มีฝ้าเพดานเลยทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้ความรู้สึกเหมือนเวทีละครที่จะมีแต่幔และไฟต่างๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการจัดแสดงในลักษณะของ Exhibition ต่างๆ

4.8 การออกแบบ Built-In Furniture และ Movable Furniture จากการศึกษาลักษณะรูปร่างของตัวละครที่มีขนาดแตกต่างกัน เมื่อรวมกับลักษณะท่าร่า และสีประจำของแต่ละตัวละคร ก็สามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบของ Furniture คือ

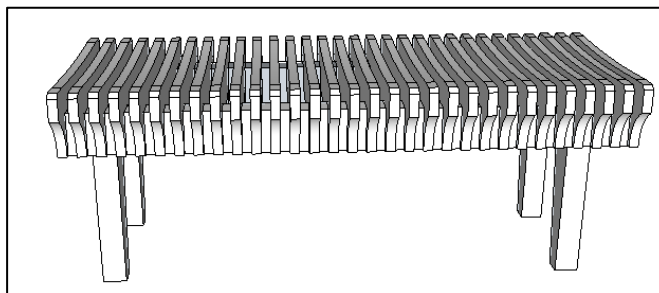
4.8.1 กลุ่มสินค้า Lifestyle ซึ่งตรงกับตัวละคร พระราม, พระลักษมณ์ สินค้ามีทั้งขนาดเล็ก เช่น ของขวัญ ของชำร่วยและสินค้าขนาดใหญ่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ Sofa โดยในส่วน of สินค้าขนาดใหญ่นี้ ก็จัดเตรียมพื้นที่จัดแสดงทั้งพื้นที่ลอยตัวตรงกลางและพื้นที่ติดผนัง โดยจะต้องมีความหนา แข็งแรง เพียงพอกับการรับน้ำหนักได้และได้ใช้ความหนาของชั้นวางของซ่อนไฟ LED สีขาวไว้ด้วย เพื่อเน้นให้สินค้าน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ชั้นวางสินค้าของกลุ่ม Lifestyle ก็ออกแบบให้โครงสร้างพอมบาง โปร่ง ตามลักษณะของรูปร่างตัวละครโดยออกแบบให้มีความโค้งงอเหมือนท่าร่าด้วย Stainless ผิวด้านแบบถอดประกอบได้ตัวชั้นเป็นกระจกขอบหนา 9 มม. เจียรขอบมน ทั้งนี้ก็เพื่อเน้นให้ดูโปร่งบางแต่ดูมีระเบียบด้วยจังหวะการร่าเป็นยกๆ

ภาพที่ 79 ชั้นวางสินค้า

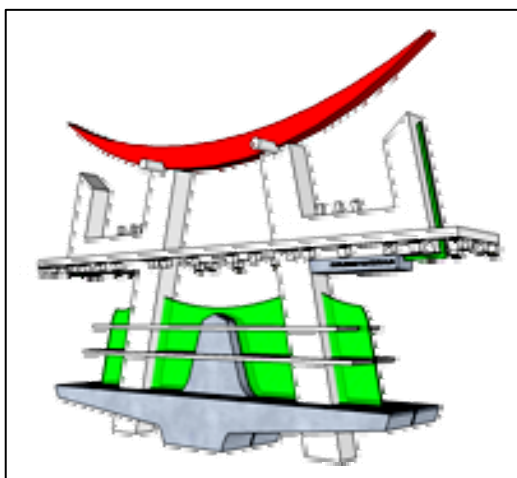
Movable Furniture มีอยู่ 2 ชนิด คือ ชั้นวางของ ที่ใช้ลักษณะเดียวกับชั้นที่เป็น Built - In Furniture และม้านั่งพักผ่อน เป็นลักษณะม้านั่งยาวไม่มีพนักพิง โดยขา ใช้งานเป็น Stainless และที่นั่งเป็นแผ่น Particle Board พิมพ์ลายเคลือบใสกันรอยขีดข่วน

ภาพที่ 80 ม้านั่งพักคอยกลุ่มสินค้า Lifestyle

4.8.2 กลุ่มสินค้า Industrial Product ซึ่งตรงกับตัวละคร ทศกัณฐ์ สินค้ามีทั้งขนาดเล็กและใหญ่ แต่สินค้าขนาดใหญ่มากๆ อย่างเช่น รถยนต์ คงไม่สามารถนำมาแสดงได้ อาจจะต้องใช้ลักษณะของการทำเป็น Model แทน ทั้งนี้ก็เนื่องจากน้ำหนักของตัวสินค้าและพื้นที่ที่ใช้จัดแสดงที่ต้องจัดสรรให้กับสินค้าอื่นๆ ด้วยแต่ก็มีทางออกเพื่อไว้ก็สามารถจัดแสดงได้ในส่วนของ พื้นที่จัดแสดงหมุนเวียน

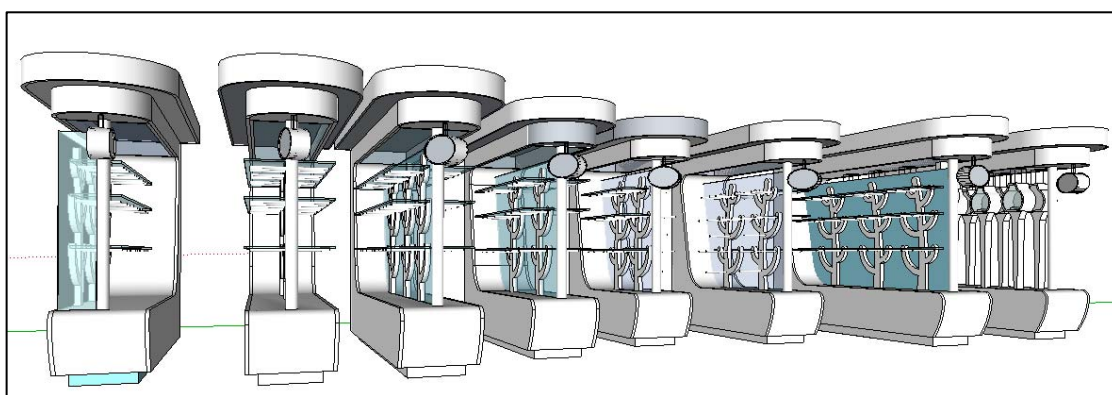
โดยการออกแบบก็ใช้ลักษณะของตัวละคร คือ ทศกัณฐ์ ที่มีขนาดใหญ่โต ปีก บิน สีกายสีเขียวและแดง ชั้นวางของที่เป็น Built-In Furniture นั้นออกแบบให้มีโครงสร้างที่บิด หนา โดยใช้แผ่น MDF หนา 20 มม. พ่นสีเทาให้ดูเหมือนแท่งคอนกรีต แล้วซ่อนไฟ Led สีเขียวไว้ภายใน ปิดร่องด้วยกระจกหนา 9 มม.

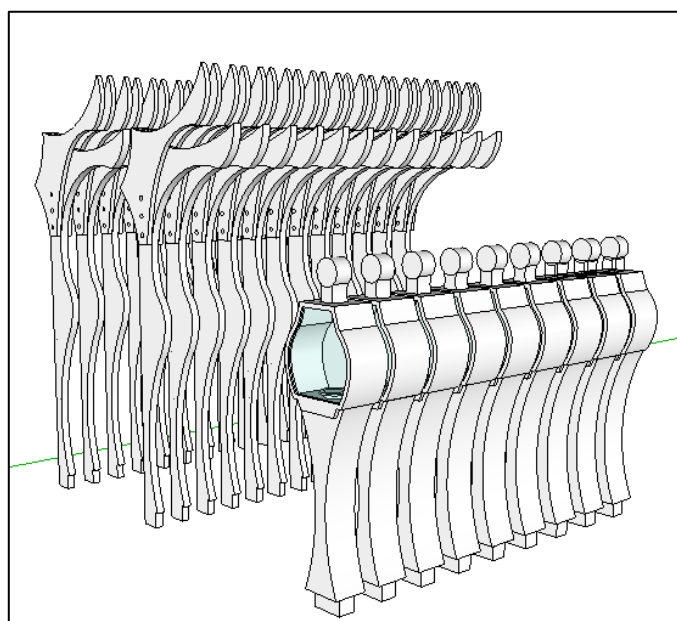
ภาพที่ 81 ลักษณะของ Built-In Furniture

4.8.3 กลุ่มสินค้า Fashion & Jewelry. ซึ่งตรงกับตัวละคร สุพรรณมัจฉา สินค้าในกลุ่มนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ สิ่งของเครื่องใช้ ประเภทเครื่องหนัง กระเป๋า อัญมณี และเครื่องประดับ

ลักษณะของสุพรรณมัจฉานั้น เป็นตัวนางที่มีท่าร่าเริงข้อย สวยงาม สีกายเป็นสีทอง จึงยึดหลักท่าร่าเริงข้อยอยู่ท่ามกลางฝูงปลาบริวารมาเป็นแนวทางในการออกแบบ โดยให้มีสภาพเหมือนอยู่ใต้ทะเล ด้วยการทำชั้นวางสินค้าต่างๆ ให้โค้งรับกันไปตลอด เหมือนกับถ้าได้ทะเลแล้วยังมีปะการังมาเป็นขาจับชั้นวางสินค้า

ภาพที่ 82 ชั้นแสดงสินค้าประเภทเครื่องหนัง กระเป๋า สิ่งทองและ อัญมณี

ภาพที่ 83 ชั้นแสดงสินค้าประเภทเครื่องประดับ

4.8.4 กลุ่มสินค้า Service Group ซึ่งตรงกับตัวละครคือสุครีพและชามพวราช ลักษณะของตัวลิงทั้ง 2 ตัวนี้ เป็นลิงขอด เป็นลิงที่มีความอาวุโส สุขุมรอบคอบ เป็นนักวางแผนกลศึกต่างๆ ให้แก่พระรามและสินค้าในกลุ่มนี้ก็ไม่ได้เป็นสินค้าที่ไต่บรรจุภัณฑ์มาจัดแสดง แต่เน้นการให้บริการต่างๆ จึงจัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นห้องๆ สำหรับการนำเสนอการบริการแต่ละประเภท การวางผังก็ยังคงยึดหลักการเคลื่อนไหวของตัวลิง คือ ไม่ได้เป็นระเบียบ เหมือนตัวพระแต่ก็ไม่มากเหมือนพวกลิงโล้น ส่วนการออกแบบตกแต่งก็นำเอาลักษณะของพัสดราภรณ์ของทั้ง 2 ตัวละครมาใช้ในการออกแบบ

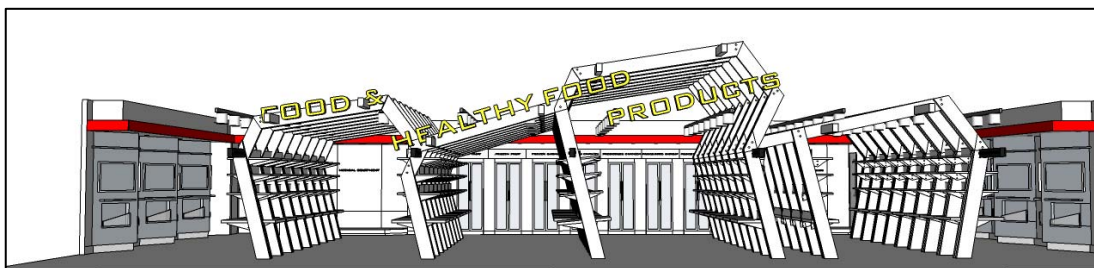

ภาพที่ 84 รูปแบบ Furniture ของสุครีพ

ภาพที่ 85 รูปแบบ Furniture ของชามพวราช

4.8.5 กลุ่มสินค้า Food and Healthy Food Products ซึ่งตรงกับตัวละคร หนูมานและนิลพัท ลักษณะของถึง 2 ตัวนี้เป็นลิงโล้นมีความตึกะนอง ปราดเปรียว กระโดดโลดเต้นตลอดเวลา การออกแบบก็ใช้ลักษณะและสีของตัวละคร ประกอบกับการดีลังามาใช้ในการออกแบบ

ภาพที่ 86 รูปแบบ Furniture

4.9 แนวคิดการใช้วัสดุตกแต่ง โดยเลือกใช้วัสดุที่ผลิตได้ในประเทศไทย มีความทนทาน มีน้ำหนักเบาและมีคุณสมบัติไม่ติดไฟหรือติดยากที่สุดซึ่งสามารถแยกออกได้ตามรายการต่อไปนี้

4.9.1 วัสดุปูพื้นล่างวัสดุเดิมของอาคารเป็นพื้นกระเบื้องยางที่มีอายุการใช้งานนานแล้วก็เปลี่ยนออกโดยทำการปรับ Self Leveling แล้วปูด้วยกระเบื้องยางสีขาวขนาด 0.60x0.60 ม. ความหนา 12 มม. รุ่น New Galaxy PVR NG. 809 ของ บ. STARFLEX

ภาพที่ 87 วัสดุปูพื้นชั้นล่าง

4.9.2 วัสดุตกแต่งผนัง ผนังกันห้องทั้งหมดเป็นผนังเบา โครง Metal Stud กรูแผ่น Gypsum Board หนา 15 มม. ฉาบเรียบปิดด้วยแผ่น Plastic Laminate สีเทาเข้มเพื่อให้พื้นที่ที่ไม่ใช่ส่วนแสดงสินค้านั้นมีดลงโดยเน้นแสงสว่างที่สินค้าเท่านั้น

ภาพที่ 88 วัสดุกรุผนัง

4.10 แนวคิดในการใช้สีในการตกแต่ง บางส่วนใช้สีประจำกายของตัวละคร บางส่วนใช้การแทนค่าจากลักษณะอื่นๆของตัวละคร คือ

ทศกัณฐ์	กายสีเขียว, แดง
พระราม	กายสีเขียว
สุพรรณมัจฉา	กายสีทอง
สุครีพ	กายสีเขียว
ชามพูวราช	กายสีชมพู
หนุมาน	กายสีขาว
นิลพัท	กายสีดำ

4.11 แนวคิดในการออกแบบระบบไฟฟ้าแสงสว่าง โดยแบ่งประเภทของงานระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ตามรายการต่อไปนี้

4.11.1 ชั้นแสดงสินค้าที่เป็น Built-In Furniture ใช้หลอด LED Dura Light พร้อมอุปกรณ์เชื่อมต่อ

4.11.2 เฟอร์นิเจอร์ลอยตัว ส่วนใหญ่จะเป็น ชั้นวางสินค้าและ Display ในส่วนนี้จะเป็นการใช้แสงส่องสว่างเน้นความน่าสนใจให้แก่สินค้าที่จัดแสดงอยู่ จึงเลือกใช้ หลอดไฟ LED 220 V. สีขาว ขนาดหลอดกว้าง 12 ซม. สูง 14 ซม.และหลอด LED (Light Emitting Diodes) 18 หลอด ซึ่งต่อเป็นเก็ลยมาตรฐาน บางส่วนใช้แบบโคมฝังเพดานเป็นโคมสีเหลี่ยมชนิดโคมถู่ หลอด 12V. MR16 2x50W. max วัสดุเป็น Aluminum Frame Iron Punched Housing

ภาพที่ 89 ตัวอย่างหลอดไฟ

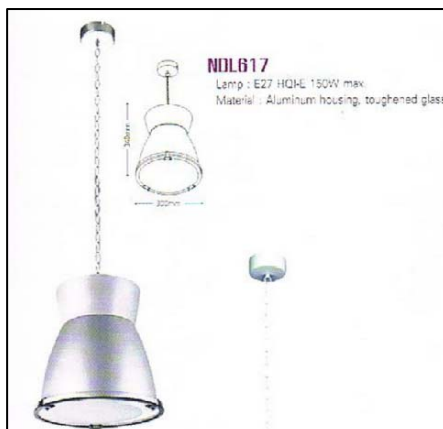

ภาพที่ 90 ตัวอย่างโคมไฟเพดาน

4.11.3 แสงสว่างทางเดินทั่วไปใช้ Metal - Halide Light - Suspension หลอด E27 HQ1-E 150 W. MAX วัสดุ Aluminum Housing ,Toughened Glass ที่ชั้นบน ส่วนชั้นล่างใช้ Metal Halide Light - Surface Mounted หลอด Rx7s150W.max วัสดุ Steel Housing ,Toughened Glass.

ภาพที่ 91 ตัวอย่างโคมไฟติดเพดาน

ภาพที่ 92 ตัวอย่างโคมไฟห้อยจากเพดาน

4.12 งานระบบปรับอากาศ ระบบปรับอากาศของศูนย์แสดงสินค้า เดิมเป็นระบบ Cooling Tower ที่ให้ความเย็นกระจายเต็มพื้นที่ โดยมีการตั้ง AHU กระจายอยู่ 4 จุด แต่เมื่อมีการแบ่งพื้นที่ ออกเป็นชั้นบนและชั้นล่าง จะต้องมีการเดิน Duct Air เพิ่ม เพื่อเสริมหัวจ่ายลมเย็น ออกจากผนัง ด้านในสุดห้องละ 4 จุด โดยสามารถปรับแก้จาก AHU เดิมได้ การเดินท่อ Duct Air เพิ่มขึ้นี้ ได้เพื่อ พื้นที่ไว้ด้านหลังของทุกห้องแสดงสินค้าแล้ว

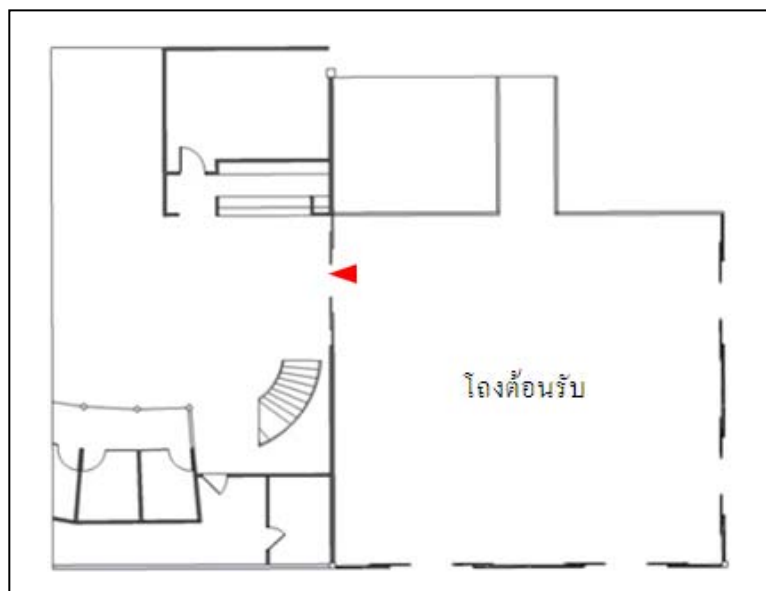
ข้อดีของระบบนี้คือ จะช่วยประหยัดพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ได้มาก มีความชื้นต่ำ ข้อเสีย คือ ต้องใช้เงินลงทุนมาก แต่ก็คุ้มทุนในระยะยาว

4.13 งานระบบป้องกันอัคคีภัย สภาพของอาคารเดิมมีการติดตั้งหัวระบบฉีดน้ำอัตโนมัติ (Automatic Water Sprinkle) ที่เพดานอยู่แล้วตามมาตรฐานระบบป้องกันอัคคีภัย นอกจากนี้ยังมี ระบบสัญญาณแจ้งเหตุเพลิงไหม้หรือที่เรียกว่า Fire Alarm System หรือ Fire Monitoring System เมื่อมีการตัดแปลงพื้นที่เป็นศูนย์ฯ จึงต้องเพิ่มหัว Sprinkle และ Fire Alarm System ที่ชั้นล่าง ซึ่งถือว่าเป็นระบบที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นระบบที่จะทำหน้าที่เตือนหรือที่ เรียกว่า Early Warning คือ เตือนทันทีที่เกิดอัคคีภัย

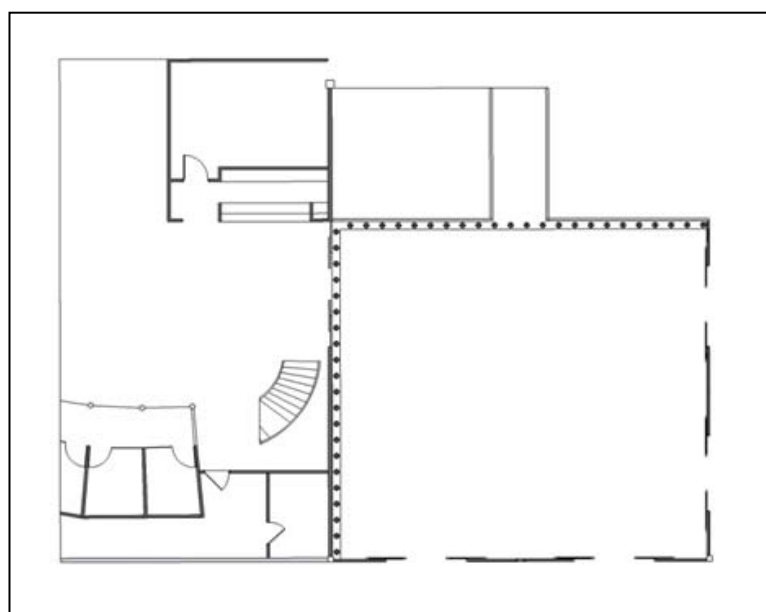
ในปัจจุบันระบบนี้ยังได้มีการพัฒนาให้สามารถทำงานร่วมกับระบบควบคุมอาคารอัตโนมัติ ระบบประกาศฉุกเฉิน ระบบสื่อสารสำหรับพนักงานดับเพลิงด้วย

อุปกรณ์หลักในระบบนี้ คือ อุปกรณ์ตรวจจับเพลิง หรือ Fire Detector ซึ่งมีทั้งชนิดที่ทำงานโดยอาศัยอุณหภูมิความร้อน (Heat Detector) และชนิดที่ทำงานโดยอาศัยควันไฟ (Smoke Detector) หรืออาจจะมีชนิดที่ตรวจจับรังสีความร้อนอินฟราเรด (Infrared Detector)

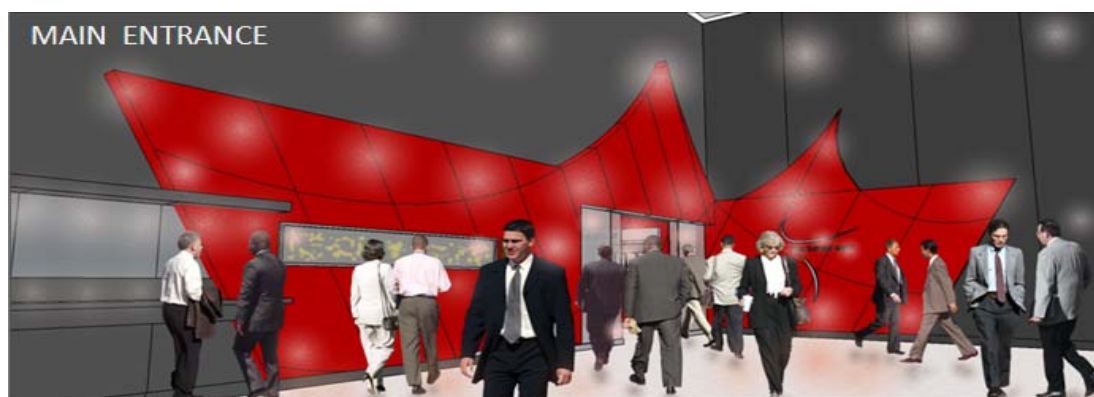
5. รูปแบบที่ได้จากการศึกษาลักษณะการแสดงโขน ฐานออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้า เพื่อการส่งออก

ภาพที่ 93 แปลนพื้นที่บริเวณโถงทางเข้า

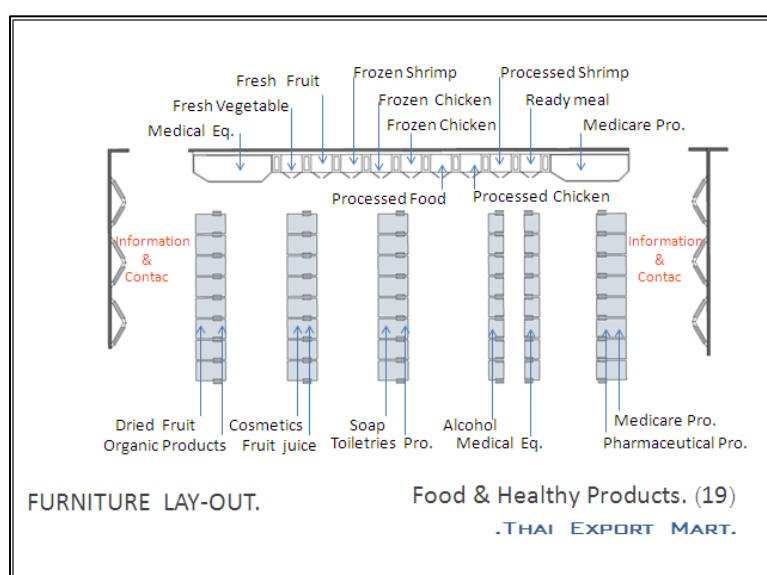
ภาพที่ 94 แปลนเพดานบริเวณโถงทางเข้า

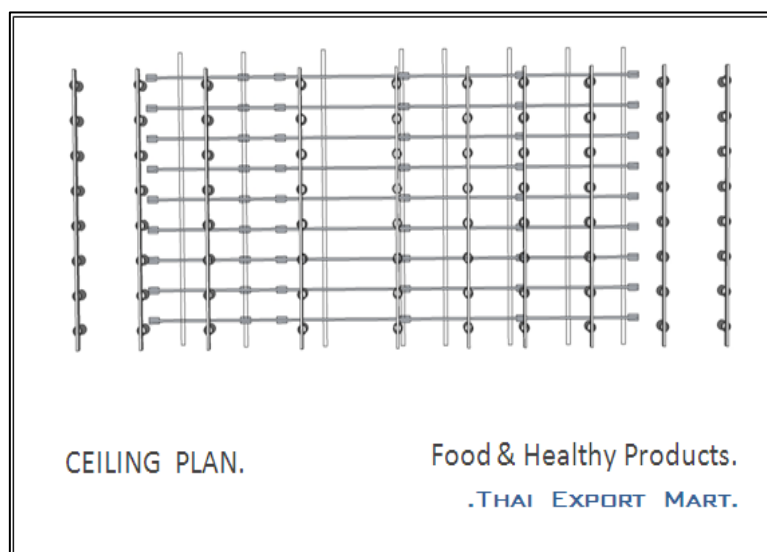
ภาพที่ 95 ทศนียภาพบริเวณโถงทางเข้า

ภาพที่ 96 ทศนียภาพบริเวณ Register Counter.

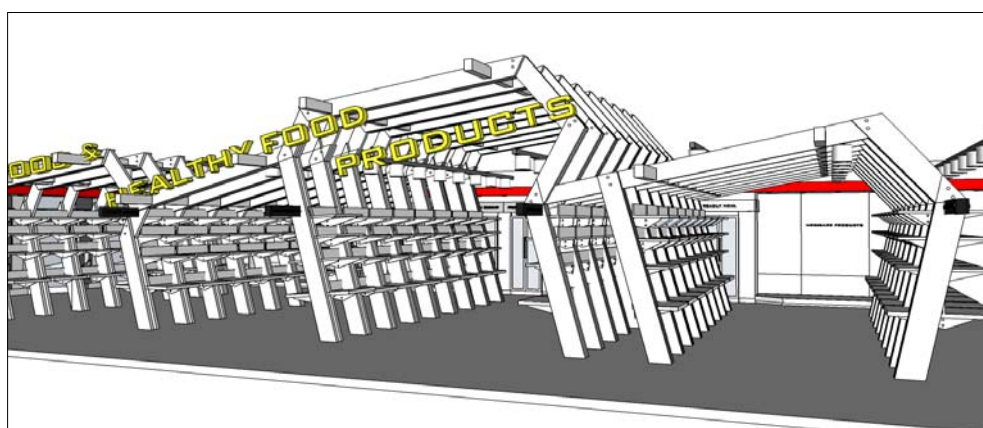
ภาพที่ 97 แพลนพื้น

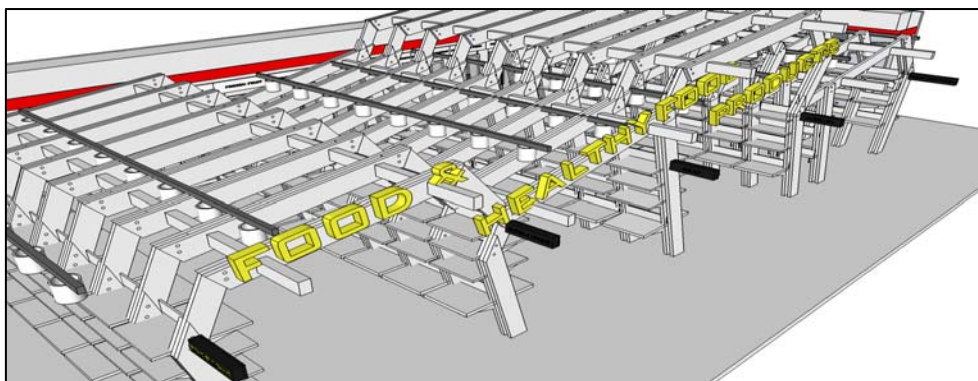
ภาพที่ 98 แพลนไฟฟ้าและเพดาน

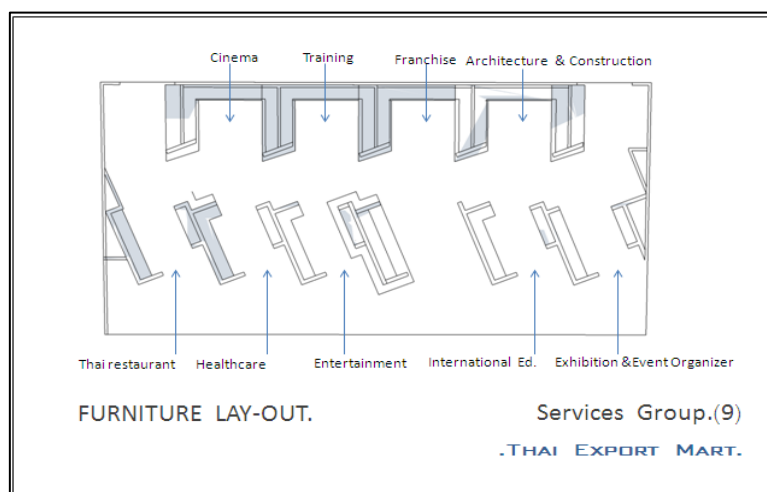
ภาพที่ 99 ทักษณียภาพ

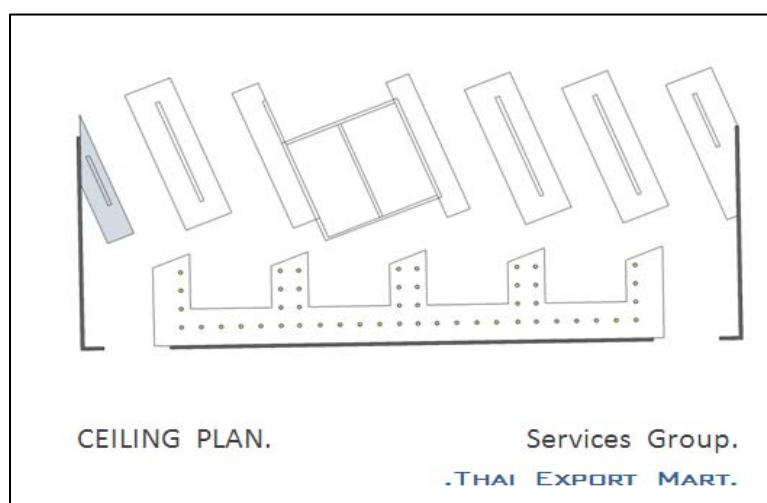
ภาพที่ 100 ทักษณียภาพ

ภาพที่ 101 ทศนิยมภาพ

ภาพที่ 102 แปลนพื้น

ภาพที่ 103 แปลนไฟฟ้าและเพดาน

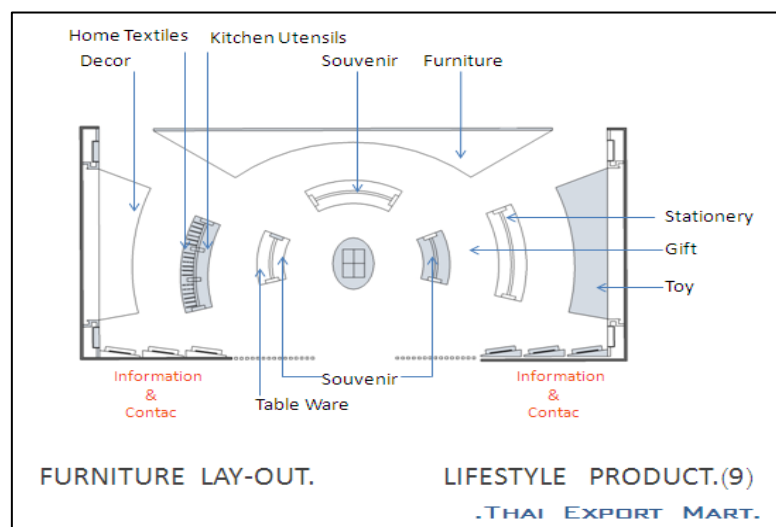
ภาพที่ 104 ทรรศนียภาพ

ภาพที่ 105 ทรรศนียภาพ

ภาพที่ 106 ทรรศนียภาพ

ภาพที่ 107 แผนพื้น

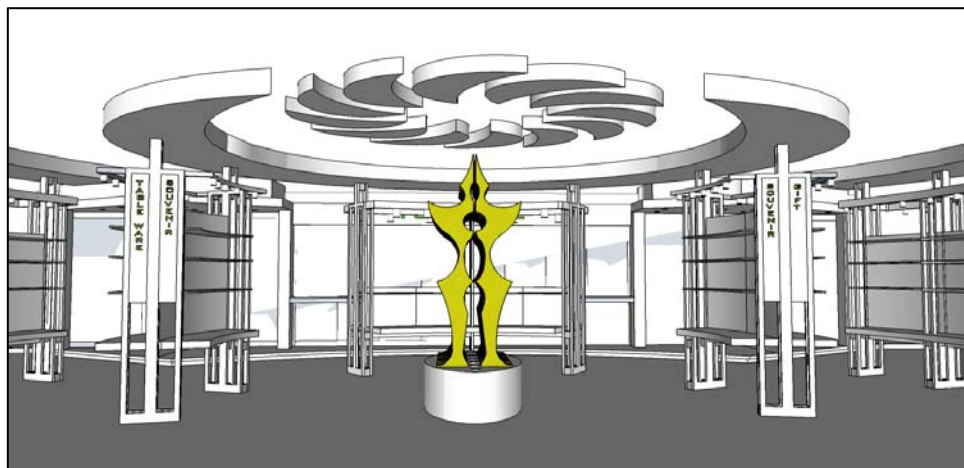
ภาพที่ 108 แผนไฟฟ้าและเพดาน

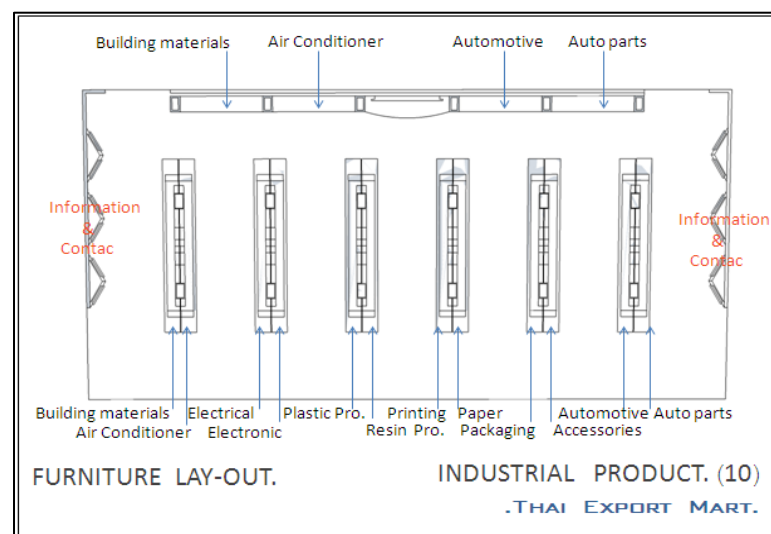
ภาพที่ 109 ทรรศนียภาพ

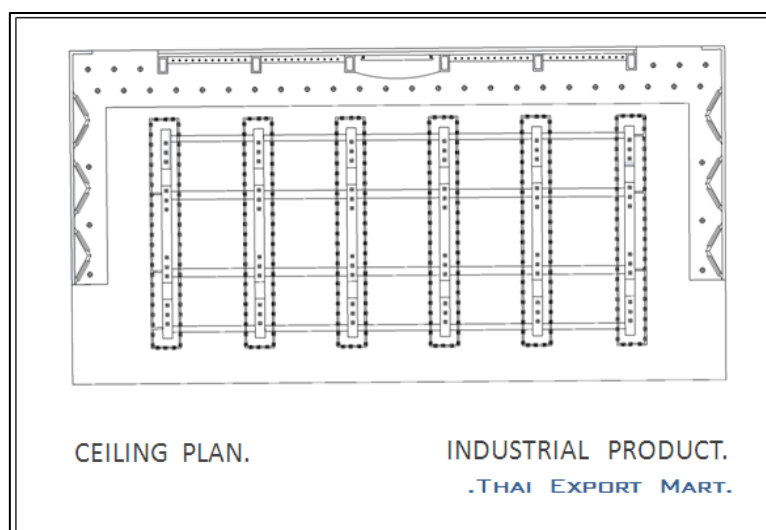
ภาพที่ 110 ทรรศนียภาพ

ภาพที่ 111 ทรรศนียภาพ

ภาพที่ 112 แพลนพื้นที่

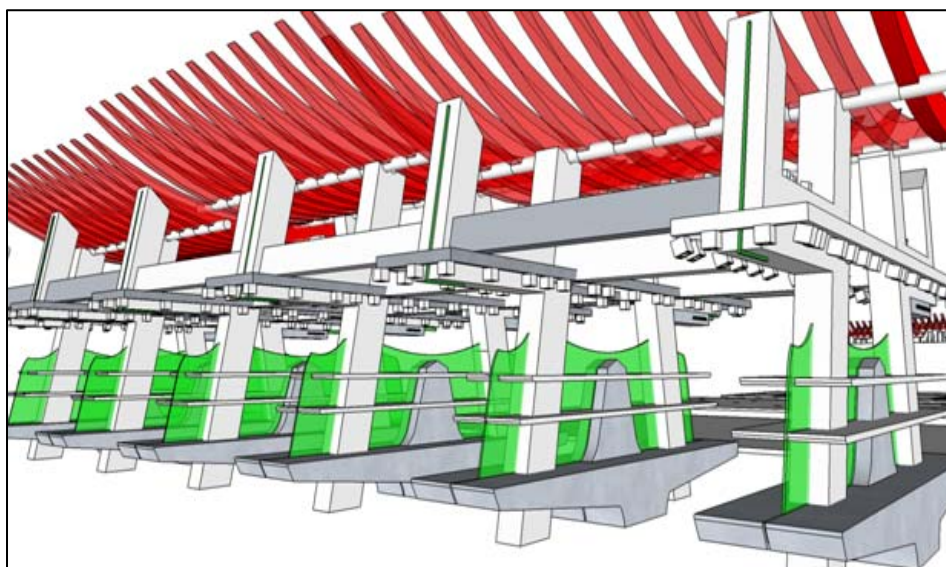
ภาพที่ 113 แพลนไฟฟ้าและเพดาน

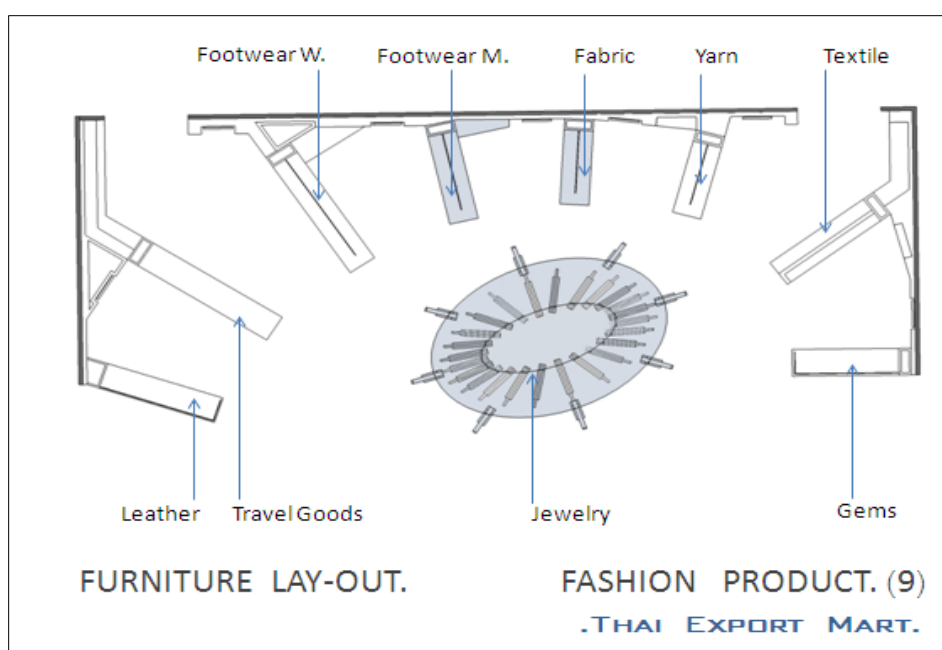
ภาพที่ 114 ทศนียภาพ

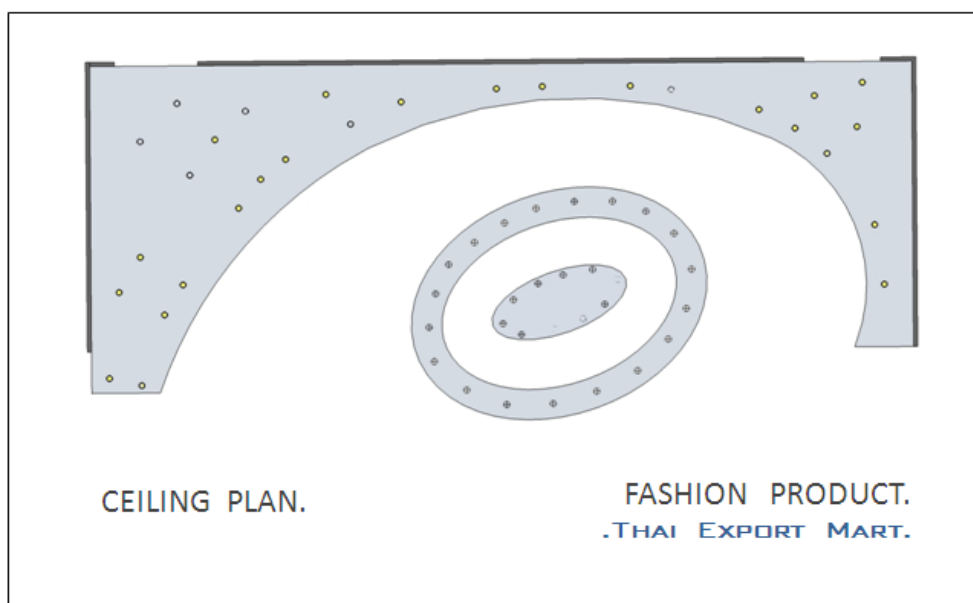
ภาพที่ 115 ทศนียภาพ

ภาพที่ 116 ทศนียภาพ

ภาพที่ 117 แพลนพื้น

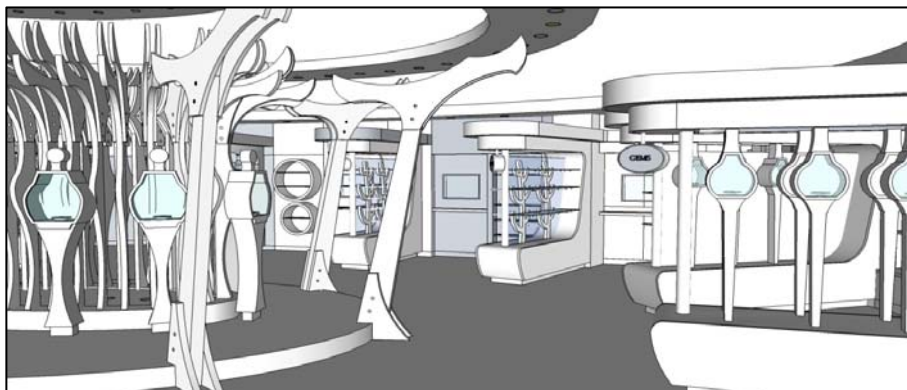
ภาพที่ 118 แผนไฟฟ้าและเพดาน

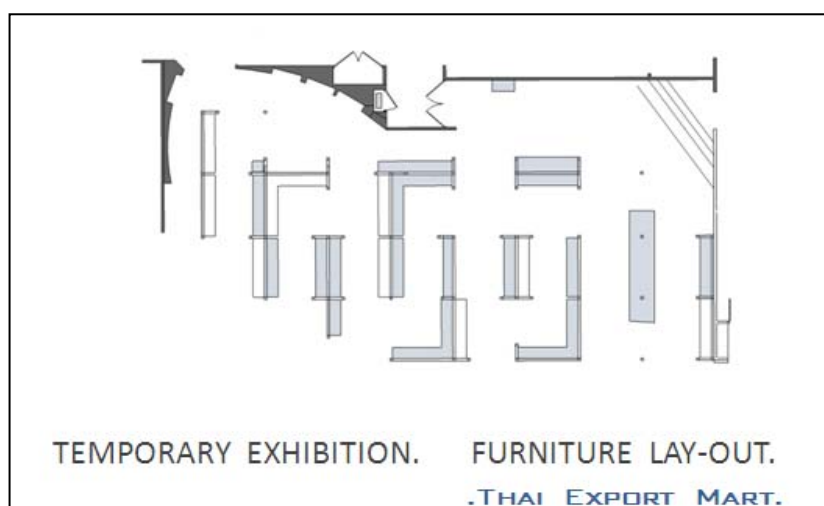
ภาพที่ 119 ทศนียภาพ

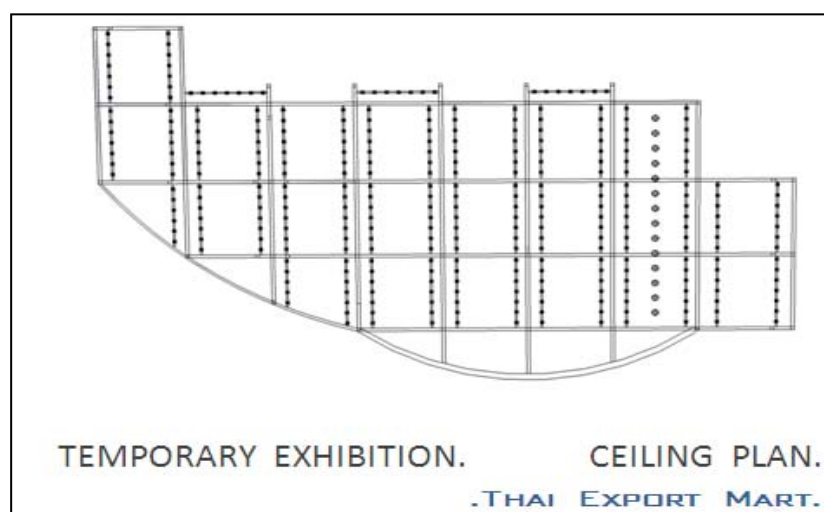
ภาพที่ 120 ทศนียภาพ

ภาพที่ 121 ทศนียภาพ

ภาพที่ 122 แปลนพื้น

ภาพที่ 123 แปลนไฟฟ้าและเพดาน

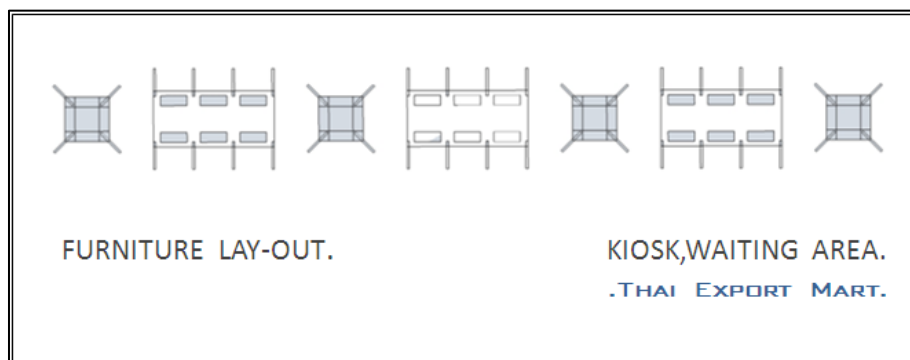
ภาพที่ 124 ทักษิณภาพ

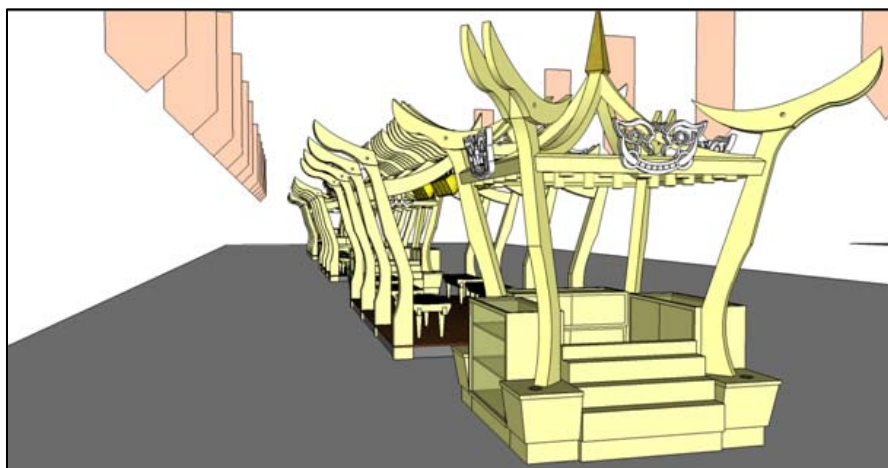
ภาพที่ 125 ทักษิณภาพ

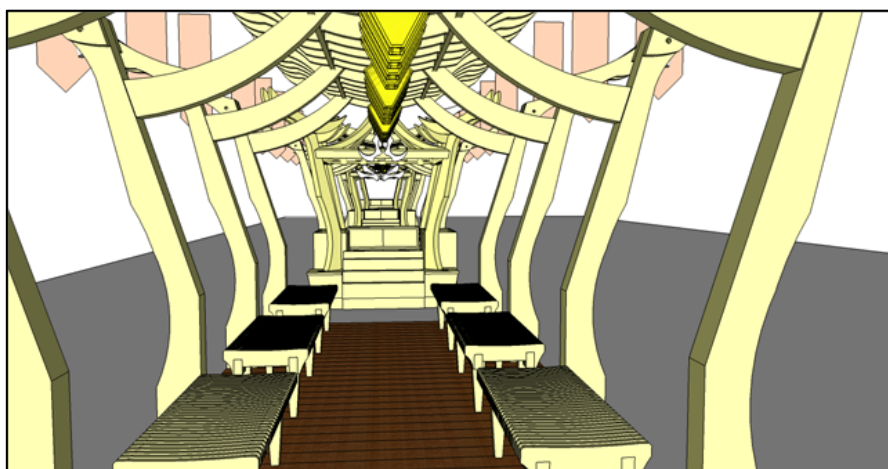
ภาพที่ 126 ทักษิณภาพ

ภาพที่ 127 แพลนพื้น

ภาพที่ 128 ทศนียภาพ

ภาพที่ 129 ทศนียภาพ

บทที่ 6

สรุปผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การแสดงโขนเป็นการแสดงชั้นสูงที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย โดยใช้แสดงในโอกาสสำคัญต่างๆ ซึ่งมีการแสดงมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบันและได้มีการปรับปรุงพัฒนาบทและทำรำนให้เข้ากับยุคสมัยมาโดยตลอด

นอกจากนั้นการฝึกหัดโขนจะต้องเริ่มฝึกหัดกันตั้งแต่อายุ 8-12 ขวบ และต้องใช้เวลาในการฝึกเป็นเวลาหลายปี กว่าจะมีความชำนาญจนสามารถขึ้นแสดงได้

การแบ่งลักษณะของตัวละครก็ต้องแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ เพื่อแยกการฝึกหัดในท่าเฉพาะแต่ละตัวละคร

ส่วนประกอบที่สำคัญของโขนที่สำคัญอีก 3 ประการ คือ ศิราภรณ์ พัสตราภรณ์ และถนิมพิมพาภรณ์ โขนก็ยังมีลักษณะเฉพาะของโขนที่เป็นเอกลักษณ์ก็คือ “หัวโขน”

ในการศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของโขน ซึ่งเป็นการแสดงที่มีความสนุกสนาน สวยงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของไทย รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับสินค้าส่งออกของไทย และการจัดแสดงสินค้าควบคู่กันไป เพื่อนำผลของการศึกษามาวิเคราะห์เป็นแนวความคิดในการออกแบบศูนย์แสดงสินค้า เพื่อการส่งออก อันเป็นต้นแบบของการจัดศูนย์แสดงสินค้าในประเภทอื่นๆ ได้

วิธีดำเนินการศึกษา โดยเริ่มจากการสืบค้นเอกสารขั้นต้น การสำเร็จเก็บข้อมูลจากการชมการแสดงโขน การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน ผู้ส่งออก และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการส่งออก ซึ่งได้ข้อมูลตรงประเด็นข้อสงสัยเป็นอย่างมาก หลังจากนั้นก็นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวคิดในการออกแบบ

ผลที่ได้จากการศึกษาที่สำคัญค้นพบว่าการแสดงโขน มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากการแสดงอื่นๆ ของไทย เช่น การรำ เครื่องแต่งกาย และมีการแสดงอยู่เพียงเรื่องเดียวคือ รามเกียรติ์ทำรำนที่แบ่งแยกออกตามลักษณะของตัวละคร ด้วยยักษ์และลิง โดยการฝึกหัดเพื่อให้การบิดงอข้อต่อต่างๆ ของร่างกาย ให้เกิดความงามตามลักษณะของตัวละคร

หลักเกณฑ์การกำหนดสี ก็จะสีประจำของแต่ละตัวละคร ซึ่งก็คือสีของพัสดราภรณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ชมที่ชมการแสดงอยู่ห่างออกไป ไม่เกิดการสับสนในการชม เพราะในบางฉากที่เป็นฉากใหญ่ จะมีตัวละครที่ใช้ผู้แสดงจำนวนมาก และมีบทที่ต้องรำสอดคล้องกัน เช่นท่ารบ ขบวนเดินทัพต่างๆ เป็นต้น

การกำหนดวัสดุก็ให้สอดคล้องกับสีของเครื่องแต่งกาย และลักษณะเฉพาะของตัวละคร เช่นยักษ์ ที่มีรูปร่างสูงใหญ่ ถึงที่การเคลื่อนไหวตลอดเวลา เป็นต้น

จากการศึกษาได้นำแนวคิดที่ได้นำแนวคิดที่ได้มาประยุกต์สู่การออกแบบภายในศูนย์แสดงสินค้าเพื่อการส่งออก โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ลักษณะของโขนมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ ตั้งแต่การกำหนดการใช้พื้นที่ภายในอาคาร การจัดวางผังในแต่ละประเภทสินค้า การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ ไปจนถึงรูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ตามวัตถุประสงค์ของการจัดแสดงสินค้าในแต่ละประเภทที่แสดงความสัมพันธ์กับตัวละครและเนื้อหาของตอนของถนน ด้วยเทคนิคการสร้างรูปทรงการเลือกใช้วัสดุการจัดวางสีที่เหมาะสมกลมกลืนตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาลักษณะของโขน ค้นพบว่ามียุคอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่นการขึ้นลอย 1 ลอย 2 ฯลฯ ซึ่งสามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์ ขยายรูปแบบเพื่อเป็นแนวคิด ในการออกแบบภายในได้ จึงมีความเห็นสมควรให้ทำการศึกษา เพิ่มเติมขึ้นให้สมบูรณ์ครบถ้วนทุกแขนงและทุกๆ ตอนของรามเกียรติ์

2. สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้แนวความคิดในการจัดทำโครงการ ที่เกี่ยวกับการส่งออกในรูปแบบอื่นๆ ได้

บรรณานุกรม

- โขนงานคุณภาพจากอักษร เจริญทัศน์ อจห. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://www.aksorn.com/history.asp>
- โขนแห่งสยาม กระทรวงวัฒนธรรม [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://www.M-Culture.go.th>
- คณะกรรมการฝ่ายสื่อสาระศิลปวัฒนธรรม “นาฏลักษณ์โขน”. ใน โหมโรง : โขนธรรมศาสตร์ เฉลิมพระเกียรติ 12 มิ.ย. 2543, 50. วิไลลักษณ์ เมฆารัตน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- ความแตกต่าง [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 2 ธันวาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://www.fda.bpi.ac.th/home.html>
- ติดตามทิศทางส่งออก [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 ธันวาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://www.dep.thai.go.th>
- ทีมงานด้วยคุณ. India ความรู้ฉบับของปฐพีชมพูทวีป. กรุงเทพมหานคร : พี. วาทิน, 2551.
- ชนิด อยู่โพธิ์. โขน. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2508.
- นงคันทน์ ไพโรพินุลยกิจ. โขน. กรุงเทพมหานคร : เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย, 2541.
- ประยูร อุลุชาฎะ [น. ณ ปากน้ำ]. ความงามในศิลปะไทย. กรุงเทพมหานคร : ดันอ้อ 1999, 2542. _____ . ถาม-ตอบศิลปะไทย. กรุงเทพมหานคร : สารคดี, 2540.
- มานิช กงกะนันท์. ศิลปะการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2538
- _____. หลักการออกแบบ = Principles of design. กรุงเทพมหานคร : คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2517.
- วิธีการดูโขน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 ธันวาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://www.anurakthai.com/thaidance/khorn/>
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ, บรรณาธิการ. ศิลปวิชาการ 2 : ศิลปะคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีอนุสรณ์, 2549.
- วิไลลักษณ์ เมฆารัตน์, บรรณาธิการ. โขนธรรมศาสตร์ทอดพระบารมีเฉลิมฉลองศุภดิสมเด็จ พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2546.
- ศิริมงคล นาฏยกุล. นาฏศิลป์ : หลักทฤษฎีและการเคลื่อนไหว. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์, 2549.

ศุภชัย จันทร์สุวรรณ. “เอกลักษณ์ของโขน.” เอกสารประกอบการสอน แผนกศิลปศึกษา คณะ
วิชาการศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
หนอนสุรา [นามแฝง]. รามเกียรติ์ ตำราบริหารฉบับไทย. กรุงเทพมหานคร : เทียนเล่มน้อย, 2547.
อารี สุทธิพันธุ์. ผลึกความคิดศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายจาริก วัฒนิตย์
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 105/100 หมู่ 1 ตำบลบางชะแยง อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ที่ทำงาน	บริษัท ไพโลทิส จำกัด 119/19 หมู่ 5 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2526	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2550	ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2527	บริษัท บุญนิยม แอนด์แอสโซซิเอท
พ.ศ. 2528	บริษัท เสถียร แอนด์แอสโซซิเอท
พ.ศ. 2529	บริษัท มานูญครอง คอนสตรัคชั่น
พ.ศ. 2534 - ปัจจุบัน	บริษัท ไพโลทิส จำกัด